

იველი

1881

წელიწადი პირველი

№№ X, XI & XII

რუსთაბერი, სომეხები & ღაბაშვილები

თბილისი.

ვაჟა-ფშაველას სტამბა, ღორის-მეფობის ქუჩაზე.

-1881

ოპოზიციის, ნოქსიის & დეპოზიციის წიგნის შინაარსი.

I.	ტენ-წართმეული კაცის მოგზაურობა (წიგნი- ლი შარკელი) — კ — ნე მსჭაყარასანსა	3
II.	მოშაირესადმი (დექსი) — კოღხადელისა . . .	21
III.	გლები (დექსი) — აღ. ძირაანსჴვიდისა . . .	23
IV.	* * (დექსი) — დ. ანტონიძისა . . .	25
V.	ბატონი და ფარეში (ხმდელი ამჴაჴი იმერე- თის წარსული ცხოვრებიდგან) — აგთარ ანდ- გულაძისა . . .	26
VI.	თბილისის გიმნაზიის 50 წლის იუბილეი — იგ. კერეხელაძისა . . .	39
VII.	როსკობი (დექსი გადმოღებული რუსულიდგან) — შარდაქანისა . . .	41
VIII.	შიკრიკი — გეძისა . . .	49
✓ IX.	მამულის შეილი — სტ. ჭრელაშვიდისა . . .	67
X.	ფეშქაში ჩვენ „ბატონებს“ — კოტოშისა . . .	96
XI.	* * (დექსი) — ეუღოს-კარელისა . . .	100
XII.	ზუგდიდის „კიდევ-ვიტყვის“ კორრესპონდენ- ციისგამო — დექსისდრე წერეთლისა . . .	102
XIII.	მიმართვა აპოლონონისა პოეტებისადმი (დექ- სი გადმოღებული რუსურიდგან) — თეოფილე კანდელაკისა . . .	109
XIV.	წერილი რედაქტორთან (კავთახეივიდგან) . . .	112
XV.	რედაქციისაგან საყოველთაო საყურადღებოთ . . .	126
XVI.	ვანცხადება . . .	128

კავშირისაგან საოკეანეთო საზღადავოსთ

მოძველს 1882 წელსაჲ ქართული სამოღობოჲსა და
საღატკობოჲსა ჟურნალი

„ ო მ ე ღ ი “

გამოვა იმაჲე პროგრამით, იმაჲე მიმართულებით, იმაჲე სი-
ვრცით, (ე. ი. ოთხი თახახიდგან ხუთამდის), და ახალი დახე-
ლოვნებული თანამშრომლების დახმარებით.

ფასიჲ ჟურნალისა დაჩნება იგიჲე — წლიურის გამოცემი-
სა თბილისში შინ მიტანით და სხვა ადგილებში გაგზავნით
8 მანეთი, ნახევარ წლისა 4 მ. 50. კ., სამი თვისა 2 მ. 50 კ.,
ცალკე ნომერი ეღირება 1 მანეთი.

ხელის მოწერა ჟურნალ „იმედი“ მიიღება ქ. თბი-
ლისში: რედაქციაში, რომელიჲ იმყოფება კუკიაში, შორე
თუმანაშვილის ქუჩაზედ — № 12, სემენცების სასაფლაოსთან,
უ. შავერდოვის გაზეთის სააგენტოში, „კავკასიის“ სააგენტოში
უ. ხარკვიანის წიგნის მაღაზიაში და უ. ხელაძის სტამბაში.
გარეშე მცხოვრებელთ შუემდინით დაიბარონ ჟურნალი ამ ად-
რესით: Въ Тифлисъ. Въ редакцію грузинскаго
журнала «ИМЕДИ».

მოძველ 1882 წლის იანვრიდგან „იმედი“ დაბეჭდილი
სტატიებისათვის ავტორებს მიეცემით რედაქციისაგან ფასი ამ
რიგით: ორიგინალური სტატიებისათვის ერთ ბეჭდვის თახახ-
ზედ 8 მანეთიდან 16 მანეთამდის, ხათარგმნზედ — 5-გან

10-მდის: ორიგინალური ლექსისთვის სტრაქონზედ 3 კამე-
კიდგან ნ-მდის, ნათარგმნზედ — 2-გან 4-მდის; სტრატია თუ
ლექსი უნდა იყოს გადაწერილი წმინდათ და უნდა იყოს კა-
საც ფასის მიღება სურს მათში, უნდა ზედ წაწეროს. სტა-
ტია ანუ ლექსი, რომელზედაც არ იქნება ავტორისაგან წარწე-
რალი ფასის მიღების სურვილი, მაიღება როგორც საკუთრე-
ბა რედაქციისა.

თუმცა ამ 1881 წელში სხვა-და-სხვა მიზეზების გამო
თავ-თავის დროზედ ვერ გამოდიოდა ზვენი ეურნალი, რის-
თვისაც ბოდიში ვითხოვთ მკითხველებთან, მაგრამ მომავალს
წელში კვდებით თვითოეული სომერა გამოვცეთ უაპკელად
იმ თვის დამლეკს, რომელსაც ის გუთვნის, & მინარსითაც
გაგუშვებთ.

დასასრულს არ შეგვიღიან არ ვუძღვნათ გულითადად
მადლობა ამ წლის ზვენს ხელის მომწერლებს, რომლებმაც თა-
ვიანთის თანაგრძნობით მოგვიცეს შემწეობა ეურნალის დაფუძ-
ნებისა & მის გამოცემის გაგრძელებისა. აგრეთვე არ შეგვი-
ღიან არ ვუძღვნათ გულითადად მადლობა უკვალ ზვენ თანა-
მშრომლებს, რომლებმაც უსასუიდელოთ სტრატებით ხელი
გვიწვეს და გვიწეობენ. ვიმედოვნებთ რომ საკვლეოდც უკვალ
მოსსენებული ზარები არ მოგვკავლებენ თავიანთ თანაგრძნობას
და შემწეობას ზვენგან ნატვირთვ სასოგადო საქმეში.

ჩუღაქოსიანი & გამოცემი მინილი ზუკაბანიძე

ქვემოთ მოცემული წმინდათაგან თითოეული წიგნიც უნდა იყოს
წმინდათაგან თითოეული წიგნიც უნდა იყოს
წმინდათაგან თითოეული წიგნიც უნდა იყოს
წმინდათაგან თითოეული წიგნიც უნდა იყოს

მოძიეაღს 1881 წელს ყოველ-ღლიუერი გაზეთი

«ღრობბა»

გამოვა იმავე პროგრამითა და რიგით და იმავე თანა-
მშრომლებს დახმარებით, როგორც აქამდის გამოდიოდა. რო-
გორც გაზეთის დაარსებიდანვე ცდილობდა რედაქციას, რომ
მუდამ წელიწადს ცოტ-ცოტათი მიიხტ, შეძლებისა-და-გვარად,
გაუუმჯობესებინა გაზეთი, ისე მოძიეად წელსაც კრდება და
ამედი აქვს, რომ ზოგიერთი სასიკეთო ცვლილება შემოიღოს
გაზეთში და გაუმჯობესოს იმის გამოცემა.

ხელის-მოწერა მიიღება;

თბილისში: «ღრობების» რედაქციის კანტორაში, კადა-
ვინის პროსპექტზე, თ. ივ. კ. მუსხანსკის სახლებში, კლუბის
ქვემოთ.

ქალაქს გარეშე მცხოვრებთა ამ ადრესით უნდა მოთ-
ხოვონ გაზეთი. Въ Тифлисъ, Въ редакцію газеты
«ДРОЭВА».

«ღრობებზე» და «ივერიაზე» ორივეზე ერთად ხელის-
მოწერა მოძიეადის წლიდან არ მიიღება.

ფა. ი ხელის-მოწერისა:

ერთის წლით	—	—	—	—	—	9 მან.
სახეკარის წლით	—	—	—	—	—	5 "
სამის თვით	—	—	—	—	—	3 "
ერთის "	—	—	—	—	—	1 "

სხვა ვადით ხელის-მოწერა არ შეიძლება. ხვედრი ფული
ხელის-მოძიერმა გაზეთის დაბარებისთანავე უნდა გამოგზავ-
ნოს რედაქციაში. ვითხოვთ აერეთვე, რომ თავის სახელი-და-
გვარი და საცხოვრებელი ადგილი გარკვევით დასწერონ.

რედაქტორი სერ. მესხი.
გამომცემელი სტ. მელიქიშვილი.

217/12

ი ე ე ღ ი

ბრძანება
საქართველოს

ყოველ-თვიური

სალიბრაბურო და საოსლიბრო

ჟურნალი.

წელაწადი პირველი.

1881 წლისათვის

ოსტოშვილი, ნოშვილი & დეპოშვილი.

3187

თფილოსი

კვითიჟე ხელაძის სტამბა.

1881

საქართველოს
 ეროვნული
 ბიბლიოთეკა

1881

საქართველოს - უცხოეთს

საქართველოს - უცხოეთს

1881

და სალემო პენსიონი. თიფლისი, 26 ნოემბერი 1881 წ.

1881

ბინ წართმეული კასის მოგზაურობა.

(წერალი პარველი)

წინა-სიტყვაობის მაგიერათ მინდა მოგახსენოთ, ძვირ-
ფასო მკითხველო, ერთი კოტათ გასალიმარი ამბავი.

მე გახლდით კავკასიის აქეთ მხარის ერთ გიმნაზიაში
„სიმბრძნე-სიცრულის“ სასწავლებლად. ერთხელ დილით ცხრა
საათზედ ჩემი ამხანაგები წივილ-კივილით შემოეარდნენ
კლასში და გულის ძგერით დაიყვირეს: „ბიჭებო, ვაი ჩვენ
კოდვას, რევიზორი მოსულა, რევიზორი მოსულა!“ მარ-
თალია, ჯერ კი არ დაგვენახა რევიზორი, მაგრამ საში-
ნელმა ჟრუანტელმა გაგვირბინა ტანში. ვისთვისაც არა-
ოდეს არ გაუციებია, იმას ცახცახი დაწყებინა, ვისაც ცხე-
ლება ჰქონდა—ცივებათ გარდაექცა და ვინც ჩვენთაგან-
ნი უფრო გამბედავნი იყვნენ—იმათ მუცლის ტკივილი აუ-
ტუდათ. ამ ნაირი ჯოჯობეთის მოლოდინებამ ყველას
ფერი დაგვიკარგა და იმ გვარ დადუმებას მივეცი თაგი,
რომ ბუზის ბზუილი კი არა, თითონ ჩვენ-ჩვენი გულის
რაკ-რაკი გვესმოდა. ნახევარი საათის შემდეგ, საიდგანაც
იყო, უფროვ გაჩნდა ჩვენი დირექტორი, დირექტორს
მოსდევდა ერთი ძიელ თვალ-საჩინო, მაღალი და ახალ-

მოდაზედ ჩაცმული ჩინოვნიკი. ჩვენ, საწყლებმა, ესტკვით, რომ ეს ჩინოვნიკი უწინ დირექტორს დასცემს მებს და შემდეგ ჩვენ აგვინთებს ზურგზედ ცეცხლსაო, ჩვენ და სასიხარულოდ, არც ერთს—არც დირექტორს და არც იმ ჩინოვნიკს არ შამოუტყვრეტია ჩვენ კლასში და ორივემ მიმართეს თავის მიძიმე ნაბრჯები მასწავლებლების შესაკრებ ოთახისკენ. იტყვიან, ქრთამი ჯოჯოხეთიღგან იხსნის აღამიანსაო, და ამის-გამო წინ-და-წინვე ჩვენ გვეყანდა დაქრთამული ერთი მარდი გიმნაზიის სტოროცი. იმის მოვალეობა იმაში მდგომარეობდა, რომ უმეტნაკლოდ უნდა ეაშვნა, რასაც კი ყურს მოჭკრაედა მთაფრობის ნაღაპარაკეს. ნელის ნაბიჯით გავექანეთ ამ „სტოროცთან“ და მუხლ-მოდრეკით ესთხოვეთ, რომ შეიტყოს, თუ რა აშმაგია, როგორი კაცია ჩვეიზორი და როდის შამოგა ჩვენ ჯვარ საცმელათ. სტოროცმა ღიმილით მოგეცა ეს პასუხი:

„იმე, ქე წაებდი, რამ შეგათართოლათ მასთე, შამა ნუ წამიწყლება, თუ ვაჭირდა საქმე, იმისთანას ესტკლიცე ყურის ძირში თქვენს დილექტორსაც და ლევიზორსაც, რომ სამ დღეს ვერ წამოდგენ. ნუ გეშინიათ ბიჭებო!“

ამ სიტყვებმა ცოტა ჩვენი მუცლის ტკივილი დააწყნარეს და სიხარულით ორ-ორი კაბეიკი შეეკრიბეთ თითო მოსწავლისაგან და მდაბლის თაყვანის-ცემით ჩაუჩხრიალეთ ჯიბეში ჩვენს მხსნელს სტოროცს. —

ძალიან დაიმედებულნი მოეშორდით ჩვენს სტოროცს, მაგრამ ისევე თავ-დახრილი შამოვედით კლასში და ეაშობდით: „ეაი ჩვენ უბედურებას, ნეტა რას გვიზამენ და რას გვეკითხავენ!“ იმ დღეს პირველ გაკვეთილზედ

მხატვრობის მასწავლებელი უნდა შამოსულიყო, რომელიც ჩვეულებისამებრ გვიან შამობრძანდა მასწავლებელს გაუვირდა ჩვენი სიწყნარე და გვეკითხება ლოცვის შემდეგ—რა ამბავია, რომ ავრე დაჩუმებულხართო.

— არაფერი, ბატონო, მიუგო ერთმა ჩვენთაგანმა, რევიზორი მოსულა და არ ვიცით რა ხარი დაგვეცემა დღეს.

— ეხ, პოსლუში, როგორ თუ რევიზორი, კაკოი რევიზორ? სტყუებით, თქვენ ვინ დათ კიდევ რამე შტუკა მოახდინათ; რევიზორი რომ მოსულიყო მე მომწერდნენ ჩემი ამხანაგები პეტერბურლის აკადემიიდან; ხომ იცით, მე დიპლომი მაქვს მხატვრობის სწავლისა. ნეტ, ერთოც, მალხატ! პოსლუში, როგორ უნდა დაიჯეროთ ამ ნაირი სასრუფე?

არ ვიცი რომელი ამხანაგი იყო, მაგრამ ჩუმათ კეს წაიჭრჩულა:

— თუ არ დაიჯერებ, ჯანდაბას შენი თავი, კსერნიმც მოგიტყვი!

ამ დროს ერთმა ყმაწვილმა კვილი შექნა კლასში, ამით შეშინებულმა მასწავლებელმა კინალამ დასაჯდომიდან ტყაპანი გაადინა პოლზედ (იატაკზედ), მაგრამ მარდი შაგირდები უეცრივ მიეარდნენ და ფეხზედ წამოაყენეს.

— ჩტო ტაკოე, პოსლუში, რა ღმერთი გიწყრებათ?

— ბატონო, მომკლეს წყეულებმა!

— როგორ თუ მოგკლეს, ჩტო ტაკოე, პოსლუში?!

— მე ვიჯექი ჩუმათ, ჩემო, ბატონო, და ლეთის მტრებმა ორივე ყურები დამიფსეს.

— ეხ, პასლუში, როგორ თუ დაგიფსეს, ეინ დაგიშსო?

— აი, თქვენი ჭირიშე, მე მომკლეს ამ თარხა სტანის შვილებმა!

— სკაეიტე, აბა რა ჰქენით?

რალა რა უქნიათ, ერთს ამხანავს საწყალ მტირალი ყმაწვილისათვის კაჩანდაშის წვერი მოუტია ყურში და, როდესაც იმას საშინელის ტკივილის გამო თავი მოუბრია, ამ დროს მეორე ამხანავს დაუბგვდრებია მეორე ყურში ლურსმნის წვერი.

— დამაკადეთ, მე თქვენ ორივეს ბეზაბედა ასტავლოუ!

— ბატონო, ღმერთი არ იცით, რა ჩვენი ბრალია?!

— ნელზია, ბეზაბედა!

— თუ ბეზაბედათ დაგვაყენე, ჩვენ რევიზორთან წავალთ საჩივლებათ.

— კაკოი რევიზორი, რას ბეუტურებთ?

— თუ რევიზორი არ არის, მაშინ დირექტორთან წავალთ.

— ნეტ, ნეტ, ნუ წახვალთ, აბა რა ეინდათ დირექტორთან? ბოლ სვამი, ეს ერთი მიპატიებია.

— გმადლობთ, ღმერთმა გეცოცხლოს თქვენი თავი ნა მნოგო ჟამიერ!

შერემენაა რაკი ვათაედა, გამოვეარდით კლასიდან და მივეარდით ჩვენ დაუფიწყარ სტაროეთანა.

უნდა მოგახსენოთ, საშინელ ვაკეირებაში შვევდით, როდესაც სტაროეთმა გვიამბო, რომ ის ჩინოენიკი რევიზორი არ არისო.

— აბა ეინ არის? ვკითხეთ ჩვენ ძვირფასს სტაროეთს.

— ეაი წაებდა! რაფა არ იცით, ეინ არის? ჩინოენიკია,

აქაურ პოლოციაში მოსამსახურე, უნდა ეგზემენია დეიტი-
როს, ლაპარაკობს, უეგზემენიოთ ჩინს არა მადლვენო,
რადგანაც სასწაელებელში არსად მისწაელიაო.

— რა ჩინია, შენი ქიჩიმე, სთქვი, რა ჩინია? გაკვირე-
ბით შეესძახეთ. უსწაელებ კაცს ან ეგზემენიის დაქტრა
როგორ შეუძლია და ან ჩინის მიღება — ეფიქრობდით.
ბოლოს და ბოლოს კი დაერწმუნდით, რომ ჩვენებურ სა-
სამართლოებში და სამმართველოებში ისეთი პირნი მსა-
ხურებენ, რომ კლასი თვალითაც არ უნახავთ.

— დედაე, რა ჩინი იქნება?! კულევის რევიტრატორა-
ბა მინდაო. მე მგონია, ჩემო ბაღნებო, იმ ჩინოენიკს
გოგრა ცარიელი აქვს, თუ არა აქედგან კაცი რაფა წაფა
უღლეში? იქ ძალიან ცუდი ქვეყანა არის!

ამის შემდეგ ჩვენ კი ვიცოდით რა გვექნა. ეგზემენ-
ნიის დასაქტრათ რომ შეიყუანეს, იმ წამსვე სამი თუ ოთ-
ხი ამხანაგი მასწაელებლების ოთახისკენ გავექანეთ, რად-
განაც იქედგან ლაპარაკი კარგათ ისმოდა. დაედექით კა-
რებთან და უური დაუგდეთ.

არ ვიცით სხვა საგნებიდგან როგორ დაიჭირა ეგ-
ზემენი, მაგრამ, როდესაც მასწაელებელმა სამღერთო წე-
რილიდგან მკითხა იმ ჩინოენიკს, ქრისტე სად დაიბადაო,
— საშინლად განცვიფრდა წარმოსადეგი ჩინოენიკი და
დიდს ღირსებით მისცა შემდეგი პასუხი: „უფალი ჩვენი
იესო ქრისტე დაიბადა ახალციხეს“.

ამ გვარად დაიჭირა ეგზემენი ამ ჩინოენიკმა . . .

ეს წინასიტყვაობა მისთვის მოგახსენე ჩემო პატრე-
საციემო მკითხველო, რომ, თუ იმ კაცს, ვინც ქრისტეს

სამშობლოთ ახალციხეს სთვლის, ჩინის მიღება სურს, მეც, მგონი, შემოდლიან რაიოდე სიტყვის თქმა ტინი წართმეული კაცის მოგზაურობაზე ამ გვარის შესახებთა.

ესეც იყო გამოვესალმე ჩემს ძვირფასს მეთულებზეებს, „სტორიებს“ და პოეტებს (მზარეულებს), რომლებთანაც გახლდით დიდათ დამეგობრებული და ხშირად მქონდა საუბარი მალალს ფილოსოფოსურს საგნებზედ, რომ შევამჩნიე ჩემ ტანზედ ცივების ნიშნები. აბა რა უნდა მექნა, წაველ ჩემ ბინაზედ და ტან-საცმელიანათ ჩაეარდი საწოლში. საწოლი კი, ეგონებ, კარგი და თბილი მქონდა: ოთხი ლეიბის და შეიდი საბნის პატრონს, რასაკვირველია, კარგი საწოლი ექნებოდა. იტყვიან, სიფრთხილეს თავი არ სტყვიან და ამის გამო მუდამ ეიხურადი შეიღ საბანს. საჭიროდ ეჩაქხდი დიდს სიფრთხილეს, რადგანაც ერთისთვის წაიწით ესცანი დამცირება ჩემის უბედურის ტინისა. ამ გვარ დამცირებას კიდევ გაუძლებდი, თუმც უკანასკნელ დროს არ მეგრძნო, რომ ჩემ თავში რაღაცას რაჯ-რაჯი გააქვს. ვიფიქრე, უთუოთ ჩემი ტინი გამოსეღას აპირებს ჩემი საბრალო თავიდგან მეთქი და ამისგამო დავიწყე საბნების გროვება, რომ შემეკრა მაგრათ თავი და არსაიდგან არ გამომეშვა გალაცებული ტინი. ვაიბე, დედაე! უეცრივ ცივება ცხელებათ გარდამექცა და ყოველივე მეხსიერება და ხსოვნა დამეკარგა. ვიცი, რომ მეძინა, მაგრამ ეს ძილი არც ძილს ჰგავდა, არც სიფხიზლესა. ამ დროს ვეგრძენი, რომ ვილაცამ და-

მკრა ხელი მხარზედ და საშინელის სიჩქარით ჰაერში ამაგდო. შემდეგ მკრა ზურგში ხელი და წინ მე მღვდრანავ, უკან კი მამდევს ის ჩემთვის უცნობი უსუსლო არსება. არ ვიცი რამდენ ხანს დავეყავი ჰაერში, მაგრამ ის კი მახსოვს, რომ ბოლოს ტყავანი გავადინე ერთს ალაგზედ. ამ ალაგზედ იდგა ერთი დიდი მშვენიერი სახლი, იმგრაველივ მოართული სხვა-და-სხვა ხეხილებითა, ბაღებითა და მშვენიერის წყაროებითა. მართალია, უცნობმა ადგილმა დიდ გაკვირებაში შემიყვანა, მაგრამ საშინლად განეცვიფრდი, როდესაც ერთის მხრით ამ სახლის კარებზედ ენახე შემდეგი ნაწერი: „ღამით 31 ქრისტეშობისთვეში 1880 წელსა ტენის ზალაში იქნება განჩევა საქმისა აზნაურის N N (ეს ორი ნიშანი ჩემს სახელს და გეარს ნიშნადენენ), რომელიც არის დამნაშავე ტენის სისუსტეში“. ეს სიტყვები კიდევ მეორეთ წაეიკითხე; გულ-ღაღონებული ვიდექი და ეფიქრობდი: ანეტა სიზმარში ვარ თუ სიფხიზღეში მეთქი“.

სოტა ხანს შემდეგ პატარა ზარის ხმა მომესმა და ვილაკამ ზალის დიდი კარები ყურებამდინ გააღო. მე კიდევ ვიდექი ერთს და იმავე ადგილზედ და აღმათ დიდ ხანსაც დაერჩებოდით იმ ალაგზედ, რომ ჩემთვის არ ებრძანებინათ ზალაში შესვლა, სადაც ერთს კუთხეში იდგა მშვენიერი მარმარილოს ახალი სტოალი. ამ სტოლის გვერდზედ დაეიჭირე ადგილი და გულ-ხელ-დაკრეფილმა ვიწყე ცქერა და ლოდინი დიდის უბედურებისა. ზალა სავსე იყო ხალხით და ათ-ასი თვალი შამომცქეროდა, თითქო რამე უნახავს მხეცს ეგვანდი. ხანდის-ხან მეც შეეცქეროდი უცნობ საზოგადოებასა, მაგრამ, საუბედუროთ, მათი

მრისხანე სახე, გარდა კითხვითი ნიშანისა, არაფერს არ ამბობდა. ტანში მაფრიალებდა და ეფიქრობდი, უცნაზოთ რა იქნება მეთქი. მე მეგონა, რომ დახრჩობას მიპირებდნენ და საშინლად ელოდებოდი; ძალიან კი მსურდა ერთი დანახვა ჩემი ერთგული სტოროეებისა, მეთულებებისა და მათთვის ორიოდ სიტყვის თქმა, მაგრამ აბა საიდგან გაჩნდებოდნენ ივინი? ერთის კედლისკენ იდგა დიდი სტოალი და იმგერგელივ იუენენ შემომსხდარნი რამოდენიმე წარჩინებულნი პირნი, რომელნიც გონიერნი და მართლ-მსაჯულნი უნდა ყოფილიყვნენ, მაგრამ იმათი სახე არ ამტკიცებდა არც დიდ გონიერებასა, არც გამოცდილებასა და არც აღმატებულ ჭკუასა. ამათ სახეზედ კაცის შეუბრალებლობას, მტარეალობას, ეერაგობას და უგრძობლობას უფრო შეამჩნევდით. მოხსენებულ სტოლზედ მარჯვენე იდო ეერცხლის პოდნოსი, პოდნოსზედ იდო ტერმომეტრი შემდეგის ზედ-წარწერითა: «ეს იარაღი არის გაკეთებული საცნობელად და გამოსაკვლეველად ტვინის თვისებისა; მარცხნივ სტოლზედ იდო ჩაქუჩი აგრეთვე ზედ-წარწერით: «ეს იარაღი არის გამოსაკნობელად გამხმარის, მოუსვლელის და დაუმწიფებელის ტვინისა.»

ერთ მოხსენებულ წარჩინებულ პირთაგანს ეჭირათაე-მჯდომარის ალოგი.

— გუაფთ თუ არა ადვოკატი? უეცრივ მკითხა თაემჯდომარემ.

ამ კითხვაზედ მხოლოდ თაეი ვაფიქნივ უპარის ნიშნად.

თაემჯდომარე.—საზოგადოებამ, რომელსაც თქვენ

ეკუთენით, დიდი ხანია, რაც შეგამჩნიათ, რომ თქვენი ტენი დიდს ბოროტ-მოქმედებას სჩადის. თქვენი ტენი იმ ნაირ რამეებს იგონებს, რომ ყველა დაშინებული ადამისთვის ბევრჯერ უთქვამთ თქვენთვის, რომ დაგედუმებინათ თქვენი ურგები ტენი, მაგრამ არაფისი რჩევა არ მიგიღოათ, რაისათვის საზოგადოება თქვენზედ აცხადებს საიფარსა და ითხოვს, რომ თქვენი ტენი განვიხილოთ და, უკეთუ ურგებლად ვსცნათ, წაგერთვასთ იგი. ხართ თუ არა დამნაშავე?

პასუხის გების მოფიქრებამდის მომესმა ნაცნობი ხმა.

— თქვენო კეთილ-შობილებავ! საკვირველი კითხვა კი მიეცით ჩემს ბედკრულს მეგობარს. ამას არაფითარი დანაშაულობა არა აქვს. გნებავთ დაგიმტკიცოთ! პატროსანი, წმინდა და შეუბღალველი ჭკუა; ე. ი. პირველის ნომრის ტენი, მუდამ მანე და უსარგებლოა, მუდამ ყოველ დღე ეჭვიანია, ეძებს მიზეზებს ყოველის არსებისას, ეძებს ჭეშმარიტებასა. ჩემს მეგობარს კი ამ ნაირი ჭკუა არა აქვს და არასოდეს არც ჰქონია. ჩვენ ყოველთვის ვიყავით მისი ჭკუის კმაყოფილნი იმიტომ, რომ თავის ტენს სხვა-და-სხვა მასალებს ურევს.

თავ-მჯდომარე.—რას ამბობ, რა მასალებზედ ლაპარაკობ?

იგივე ხმა.—ღმერთს გეფიცებით, მისი ტენი არეულია; მაგალითებრ, იმაში ურევია მელიაობა, ამპარტაენება, ქურდობა, პირ-მოთნეობა, ქრთამობა და სხვანი. ამ ნაირი ტენის პატრონი ყველას მოსწონს და გაკვირებული ვარ, თუ რანაირი ენების მიცემა უნდა შეეძლოს მას საზოგადოებისათვის.

მკითხველო! თქვენ არ იცით, საიღვან ვახტანგ ჩემი შეშწე, ამისთვის უნდა მოგახსენოთ, რომ ერთს ჩემს მეგობარს მეთულუხებებთაგანს, საიღვანაც უკეთესად ვახტანგ ჩემი გაქირვებული მდგომარეობა, შამოსულიყო ზალაში და სხვათა შორის დაეჭირა ამასაც ერთი ალაგი, საიღვანაც ძიელ კარგად ხედიდა ჩემს დატანჯულს სახეს.

თავ-მჯდომარე. — გთხოვთ უმორჩილესად გასწყვიტოთ თქვენი ლაპარაკი და დაიჭიროთ თქვენი ალაგი.

მეთულუხებმ ერთი საშინლათ ამოიოხრა და გარდვიდა ფიქრით სხვა-და-სხვა მალალ საგნებზედ, რომლებზედაც ჩვენ მრავალ-გზით გეკონდა საუბარი.

შემდეგ თავ-მჯდომარე მომიბრუნდა და მითხრა:

თქვენზედ არის უკანასკნელი სიტყვა, რას იტყვიოთ?

— მე ჩემს თავს დამნაშავეთ არა ვრაცხ, ეუბასუბე მე, რადგანაც ჩემგვარი ტეინი ბევრს აღამიანებს აქვს და არა-ეინ არ უჩივის იმათ. მე რაღა ღმერთი გამიწყრა? მართო მე რათ მიჩივის საზოგადოება?! აქ საზოგადოების საქმე არ არის, როგორც ვხედავ. ეს უფრო ზოგიერთა ბატონების საქმეა. ამიტომ არასოდეს არ დაეთანხმდები, რომ ჩემი თავი შეეწირო იმათ და ჩემს ტეინზედ დაედო საუკუნოდ ღუმილი.

— რას ეკითხები დამნაშავეს, ბატონო თავ-მჯდომარე, უფროც ერთს ხმით წარმოიძახეს მართელმა საზოგადოების წევრებმა; თანახმად ჩვენის თხოვნისა, გთხოვთ უმორჩილესად გაშინჯოთ კანონისამებრ ტეინის აგებულება ამ ბოროტ-მოქმედის კაცისა.

რახ, ღმერთო, რა სატანჯველი დაადგა ჩემს თავს! არა ვგონებ ჯოჯოხეთში ყოფილიყოს ოდესმე ამ გვარი

სოცხლის წამება, რაც მე გამოვცადე. თავ-და-პირველათ, თავ-მჯდომარის ბრძანებით, ერთმა ზემო მოხსენებულ წარჩინებულ პირთაგანმა, რომელიც ექსპერტათ იყო მოწვეული, დამიწყო რაღაც ნაირი მოხსნა ნემსებით თავის კანის ჩხლეტა; შემდეგ ჩაქუჩით რაკუნთ დამიწყო და იმდენ ხანს არაკუნებდა, სანამ ერთ ადგილზედ თავის ძვალი არ ჩამიმტვრია. ამ ჩამტვრეულ ადგილში ჩასვა ის წყველი ტერმომეტრი და, ნახევარი საათი რომ გავიდა, თავმჯდომარეს მოახსენა თავისი ჰაზრი: „ამ კაცის ტენი, რომელშიაც არავითარი სიცხე და სითბო არ არის, შესდგება სამის ერთი-ერთმანეთზედ დადებული ნაწილებისაგან. პირველ ნაწილში ტენის არავითარი გაგება არა აქვს და მართლად გამხმარა, მეორე ნაწილში დარჩენილა ცოტა თავისუფალი ჰაზრების ტენი, მესამე ნაწილში კი იმ ნაირი ტენი სდევს, რომ თუ იმან ფესვები გამოიღო, უთუოთ შეარყევს საზოგადოების სიმშვიდეს.“

თავ-მჯდომარე.—უფალო ექსპერტო, შეიძლება თუ არა, რომ ყველა ნაწილები ტენისა ამოიღოთ და სტოლზედ დასდვათ მრთელის საზოგადოების შესახედევთ?

— შეიძლება, როგორ არ შეიძლება.

ვაიმე, დედა, ვაიმე, მამა! რა დღე დამადგა და რა ტანჯვა გამოვცადე! ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო! არც კი იცი რა მოახდინეს ჩემმა მტანჯველებმა. მე მაშინ მოვედი გრძნობაში, როდესაც ჩემი ტენი მუშხუნით ამოდიოდა უბედურის ჩემის გოგრიდგან და ერთიანათ დაეღაგა ჩემ წინ სტოლზედ. ერთის მხრით, თვალები, რომ დაეხუჭე, მე იეიყავი გამოუთქმელ ნეტარებაში, რად-

განაც ჩემ თავში არ დარჩენილა არც ერთი ნამსევი ჩემის ტვინისა, ამას გარდა მე უფროვე დაეკარგე უოველივე გრძნობა მწუხარებისა, ტანჯვისა, სიხარულისა, სიმდიდრისა, სიღარიბისა და უმეტეს მიხარობდა, რომ არაერთი ფიქრი სოფლიური ცხოვრებისა არ ამძიმებდა და არ ამფოთებდა ჩემს უბედურს თავს; მაგრამ, მეორეს მხრით, როდესაც რომ ჩემის თვალებით დაეინახე სტოლზედ საკუთარი, სიყრმიდგან ჩემი საკუთარი ტვინი, მაშინ ტანმა დამიწყო თრთოლა და თვალებმა საშინელი ცრემლების ღერა. გონება დადუმებული იყო, მაგრამ ცხადად ვგრძნობდი, რომ სულ უტვინოდ არ შეიძლება ცხოვრება ამ წუთის სოფელში. ამის შემდეგ თავ-მჯდომარემ სოტა მოილაპარაკა წევრებთან და გამოაცხადა შემდეგი განჩინება: რადგანაც დამტკიცდა დამნაშავეს ტვინის ბოროტ-მოქმედება, ამისთვის ამ ტვინს აღეკრძალოს უოველივე მსჯელობა. რაიცა შეეხება ცარიელს მის ბუდესა, ის უნდა ამისას ძველის ქერითა და დაებრუნოს თავის პატრონსა.

ოხ, ღმერთო! გამომეღვიძა, მაგრამ ეაი ამ გამოღვიძებას. მე ვგრძნობდი მთლად თავის სიცარიელეს და ვფიქრობდი, ნეტა რა დამემართა მეთქი. თუმცაღა ძიელ ვცდილობდი, რომ თავი სწორეთ დამეჭირა, მაგრამ როგორღა დაეიჭერდი, როდესაც თავში ქერის მეტი აღარა იყო რა. უკანასკნელს სასო-წარკვეთილებაში შევედი და სირცხვილით არ ეიცოდი საით გადავარდნილ-ვიყავი. აბა, რომელ აღამიანთან მიესულევიყავი და რა უნდა მელაპარაკნა? ერთის სიტყვით, საჭირო იყო, რომ ან უნდა მომეძებნა ჩემი საკუთარი ტვინი და მეთხოვა თავის აღაგი დაეჭირა, ან უნდა მომეხოვა სუიდეით გამოცდილი და

მართელი ტენი, ან თუ არა და ქერის მაგივრად სხვა რა-
მე მძიმე საგნით ამეშხო ტენის ბუდე, რომ თავისი სარ-
იხრებოდეს მსგავსად ძუძუ-მწოვარის ყმაწვილის თავისა.
გამოვეარდი უეცრივ ბინიღგან დაღონებული და შევეარ-
დი ერთ „გოსტინნიცაში“ (სასტუმროში). რაკი ენახე გოს-
ტინნიცის პატრონი და მრავალნი უცხო პირნი, რომელიც
გართულნი იყვნენ ბაასში სხვა-და-სხვა ევროპიულ საქმე-
ებზედ, თითქო გიყმა, ხმა-მალლად დაეიყვირე: „თქვენი
ქირიმე, მითხარით, ვაქეთ თუ არა თქვენ ტენი?“ ამ გვა-
რი მოულოდნელი კითხვით შეკრთენ ყველანი და თავ-
და-პირველად საშინელი მრისხანე სახით დამიწყეს ცქერა,
მაგრამ შემდეგ ჩუმ-ჩუმათ თავში დაიწყეს რაკუნნი და ჰკით-
ხედნენ ერთმანეთსა: „ბიჭო, მართლა არის თუ არა ტენი-
ნი ჩვენს თავში?“ უნდა მოგახსენოთ, გოსტინნიცის პატ-
რონი ძიელ ჭკვიანათ მამეკცა.

— თუ გნებავთ, ჩემო ბატონო, მე შემოდლიან ჩემის
„გოსტინნიციდგან“ მოგართვათ სხვა-და-სხვა სორტის ტენი-
ნები.

— აბა, გენაცვა, მითხარ, რა-და-რა ტენი გექნება?

— მე მაქვს ხარის ტენი, ხბოსი, ქათმისა, იხვის და
სხვა-და-სხვა შინაური პირუტყეების და შინაური ფრინვე-
ლებისა. შემოდლიან მხეცების ტენიც ვიშოვნო.

— მაშ, როგორ უიდი თითო პორციას?

— ერთი პორცია პირველის სორტის ტენისა ისეიღება
25 მანეთათ, მეორე სორტის პორცია თუმნათ, სხვა კი
თითო მანეთათ; მაგრამ საქმე იმაში მდგომარეობს, რომ,
თუმც ადამიანი დაიწყებს ჭამას ერთი იმათგანის ტენისას,
უთუოდ ჩამოდენიმიე დროს შემდეგ შეატყობს უმჯობე-

სობას თავის ტვინისას და სუდი წაწილები ტვინისა შე-
იცვლებიან ძრიელ მშვენიერი მოსული და სუნნელიანი
კაცობრივი ტვინითა.

მე, თუმცაღა დიდ გაკვირებაში ჩავეარდი, როგორ
თუ ქათმის, ან იხვის, გინდ ხბოს ტვინის ხმარებით
შეიძლება დაბრუნება ადამიანის ტვინისა, მაგრამ უბე-
დურებაში რომ ჩავეარდება კაცი ყოველს საშუალებას
ხმარობს თავის დასახსნელად. ამის გამო მე დავიწყე
ხარის ტვინის ქაბა და ისე ერთგულათ გიანლებადით,
რომ, ვგონებ, დღეში ორმოცი გირვანქა არ შუაფნი-
და. ტყუილი არ არის რომ ამბობენ: „ეაის გავფუ-
რე და უფის შეეფურეო, სომხის ბოლერას მოვცილ-
დი და ურიების ქირში ჩავეარდი“. მეც ისე მომივიდა. რა
ღმერთი გამიწყრა, რა საშინელება დამადგა, როდესაც
ეოგრძენი, რომ თან-და-თან ხარად ეიქცეოდი. ამას კიდევ
გაუძლებდი, მაგრამ წარმოიდგინეთ, რომ ჩემი ყოველივე
მსჯელობა, რაც უნდა საგანი ამელო, ხარის მსჯელობას
ემსგავსებოდა.

გაეათავე, როგორც იყო, უკანასკნელი პორცია ხა-
რის ტვინისა და სრემლით მივეარდი „გოსტინნიცის“ პატ-
რონის მეუღლესთან.

— ქრისტინა, თქვენი ქირიმე, მიშველეთ, აბა მიტქო-
რეთ, რას დავემსგავსე, ნუ თუ ერთიანათ ხარათ გაეზდი,
ისევ სჯობდა, რომ ჩემ თავში ქერი ყოფილიყო და ხარათ
კი არ გადავქცეულეიყავი.

— ნუ სწუხართ, ჩემო ძვირფასო ძმაო, მომცა პასუ-
ხათ კალპით დაბატულმა დედა-კაცმა, ნუ მისცემთ თავს
სასო-წარკვეთილებას, რადგანაც თქვენისთანა თავი ეხლა

ბერს ადამიანს აქვს. ჩემის გონებით, უმჯობესია აღმ-
 შიანს ჰქონდეს თავი ქერით ან ხარის ტენით საესე მი-
 ნემ იმისთანა თავი, რომელსაც ძიელ ცუდი სუნით უდის,
 აბა რათ გინდა იმისთანა ტენი, რომელიც მუდამ მარ-
 თალს ღაპარაკობს, სხვის ბოროტ-მოქმედებას ამხილებს
 და ჭეიქობს ქვეყნის ბედნიერებაზედ. ოხ, ძმაო, ამ გვა-
 რი ტენი ყველასა სძულს და გიჩივით დარჩეთ მაგ გვარ
 მდგომარეობაში. აბა რას იზამთ, ჩვენი საუკუნე ესე არის,
 რომ წმინდა ტენი ყველასა სძულს. აი ამიტომაც უბედურ-
 ნი არიან ამ დროში ნამდვილის ტენის პატრონი; ბედ-
 ნიერება ან უტენოს აქვს და ან ცხოველის ტენის პატ-
 რონს კაცს. თუ გინდა ბედნიერი იყო, ეგ ხარის ტენი
 გერჩიოს შენს ძველს ტენს.

— მართალია, თქვენ დაგენაცვლეთ, მაგრამ, დიდათ
 სამძიმოთ მიჩნება, რომ ამ გვარი ტენის პატრონი გაფხ-
 დი. პირუტყვობას ისევ სიკვდილი სჯობს, ჩემის აზრით...

რა უნდა მექნა ამის შედეგ? ესთქვი, წავეალ სადმე,
 გადავიკარგები მეთქი, და ამიტომ სხვა ქვეყანაში გადა-
 სახლება ვარჩიე, ეგებ, ვის იცის, ჩემს უბედურს ტენს
 სადმე თვალი მოგვკრა მეთქი.

ერთ დღეს ვიყიდე ბილეთი და გავემგზავრე რკინის
 გზით. გზაზედ ხშირად მკითხავენ: „საიღვან, საით და
 რისთვის მიბრძანდებიო?“ მაგრამ, ყველა კითხვებისათვის
 ერთი პასუხი მქონდა მზათ: „მიედივარ ტენის საძებ-
 ნელათ“. გაკვირვებით მიცქეროდნენ ყველა მგზავრები და
 მეორე-ჯერ აღარ მკითხავენ, რადგანაც დარწმუნდნენ,
 რომ მე უთუოდ გიყვების წრეში შევსულვარ. გზაზედ ყო-
 ველი მოგზაური ბერს რამესა ხედავს, ბერს რამე აღძ-

რადგან მის ფიქრებსა და, ვინ იცის, რა და რას შეხედება, და ან რა-და-რას გამოატდის; მაგრამ მეც კი აღვინაო უტყინო ვახლოდით, არავითარ გარეგან საფანს ვაქცეონდა ჩემზედ განვლენა, ვიჯექ წყნარათ თვალ-გაქვეტილი, თითქო წინ საფლავი მიძევს მეთქი.

უეცრივ, ერთ სტანციაში რომ ვიახლოდით, თვალი მოვაველე, რომ მესრებზედ მრავალი სხვა-და-სხვა ნაირი ტვინები ჰქადაია. რა, სიბარულო! არ ვიცოდი, რა მექნა, მეტის-მეტი ნეტარებით ვუღმა ცაბცაბი დამიწყო, მე ვსთქვი, ვინ იცის, ეგებ ღმერთმა მომხედოს და იმ ტვინებში ჩემიც ვრიოს მეთქი.

ვაიმე, დედაე! მიველ, ძიელ ერთგულათ გარდავათვალოდრე, მაგრამ ჩემი ტვინი ვერ ვიპოვენი. ერთი ის გამიკვირდა, რომ უველა ჩამოკიდებული ტვინები ბუტბუტობდნენ: მე ვარ მაგნი, შენ ხარ ქურდი, ის არის წარმართი, ჩვენ ვართ მოქრთამენი, თქვენ ხართ ადამიანის მოლაღატენი, იგინი არიან ეშმაკის მოციქულები და უველანი, ჩვენ, ერთათ ვართ ღვთის რიხვა, ქვეყნის მატლი. ცოტა ხანს დაუგდე ქური ბუტ-ბუტს და შემდეგ წივილ-კივილით შევეარდი ვაგონში და ვსთქვი: ღმერთო! გმადლობ, რომ ჩემ თავში ხარის ტვინია მეთქი. მერათხე თუ მეხუთე სტანციაზედ უმეტესი განსაკვირველი საქმე დაეინახე. ერთს ვინშეს ეჭირა მრავალი ადამიანების თავები. ამ თავებს ამტყრევდა და ტვინს ასხამდა ერთს ღრმა თეფშზედ. ჩემ კითხვაზედ, ამან პასუხად მომცა შემდეგო: — მე მინდა, ძვირ-ფასო ძმაო, გამოვიტნო, რომელ ტვინს აქვს საშოთხეში ალაგი და რომელს ჯოჯოხეთში.

ამ გვარი შემთხვევა მე უამბე ერთს ეჭვში და მითხრა, რომ ძიელ აეთ-მყოფი ხარო და ანა-წამალი არ გენმარება, ცოლის შერთვის მეტოა. ძალიან გამიკვირდა, თუ უტეინო კაცს რისთვის აძლევენ ნებას ცოლის შერთვისას. მაგრამ საწყალის ჩემის დაკარგულის ტეინის მოსაძიებლად, ავდექ და ერთ გასათხოვარს ქალს ვსთხოვე ცოლათ წამომყოლოდა. მე მეგონა, რომ უტეინო კაცს არაფერ არ წაყვება ცოლათ, მაგრამ ჩემი თხოვნა ყურადღებაში მიიღეს და მითხრეს წინ-და-წინ ჯერის წერა უნდაო.

მოგეცა ღეთის წყალობა, ჩემო მკითხველო, ძიელ ლამაზათ მოჭრთე ჩემი თავი და უცნობ კაცს ვგონა ჩემი თავი მართლა ტეინიანი იყო, მაგრამ საღ იყო ჩემი ტეინი, ვინ იცის! მღედელმა ნახევრამდისინ გაათავა ჯერის წერა. ამ დროს როგორღაც ეივრძენი ტანის თრთოლა; მე მეგონა, რომ ღრმა ძილისაგან გამომედღობა. ოხ, ნეტარებაე! ვინ დაეინახე? ვითხრათ, მკითხველნო, ვინ დაეინახე? დაეინახე ჩემი საწყალი ტეინის დაუწყე ცრემლით თხოვნა, მუხლ-მოდრეკით თხოვნა, რომ ისევ თავის ბუდეში დაბრუნებულიყო. მაგრამ ვაი იმ თხოვნას. ჩემი ტეინი თან-და-თან მალლა აეი და და უეცრივ საღდაც გადაიკარგა. ვათავდა ჩენი ჯერის წერა. მოგვილოცეს ყველაში, მაგრამ მე ვიდექი თითქო დარეტიანებული. ამ დროს ისევ უეცრივ მომესმა ხმა ჩემის ტეინისა:

— მეც მომილოცავს შენი გაბედნიერება, ჩემო საწყალო ბუდეე! მოგილოცავ მისთვის, რომ დასასრულს კეუახედ მოეგე და მეორე უგუნურება შეასრულე.

— როგორ თუ უგუნურება?! წარმოიძახა ერთიანათ საყდარში მყოფმა ხალხმა.

— აბა, თქვენ რა იცით, უტყინოებო, უბასუხა ჩემმა ტყინმა, ცოლის შერთვა ქეთათ მიგაჩნიათ?!... ადამიანის ცხოვრებაში სამი დიდი უგუნურება არის: პირველი—დაბადება, მეორე—ცოლის-შერთვა და მესამე—სიკვდილი. ჩემმა ერთგულმა ბუდემ ოარი უგუნურება კი შეასრულა და მესამეს როდესაც შეასრულებს, მაშინ უთუოდ დაფრუნილები და ჩემ ბუდეში შევალ მისაცემათ საიქიოს ცხოვრების ანგარიშებისა.

ამ სიტყვებმა ყველას გული დაუბურეს, მე კი ერთიანათ წელი მომწყვდიტეს, პირ-დაღებული გამოვედი საყდარიდგან და ერთი მწარეთ დავიუყირე:

‘ღედა-ჩემო, ღედა-ჩემო, გესმის თუ არა ჩემი ტანჯვა?!

— მოველ ჩემ ბინაზედ და მღუღარის ცრემლით ჩემი ლოგინი აეამსე.

შემდეგი ჩემი მოგზაურობა უფრო საინტერესო იყო. იმაზედ საკვლავად მოგვლაპარაკებით, ჩემო პატრეცემულო მკითხველო.

კ—ნე მაჭავარიანი.

10 ოკტომბერს 1881 წელსა

ქ. სოხუმი.

მოსაიკასადში.

ოდეს ბულბული ჭიკჭიკობს, ჭგალობს
 და სიყვარულით ვარდს დასტრფიალობს,
 მაშინ არ ჭგონებს, ვინ ვისთვის რას ხმობს,
 მისთვის ერთია, ვინც კრტიანეს, ამკობს.

ბუნებამ იგი წარმოაჩინა,
 გალობის არეს შშვენიერ მთქმელად,
 უმანკოდ, ჩჩვილად, უუწმინდესად,
 მოჭიკჭიკეთა შორის ნათელად

არა რად ჭგამა მას სულ-ანთებულს
 ღამე ბნელი და ტურათ ძაბილი;
 მას სჭერეტს მთოვარე და ვარსკვლავები,
 შუქი ველგბა ნათელ დაბწნილი;

ჭგალობს, ჭიკჭიკობს, ჰყივის, იძახის,
 ჭფეთქს, კენესს, ტრიალებს თვისის ჭანგებით;
 მაშინ დუმილებს ყოვლი ცხოველი
 და მას შეეტრფინ ღეთისა განგებით.

ჩემო პოეტო, მალლა მზმობელო!
 თუ ხარ ბუნებით დიდ ჭგალობელი,

რას დაეძებ შენ, ვინც რაც იუბნოს?

შენ შენი ჰქმენი, შენსას მოელი. ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ნუ დასდევ, რაც სთქვან ანუ გასაჯონ,
ან რაც შენიშნონ შენსა ელობას!
თუმც სწორედ ჰგალობ და ბუღბუღებ სტვენ,
ვინ გაწუწუნიებს, ძამა-შეილობას!

სათუგან, სათუგან, იუღბუღებ
სათუგან, სათუგან, იუღბუღებ
სათუგან, სათუგან, იუღბუღებ
სათუგან, სათუგან, იუღბუღებ

სათუგან, სათუგან, იუღბუღებ
სათუგან, სათუგან, იუღბუღებ
სათუგან, სათუგან, იუღბუღებ
სათუგან, სათუგან, იუღბუღებ

სათუგან, სათუგან, იუღბუღებ
სათუგან, სათუგან, იუღბუღებ
სათუგან, სათუგან, იუღბუღებ
სათუგან, სათუგან, იუღბუღებ

სათუგან, სათუგან, იუღბუღებ
სათუგან, სათუგან, იუღბუღებ
სათუგან, სათუგან, იუღბუღებ
სათუგან, სათუგან, იუღბუღებ

სათუგან, სათუგან, იუღბუღებ
სათუგან, სათუგან, იუღბუღებ
სათუგან, სათუგან, იუღბუღებ
სათუგან, სათუგან, იუღბუღებ

და იატი თვისის ღონისა მისთვის შესწირას.
თუ რომ იყოს, ეს ხომ ასე არ იქნებოდა
და გლეხის გული ერთხელ მაინც დამშვიდდებოდა...

პლ. შირიანაშვილი.

* *
* *

რათ ჰქუხავ ეგრე ამაყათ?!
ნუ თუ ჰფიქრობ შემაშინო
და ამ ტანჯვა ეებდაში
სამუდამოთ დამარჩინო?!
—

გულ-ლია, ძონძით მოსილი
მამუშაეო, შენ კი მცინო,
მერმე ჩემი ნამუშაერით
ისარგებლო და ილხინო?!
—

არა!... შეგიტყუ მელობა,
თუმცა კი გვიანდა არის.
ნულარ ჰქუხავ ამაყათა—
მომავალი ახლო არის!

დაანგრეეს ამაყათა სადგურს
და აღმართაეს იგი დროშას,
ზედაცა ასე წააწერს:
• გაუმარჯოს საწყალ მუშასა!

დ. ანტონიძე.

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

1. ბატონი და შარაში.

(ნამდვილი ამბავი ამერეთის წარსული ცხოვრებიდან).

აგერ მახლობლად, ჩვენ კარგათ გვახსოვს, იყო მონება დამამხობელი, როდესაც მრავალ-ჯერ ძმას ძმა უტანჯავს... ამ დროს მე ეყავი თუთხმეტის წლისა, — თვითონ მხილველი ვარ იმ ამბისა, რომელიც მსურს გარდავსცე იმედის⁴ მკითხველებს.

შავი ზღვის პირას, აღმოსავლეთით ორმოც ვერსზედ არის სოფელი, რომელშიაც მე აღვიზარდე. ეიყავი ღარიბის, მაგრამ უღარდელის შვილი. რით იყვნენ ღარიბნი უღარდელნიო — ამას უმჯეელათ დამეკითხებით. აი რითა. ჩვენ არ ეიყავით ბატონის ყმანი, არ გვეშინოდა ჩვენ უწყალო ტანჯვისა და მარჯვეთ გეჭონდა უცემრობის გამო ყბები. მხოლოდ მეზობლებისაგან ხშირათ გვესმოდა კენესა და წყევლა ბატონისადმი. მრავალ-ჯერ საქმე კენესითაც არ თავედმოდა ხოლმე, ხშირად ხდებოდა, რომ მკვლელი ბატონი მისი მონის უსულხო სხეულს თავს სდგომოდეს და ზიზლით ეცქიროს, თითქო მას მოეკლას ნადირი... მკვდრის დედ-მამას ანუ წერილ-შვილებს ხომ არ შეეძლოთ, რომ მოეტყვიათ თავიანთი

მკვლარი. ბატონისაგან შიშით გამკრთალებს სრულიად ულაპეით უნდა ეთმინათ ყოველივე ამ-გვარი განსაცდელი, მისგან მიყენებული. აი სწორეთ ამ დროს შევესწავრა მე იმ ამბავს, რომელის მოხსენებაც მსურს. დიდი არა-არის რა ჩემი ამბავი და არც ისეთია, რომ ამის მზგავსი თქვენ არ გსმენოდესთ, მაგრამ, რადგანაც დროთა-ბრუნ-ვით ამ გვარი განსაცდელი მოგვესპო, შესაძლოა არის რომ წარსული ქირი დაგაეჩუქდათ; ამისათვის მე მსურს მოგაგოცინოთ ის დრო, ის უწყალო და ის საგმობელი დრო, რათა..... ერთი ამ გვარი უმღართო ბატონი, ბატონობდა ჩვენს მეზობლებში და თავის მონების ცემით და ტყეპით განცხრებოდა მუდამ სოფელში.

ერთხელ ამ ბატონმა შეძეარა შინა ბიჭები და უბძანა—მე წამომყევით, რაზედაც ვინიშნოთ სულ დაიტაცეთ, ვიზედაც ვითითოთ უსულოთ სდევით. თუ ეს ბძანება ვერ ამისრულეთ, თქვენი პატივი თავზედ დამდევით, თუ ამაზედ უარესი თქვენ არ დაგპართოთო. შევიღწენ ბატონი და მის ბიჭები იმ უბედურ სოფელში, რომელიც მხოლოდ ქალ-ბაღნით იყო მოცული.

— აბა, ბიჭებო, უბრძანა ბატონმა, შედით მაგ სახლში, მიუთითა ერთზედ, და, რაც ჰქონდეს გლევს, გარე გამო-ზიდეთ, მიტომ რომ მაგენი არ სცნობენ ბატონს და მე შინდა თავი ვაცნობო. ზევით ღმერთს უწოდებენ უფალს და ქვევით ბატონს, და მაგენმაც მასთუ სცნონ, რომ მე ვარ მაგათი ღმერთიც და ბატონიც. იმის მუქარობის გაგრძელებაში ბიჭებს გამოაქესთ სახლის ნაფაქი. სახლის პატრონმა ქალებმა შექმნეს კივილი, ვაი-ვაგლაბა.

— ბატონო, შენი მუხლისა, ნუ დაგეღუპავ, შეგოდება ჩვენი მოგვიტყვე და სოტა რამე ამ ქალშიდ ჩვენს დაგვიტოვე.

— სუ, სუ, შე მ... აი შენ რას დაგიტოვებ, უთხრა ბატონმა, მიიჭრა ქალთან და ათიოდე მათრახი გადაუჭირა.

— აი ესეც გეყოფა შენ ბატონის წყალობათ. გასწით, ბიჭებო, ახლა მანდ მიდით შეორე სახლშიდ — გოგინასას; თუ შინ იყოს სცემეთ, შეკარით და ოჯახი მისი ძირ-ბუდიანებ მოთხარეთ, თუ არ არის შინ, ბარგი გარე გამოზიდეთ და ქობი თავზე გადააწიეთ. მაშინ კა ოცნობს მის დიდებულს ბატონს, მის გ. მივიდნენ ბიჭები, შევიდნენ სახლში, ნახეს, რომ არაიენ არ არის, მხოლოდ ერთად ერთი დაერდომილი ბებერი წევს ლოგინზედ, მობრუნდა ერთი მათგანი—ფარეში და უთხრა ბატონს:

— ბატონო, სახლშიდ არაიენ არ არის ერთი მოხუცის მეტი, შეიწყალე, ბატონო, მისი დაერდომილება და აპატივე მას ეს ქობი.

— რაო? რაო? რაო? ვის უბედავ შე მ... მოიყარე მუხლი, დაეცი მიწას და აქ, ბატონის წინ ერთი მუქა მიწა შესჭამე, თორემ... ეს არის აღსასრული შენი მოგადგა კარზე, დაეც მალე, დაეც! და ორი მათრახი გადააყოლო.

— აი სიბრალული გლეხი კაცისა, თქვე მ... თქვე კონის შთამომავლობავე. სჭამე მიწა! ბიჭი სჭამს მიწას.

— ადექ აწი, წადი და შენი ხელით გამოიყვანე ის დაერდომილი, აი იქ დაავდე—ხის ძირას და მერე შენ თეი-

თონ წაუკადე იმ სახლს ცეცხლი, გასწი მალე! ~~ორი~~ მათრახი კიდევ გადაუჭირა და გაამგზავრა. შევიდა ბიჭი, აკიდა ზურგზედ ბებერი, გამოიყვანა და დასდო ხის ძირს, შემდეგ სახლს მოსდო ცეცხლი. საცოდავი სანახავი იყო ის მოხუცი და მისი ზინზილი, სოფელში კიდევ დედა-კაცების კვილ-ჩხივილი. ბატონი იჯდა მომალლივით სკამზედ და იცინოდა, თითქო ქორწილის ლხინს შესწრებიყო.

— აბა, ბიჭებო, უთხრა მოლოს, აახვიეთ ბარგი და ახლა კი შინ გავემგზავროთ, დღეს ჩვენ სანადიროს არ ვართ მომცდარი. ძლიერებამ ჩემმა მეორე ჯერაც მოგვეცეს ასეთე უმცდარი საქმე.

გესმის, გულ-მოწყალეო! მიღი შენ მოხუცთან, უთხრა იმ ფარეშს, რომელიც წყლან აბრალეობდა დაერდომილს, და უთხარი, როდესაც მობრძანდეს მისი ვაჟი, უთხრას ჩემთან მოვიდეს; რამდენ დღეს მემალეობა შე ის, მე არ ვეგონო ისეთი ბატონი, ზოგიერთი ბატონები რომ არიან, სამართალი ხელთ მიპყრია, ზღვაშიდ შევა—შიგა შევსდევ, ხმელეთზედ ხომ ვერ დამემაღვის. მიბრუნდა ფარეში და გარდასცა დაერდომილ ბებერს ბატონის ბრძანება. ფარეშმა რომ დაინახა ბებერი ცხარე კრემლით მომტირალი, იმასაც გული აუჩვილდა და ტირილი დაიწყო, მაგრამ რას უშველიდა. გამობრუნდა გულ-ამომჯდარი და, ბატონს რომ დაეწია, ამოიხოცა თვალი. მოხედა ბატონმა და უთხრა: გიტარნია შენ, გეცოდება განა ისინი, ვისაც შენი ბატონი ურისხდება?! მაშ სატარელად მე შენ თვითონ შენ თავს ვაგებდი და მაშინ ენახოთ ვინ დაგებმარება... ამ ლაპარაკში, ცხენოსნები ბატონის ეზოში შევიდნენ, — ბატონი ცხენიდან გარდმობრძანდა და ცხე-

ნი ჩამოართვეს, თითონ შებრძანდა ოთახში, წინ კოალი მოეგება. —

— შუა-დღე მშვიდობისა, ჩემო სიცოცხლე, — რომ მოვაწყინა?! რაღაც კმუნენას გატყობ სახეზე, სოფელში გლებხებმა უჩიგო რამ ხომ არ შეგკადრეს?! არა, ჩემო მშვენიერო, სოფელშიც ვინ რას გამოიბედავდა, სოფელშიც არა, ჩემმა შინაყმამ დღეს ორჯერ ცეცხლზედ მომიყვანა. აბა, მუდი და ნუ მოიკლავ თავს, — სადაც მე, ბატონი, უბრძანებ ჩემ ფარეშს, ასთე ქენი მეთქი — ის გლებთათვის გულ-მტკიენულებას იჩენს, ცრემლით იღვრება და ჩემი ბრძანების აღსრულებას ერიდება, — თანაც მის მოძმე კენის შეილებს ჩემთან მოციქულათ უღვება!

— მერმე ამისთანა კმუნვით რათ შემოსილო-ხარ, ვანა მათი სიცოცხლე შენ ხელში არ არის? შენ კარგათ იცი მაგისთანა მოციქულს რა ეკადრება, რომ მეორემ ველარ გაბედოს, დაიბარე ის მოწინის შთამამაფლობა და ნახევარი ენა მოსჭერი, მერე გულ-მარწყალენი შენს მონებაშიდ აღარ ამოჩნდებიან, — ამისთვის გულს რათ იწყლოლებ. მოდი, ჩემო სიცოცხლე, ახლა სადილი მიითრევი და მერმე ჩემ რჩევას შეუდექი, აბა ნახე, თუ მეორეთ გაგიბედონ რამე! —

შუა-დღის ორი საათი იყო, როდესაც სადილი შემოიტანეს და სუფრას მოუსხდნენ კოალი-ქმარი, თავს ადგათ ათიოდე ბიჭი და ემსახურებოდნენ; კოალი სტოლობდა, რომ ქმარი გაემხიარულებინა, მაგრამ ბატონი ხმას არ იღებდა, თურმე კოალის რჩევას მის გულში ბოროტ-მოქმედების ადგილი დაეჭირა და მოუთმენლად

ელოდებოდა სუფრის აღებას. გაათავა სადილი და ბრძანა ბატონმა:

— აიღეთ სუფრა და ის გულ-მოწყალე აქ შამოყვანართ! გავიდა ორი ბიჭი, ბატონის ფარეში შამოყვანებს და წინ წამოაყენეს; წადგა ბატონიც და უთხრა ფარეშს:

— შენ, გულ-კეთილო, როგორ ჰფიქრობ, დღეს ჩემი მოთმინებისაგან გამოყვანა შეგჩრება, თუ არა?

ბატონო, შემკოდე და შემკოდეს ღმერთიც მიუტყვებს, რა შექნა, იმ საწყალი ბებერი დავრდომილის ტირილმა გული ამიჩვილა და მეც თქვენი შეკოდება მიტომ გავბედე.

— ჰა! მესმის, და შენ თითონ აღიარებ, რომ ხარ შემკოდე! აბა ახლა სხვებს აუტირდეს გული მე რომ იმ შენ შემკოდე ენას დავიშაზნავე; მინდა რომ სულ მოგჭრა, მაგრამ არ გჭრი მიტომ, რომ მსურს, როდესაც მოვირჩება, მაშინ ენაბო, კიდევ იქნება შენი ენა შემკოდე, თუ არა. ჩაიყუა ჯიბეში ხელი, ამოიღო კალამის დანა და ბიჭებს უბრძანა:

— დაიჭირეთ ეგ მ... ორმა ბიჭმა მოჭკიდეს ხელი და საწყალი ფარეში გააკავეს, ორმაც დაუკავეს თავი და პირიდგან გამოუღეს ენა; გამოწედილ ენას ბატონმა გაღუსო დანა და შექმნა ზმუილი საწყალმა ფარეშმა, კიდევ დაუსო ორჯერ და ბიჭს დაახოცა ჩოხაზედ სისხლში გასერილი დანა, თანაც დაატანა ბრძანება:

— წადი, წაიღე შენი შემკოდე ენა და ყველას უჩვენე, ეინც სკოდავს ბატონს — ასთე ემართებათქო; საწყალი ფარეში გულ-შემოყრილი დავცა იატაკზედ და სიმწარისაგან შექნა ფართხალი.

— ჰაა! დაცინვით უთხრა ბატონმა, რას ხტი, ადექ, გარეთ გაეთრიე, აქ იატაკს ნუ აჭუჭყიანებ! და თარი წიხლიც მიაყოლა გვერდებში. წაიყვანეთ და სამეჯინიბოში დააგდეთ, იქ იფართხალოს რამდენიც უნდა, უთხრა ბოლოს ბიჭებს. მოჰკიდეს ხელი ბიჭებმა და გულ-შელონებული მონა გარეთ გაათრიეს და სამეჯინიბოში დააგდეს ტიტველ ფიცარზედ. ერთმა მათგანმა მოიტანა წყალი, მობანა პირი, მალამოს ნაცელად ენაზედ დაადო დაჟეჟილი რთხმელის ფოთოლი და მით სისხლი მოუშრო. როდესაც მოიხედა საწყალმა მსხვერპლმა, მაშინ რამოდენიმე სანუგეშო სიტყვებიც უთხრა:

— ნუ სწუხარ, ძმაო, ამისთანაები ჩვენი ძმებისთვის მრავალ-ჯერ უყვიათ, მაგრამ ღმერთია შემწე, ის არ დააშრობს ჩვენ უბრალო სისხლს და შესაძლოა, ღმერთმა ერთი დღე ჩვენც გაგვინათოს; მე თითონ წავესწარ ჩვენს. უძღეთო ბატონს, როდესაც თავის ცოლს ელაპარაკებოდა, რომ საქმე გათავებულაო, ჩვენი ხელიდან ყმები წაგვიღუნო, მაგრამ, სანამ ეს აღსრულდებოდეს, მანამდი მე ჩემსას ეიზამო. ეგონებ, სულ ამისი დარდი უფმირავს მუცელს და ჩვენზე ჯავრს იყრის. ამ სანუგეშო სიტყვების შენდევ, დასტოვა საწყალი ფარეში, გამოვიდა გარეთ და მისთვის მილაპარაკობდა: ეო, ღმერთო, ღმერთო, როგორ უმზერ შენი ბრწყინვალე თვალებით! რისთვის შეგვქენ, დიდებულო, შენდა სახედ თუ ეიქმნებოდით ჩვენ სხვის მსხვერპლი. შემდეგ შევიდა ბატონთან გულ-შემაგრებული და მოშორებით დადგა კედელთან. ამ დროს ბატონს ხელი-მეორეთ სუფრა გაეშალა, ორიოდ სტუმართან შეეკცეოდა და თავის მხეცური მოქმედებით თავს იწონებდა.

ეუბნებოდა სტუმრებს — დღეს მე დაუსწრე ენა ჩემს ფარეშს, რომელიც ჩემს სამწერლო ოთახში მდგმარებოდა, და უბრძანე სამეჯინბოშიდ დაგდებოდა.

ამ ანბანის მომსმენი სტუმრები ბატონს შესცინოდნენ და ეკითხებოდნენ.

— ჩისტვის ბატონო? რა შეგცოდა იმ ობრის ჯიშმა, იმ მონის შთამამაელობამ, რაზედ გაგაგულისა? დაასწრო ბატონის შეუღლემ და კითხვაზედ უპასუხა — რას ბრძანებთ, ბატონებო, გლეხები სულ გარდაირიენ, ეილაკა ოხერმა დასთესა ჭორი ბატონ-ყმობა აღარ იქნებაო და მონები ახლავე ბატონს აღარ სცნობენ; დღეს ჩემი შეუღლე ისთე გაეგულისებია თაფის ფეხის მტვერს, რომ სადილიც არ შერგებია. მერმე მე უთხარი, რას სწუხარ მეთქი, მოიხმე შენი მონა და შენი შემცოდე ენა მოსჭერი მეთქი, მაგრამ მაგი ისეთი გულჩეილი კაცია, რომ ეს ვერ შეასრულა. მე რომ ეყოფილვიყავი—სულ წაესტრიდი ენას და გულჩეილობას სხეებს არ უჩეენებდი. სტუმრებმაც დასძინეს ამას „ამინ“ და სადღეგრძელო ბატონებისა განაგრძელეს.

მეორე დღეს ბატონი თაფის შეუღლით სადღაც გაემგზავრა და სასახლეში დაჩჩნენ მარტო მსახურნი შეეიდნენ ესენი ჩჩევაში, თუ რა უყონ საწყალ ენა დაქრილს და ერთმა სთქვა:

— მე ვიცი ერთი ექიმი იმ ფარეშის სახლის მახლობლათ, წაფიყვანათ თაფის სახლში, მოვეგრი იმ ექიმს და ის უშველოს. ყველა დათანხმდნენ, ფარეში სახლში მიიყვანეს და ექიმიც თავზე დააყენეს. ექიმმა დაუწყო წამლობა, ორი კვირის განმავლობაში ენა მოუჯობინდა. განელო

სამშა კვირამ და მობრძანდნენ ბატონებიც. მოსტელი სათანავე მოიკითხა ბატონმა ფარეში და მისი ენა და ცინვით, როგორ მშვიდობით ბრძანდებო. რასაკვირველია, და მალევე ეერ გაუბედავდნენ და მოახსენეს საბლშიდ გეაბლათ და იქ აქიმობნენო. აენტო ბატონი და უბრძანა ერთს მსახურს: —

— წადი, ამ საათში ის მ... აქ მომგეარე! ერთი საათის შემდეგ მოიყვანეს საწყალი ფარეში წმინდა სამთელივით გაყვითლებული. ბატონი იჯდა კოპიტის ხის ქვეშ საჩრდილებელად და მოგრძო ყალიონს ეწეოდა. მოსტელი სათანავე საწყალი ფარეში დაეცა მიწას და ბატონს თაყვანი სცა, შეხედა ბატონმა და უთხრა:

— შენ ვინ მოგცა ნება შინ წასვლისა და ან როგორ გაბედე შენ ჩემი საბლის მოშორება? შენ დაგიჭერ ენა მიტომ, რომ შემცოლდა და ახლა დაგიჭრი ფეხებს მიტომ, რომ ფეხები არიან შემცოლდე, ან სულ მოგკლავ და შენის წყენისაგან გარდაერჩები. წადი ახლავე, მიდი მღვდელთან და უთხარი, რომ მე შენ სიკვდილს გაბრძნობი და მან საიდუმლო მოგცეს, მე არ მინდა ჩემს ეზოში უზიარებელი კაცი მოკვდეს. გასწი ახლავე, გასწი, გესმის?! მობრუნდა საწყალი ფარეში და მოძღვარს მიმართა: საღამო იყო, როდესაც მღვდლის ეზოში შევიდა ფარეში და იკითხა:

— სულიერი მამა შინ ბრძანდება?

— არა, საყდარზედ არის სალოცავად და ადრე მობრძანდებაო, უთხრა ერთმა პატარა მღვდლის შვილმა. ეზოში იდგა სკამი, რომელზედაც საწყალი ფარეში დაჯდა და მღვდელს ცდა დაუწყო. ამ დროს ეზოში იყრიდნენ თაყს

სხვა-და-სხვა პირუტყენი, მზე თავის სხივით დასაქლეთის-
კენ მიეშურებოდა, ქათმები ხეზედ ფრინდებოდნენ და
ლამის მოსასვენებლად ადგილს იჭერდნენ, მზავშებმა ავზო-
ში თავისუფლად დაბტოდნენ, ახლო, ახლო წყრილ-წყრი-
ლი ჩიტები ელიოდნენ, — ერთი სიტყვით უოველი ცხოველი
ამ არეში თავისუფლობას გრძნობდა, მხოლოდ საწყალი
ფარეში იყო თავ-დაღუნული და თავის ბედს შესტკერო-
და. აიხედა მალა და სთქვა:

— დიდ არს, უფალო ღმერთო, კმნილება შენი და მი-
უწლომელ სახელი შენი! აჰ, რასაც ვხედავ მე, უოველი-
ვე გრძნობს თავისუფლებას, მხოლოდ მე ერთი ვარ ბა-
ტონისაგან გულ-დაჩაგრული. ამ ღრმა ფიქრმა საწყალი
მონა შორს გაიტაცა და მას გონება შეეკნა უგრძნო. ამ
ღროს მას მღვდელიც თავს წარმოადგა და უთხრა:

— სალამო მშვიდობისა, სულიერო შეილო! ბიჭი შე-
ერთა უეცრად და ფეხზე დადგა, მერმე მოხარა თავი,
შენლობა სთხოვა და ხელზედ აკოცა; მღვდელმა გარდა-
სახა ჯვარის სახე და უთხრა, ღმერთმა შეგინდოს, შეილო!
ეინ ხარ, შეილო? ან ვის დაეძებ?

— მე, მე, მოძღვარო სულიერო, თქვენთან ვიახელით,
მინდა, რომ, უკანასკნელის დღის სანუგეშოთ, თქვენ მი-
ბოძოთ მე საიდუმლო, ბატონი მპირდება მე სიკვდილსა.
მღვდელმა მწარეთ გაიღიმა და უთხრა:

— რას ამბობ, შეილო, შენ საიდუმლოს მისაღები რა
გიჭირს? რამ შეგაშინა? ბატონი თუ გიწყრება, რა უყოთ
მერმე, ეცადე, შეილო, ერთგულათ სამსახურს, რომ ბა-
ტონის გული მოიგო.

— არა, ბატონო, მე ის არ მაყოცბლებს. მოწმედ ამი-

სა, რომ დაგაჯერო, აი თან მაქვს მე ჩემი ენა, გამოყო
ენა და მღვდელს უჩვენა. შეერთა მღვდელი და ჭკობა.

— ეს რა ანბანია, ეს საშიში შენ ვინ მოგაყენებ? მო-
ნამ დაიწყო ტირილი და უთხრა:

— ბატონმა, მამაო, ბატონმა! ვთხოვ საიდუმლოს ნუ
დამიკაფებ, თეარა მომკლავს ისთე, რომ საიდუმლოს ღირ-
სიც აღარ გაეხდები. მღვდელი არ დაყვა მაინც ნებას.

— წადი, შეილო, ღმერთთა მხსნელი, ბატონმა მხო-
ლოდ შენ შეგაშინა და მაგ ტანჯვასაც ის შენ გაკმარებს,
წადი, გიშველის ღმერთთა მალაღი, მხოლოდ იყავ მხნე და
შორს არ არის ბედი მომავალი, რითაც იხსნება ერთი მრავ-
ალი ტირილისაგან. მონა შინ გამობრუნდა და მღვდე-
ლი იქ დარჩა დაფიქრებული. მიბრუნდა ფარეში ბატონის
სახლში და თავ-დაღუნული წინ წაუდგა. ამ დროს ბა-
ტონი ეზოში მიმინოს წერთნიდა და დედლის ხორცს
ფრინველს აჭმევდა; მიხედა ბატონმა მონას და ჭკობა—
რა ჰქენი, ბიჭო, საიდუმლო მიიღე თუ არაო?

— არა, ბატონო, ზინზილით მოჰყვა, მოძღვარმა არ
დამიჯერა, ბატონი გაატიებსო— ასთე მიბრძანა.

— დიახ, შენმა სიცოცხლემ, მეტი საქმე არა მაქვს,
შენ და შენს ფინთ ენას შეგაჩერდებით, ენის დასერვა
თუ არ გეკმარა, ახლა დაგისერავ ფეხებს და მაშინ კი და-
გიჯერებს. ბიჭებო, დასკით ეგ ენა ფინთი, გააძრეთ ფეხ-
საცმელი და სამ-სამათ ფეხი დაუჭერთ! ორ მინუტს უკან
ბატონის ბძანება შესრულებული იყო.

— ახლა წადი და მღვდელს ფეხი უჩვენე, საიდუმლოს
მოგცემს და მერე აქ მობრძანდი. ადგა საწყალი სისხლ
გამშრალი და ბარბაცით მღვდელითან წაეიდა. მღვდლის

ეზოში დილით შევიდა და კადეც იქ იმავე სკამზედ დაჯდა, რომელზედაც გუშინ იჯდა; მივიდა მოსულეებული ქალი და ჰკითხა, ვინ გინდა შეილოგო?

— მე მინდა მოძღვარი, უბასუხა ბედკრულმა:

— მოძღვარი შინ არ ზრძანდება, სატირალს წავიდა და არც მოზრძანდება დღეს. ფარეშმა შექნა ტირილი.

— ოჰ, ოჰ, დიდო ღმერთო! ასთე რათ გამწირე, რომე სიკვდილის დროს საიდუმლოს ღირსიც აღარ გამხადე.

ადგა, გამოეთხოვა მასპინძელს ქალს და სახლში წავიდა. მივიდა სახლში და საწყალმა დედას შვირე ახალი დარდი შესტირა და უთხრა:

— მშვიდობით, დედაე, შეიძლება მე ცოცხალი ვეღარც კი მნახო და ერთი შენი ძუძუ, ჩემი გამზრდელი, მიბოძე—მას გამოეთხოვეო. პირველად მე მას მივეყარე და უკანასკნელად მინდა ვაკოცო. შექნეს ორთავემ ტირილი, მოთქმა და ვაი-ვაგლახი; დედას ძუძუები დაუკოცნა; გამოეთხოვა მას და საღამო წამზედ ბატონის ეზოში შევიდა. ბალკონზედ მალლა იჯდა ბატონი და ყალიონს ეწეოდა. შეხედა მონას, რომელიც მოკანგალობდა და სიმწუხარით მოიჯღანებოდა.

— ჰაა, მოზრძანდი განა! შესძახა ბატონმა.

— ამოდენა ხანს რათ დაიგვიანე? მომილოცავს ეხლა შენი საიდუმლო, ეხლა შენ განწმენდილი ხარ ცოდვებისაგან; აი ასთე სჯობს — საიქიოს წმინდად გისტუმრებ. მოზრძანდი აქა, აი ის ტამბახა მომართვი, მე შენ გამხერხებ და ისე გავამსებ, რომ დაიჯერო, თუ მე არ გეხუმრებ და შენი სიკვდილი გულისთ მაქვს გარდაწყვეტილი.

მომართვა ფარეშმა ტამბახა ბატონს და ბატონმა თა-

ვის ხელით ჩაყარა შიგ სამი ღრამი წამალი და ჩააგდო
ორი ტყეია.

— აი, ხედავ, ბიჭო?! ეს მეხარჯება მე შენ სიყვლილზე.
ხომ გესმის! ახლა წადი და დილაზე ადრე შამოდი. დილა
იყო მშვენიერი და წუნარი, სულ არე-მარე მცევარს მოე-
ფინა, ჩიტების ჭიკჭიკი შორს გაისმოდა, ბატონის ეზოში
ოცამდის ბიჭები ირეოდნენ — ზოგნი სადილს ამზადებდ-
ნენ და ზოგნიც სამოვარს აღუღებდნენ. მხოლოდ საწყა-
ლი ჩვენი ფარეში აღაჩადფრს ხელს აღარ ჰკიდებდა,
მუხლ-მოყრილი ღმერთს ევედრებოდა. შემდეგ ლოცვისა,
აღგა, აღგენა უკანასკნელად ღმერთი და ბატონის ცალკე
საძინებელ ოთახში წუნარათ შევიდა. აქ ნახა, რომ ბა-
ტონს გულ-უშფოთველათ ეძინა და უეცრათ შეჩერდა.
უცებ რალაცამ გაიფლვა მის თაეში. მივიდა კედელთან,
ჩაპოილო ტამბაჩა და თაეის გულზე მიინიშნა; გულმა და-
უწყუო ძვერა და ხელებმა კანკალი; მაგრამ მაინც მომარ-
თა ჩახმახი და განიზრახა თაეის მოკვლა. უეცრათ მომარ-
თული ტამბაჩა მოაბრუნა ბატონისკენ და დააზომა გულ-
ზე. ტამბაჩა გაეარდა, საწყალი ფეხებ მტკივანი ფარეში
გამოხტა გარეთ და თან მოსდევდა ბატონი; გაიღო მე-
ორე ოთახის კარი, სანახევროთ ჩაცმული ქალბატონი
მიეარდა ქმრის ოთახის კარებს და მიადახა:

გ. ... კარგო, ეყოფა, ნულარ მისდევ მაგ მონას ფეხ-
შიშველი და ტან-ჩაუცმელი! ქალბატონმა დაათავა-თუ-არა
ეს სიტყვები, ბატონმა შექნა ბარბაცი და დაეარდა მიწა-
ზედ. შეიქნა ერთი კვილი, ეგონათ ფარეში მკედარი და
ხელში კი შერჩათ ბატონი სულ-ამომხდარი!

იგორ ანდგულაძე.

საქართველოს სახელმწიფო მემკვიდრეობის დაცვის
 სამსახური

თბილისის ბიძინაზის 50 წლის იუბილეში.

ორმოცდაათი შეგისრულდა, აი, დღეს წელი,
 წმინდა ტაძარი სწავლისაო, ხეში აღმზარდელი,
 და დღეს შეურიდა შენ ჰერ ჰეჰე ის კრება მართელი,
 ვინცა უოფიდა და აწ შენით არს მოსახელი!

მუსღას მოგადრეკ მოწიწებით აღმზარდელს აღზრდილი,
 გგონებ ერთსულ ერმა, აწ მოხუცი მოვარდნება,
 და სადაც ვმუდარეკ, აწ, ტაძარი, მორჩილი შეილი,
 გრძნობით იმ აღაგს სულით, გულით, ვკამბორება.

შენში ავიღე სუსტ ხელშია ჰირველ კალაში,
 შენგან ვიგანი ვერ უძნობი ესე ჰეჰეხა;
 წინამართ უოფენა, მათ საქმენი შენ გამაგანი,
 კეთილი ეკლას შევიძინე ღრმად შე შენგან.

ტბილისი მუშუთი გამოძარდე, მივლიაი ზრუნვით,
 ხეში დასთესე ღრმად თვით იგი, სუოფი ქსწავლის,
 რომლით ცას ებრძვის კაცი, ჰევირობს სოფლისა ბრუნვით;
 რომლითაც კაცი კაცობრიობს, კაცად ისახვის.

შენ არ იფიკი, რომ მასწავლე თქმა სამართლისა,
 რომ შემეყარე თავ-განწირვით ხეში მიშული,

რომ ვუთხროთ კრთული მე მე მამულსა;
რომ მხვეწილად შექმნა მე მისთვის სული

დღეს აქ შევერიდეთ, შენნი შეიღწი, შენგნით აღზრდილი,
ზოგი დიდებით და ხარისხით გარე-მოცული,
უოკლის ამ სოფლის კეთილათა მრავლად მოხილია;
სოფლისა ზრუნვით ზოგი ორსაც გამოკლებული.

მაგრამ შენ ჭერ-ჭვეშ, ყველა ერთბაშად ვაღუქავსაწაულობთ,
დაინი, მატარა, შენს დღეობას რა დავაღბდებთ;
წინაღობით, კბნით, ვით ხვეწ მშობელს ერთბაშად გამოვობთ,
კეთილ სწავლით, მაღალ სწავლით რომ გამოგვზარდეს!

სწავლის ტაძარო! ერთხელ ნორჩი ვინც შენში მედარა,
ახლა წის შენში მოწიწებით თბითა ჭადარა,
და ნაფიქრებით მოავგონებს იმ დროს წარსულსა,
როს უზრუნველად კეთილ სწავლით ატყობდა უურსა.

აკეთილ-დასვენებელს მრავალს ჭამს, სწავლის ტაძარო,
რომ მოსცე მამულს სხსარგებლო კრთული შეილი,
რომდღისა აღზრდით, შენ, მშობელი მარად ახარო,
გულ-მხურვალეთა ვითხოვ ამას მუხელ მოდრეკილი!...

1881 წ. სექტემბრის 27. იმედი

1881 წ. სექტემბრის 27. იმედი
1881 წ. სექტემბრის 27. იმედი

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

რ მ ს კ ი ვ ი.

(გადმოღებული რუსულიდან).

I

ერა ნოჩქოდობს; შუება, სარხარი,
ფანტურთ წვრიალი, წინწილთ თქარ-თქარი...
გრულათ მწკნება და ვეპვილება...
აქ ორ სვეტ შუა წინ შესავლელში
ზოდ-ზოდად ავოდ-დავოდებდა
ფანჩები მძიმედ სადრეკნა სელში.
დარბაზ-სრა მდიდრად მორთულებია,
პრწყინკებულნი თქროთ, ბროლითა;
კზოში ბლომა ცხენ-ეცლებია;
და დიდს ტრამპსზედ მიერა-მოვროთა
ღსინობს სტუმრების კრება ხმანია,
და ხადიმის დროს მქობადრული,
საკრავებისა ხმების მუროული
ქსტის საუბარი მათა წყლიანია.

სულაც ენაზე კბილს არ ატკრუნ
და თავისუფლათ მსილათობენ:
თუ სამღვკვლესა რომთ კართებაზე,
ბაღატეს მათზე, თუ მთავრობაზე,

მამასხლისთა მადულ კრებებზე,
 კატრობ, მშვიდობა: ანუ ომებზე,
 უფრო იმ კაცზედ — კაცთ-მოუკარგზე,
 განთქმულა რომე მათს მხარეზე.

ეროვნული
 ბიბლიოთეკა

II

• გულს მტკელი მოძმეთ სიბრძნეულისა,
 • სიმშვიდეს იგი ახწავლის ერსა,
 • მრთლად მოსეს სჯული სიუკარულისა
 • აქვემდებარა სჯულს ოდენ ერთსა.
 • ჭკმობს შურის-გებას და შრისხსენებას,
 • კეთილით ქვაკთო ბორბოტის ვაღვევა,
 • ჭქადაგებს სულ-გრძელს ის მიტყუებას,
 • ძალი ციური მასში იმტნევა.
 • ერუს აძლევს სძენას, ბრძას ამხედველებს,
 • ახალებს კოჭლსა, უტყვის ამტყუალებს,
 • ან უნდა შენგნით იმას მადლობა;
 • გულთა შრახკანი მისთეის ცხადია,
 • მისი მომტდელი შეხედულობა
 • ჟერეთ კაცთაგან განუცადია.
 • სხეულთ მკურნკელი, ტანჯულთ მშკელელი,
 • უოკელგან წნდება ის მაცხოვარად,
 • შეკლას განუერცო მოწუალე ხელი,
 • შეკლა გაუშო დაუსაჯარად.
 • მოძღვარი წყნით იგი რჩეული
 • • იქ იორდანის გაღმითა ელიდა,
 • • იქ ჭქმნა მრავალი მან სსწაული.

გამოდბ მხარეს დღეს გამოვიდა.

ამას კეთილ-სუფსა, მხნე და მორგებული
თონ სდებს მოწყვეთ გუნდი ერთგული.

III

ასე სტუმრები ბჭობენ ერთადა,
სახეს ტრამპნი წინ უდგასთ გრძელი,
იქვე როსკობიგ ზის ახალ-გაზდა
მათთან ღაღად ფიალის მცდელი.
მის უხიავი ტან-მორთულობა
უნებელივ თვალის მიძინადველია
და მედიდური სამკაულობა
ცოფვის ცხოვრების მოძინებობელია.
მაგრამ ამჟეს მას როსკობ-ქალსა
თვალ-ტანადობა შესდგავს წარმტაცი
— მხელად გაუძლებს სიტურფის ძაღსა
მოხუციგ თითონ, არ თუ ეპე-კაცი.
კახმა თვალეზი, დამცინველები,
ღობანის თოვლებერ თეთრი კბილები,
ვით შამანება მწკელნი ღამიღნი,
იგრგელივ ხადგათათ მიძობურკიღნი
ტანთა ჭმოსიან მჭვირვალ ქსოვიღნი,
თვალთ უღმობელად მოკიყინენი
შიშველ გულ-მკერდზედ გადმოღელიღნი,
სულ-საბნიუღნი, აქეს საყურენი
ხორცთა ტეობათა მოყლარუნები.
ბრკეყინვენ აქა და იქ აღმასები.

და ღოგებზედ რა ხეროს ისერიან
 მარჯალიტ-მკერდით წმასნიღნი თმებზე
 მშვენივრე განცხრობით ჩაუფიხვიან.
 მისს გულსა რადგან ახლორცობისთვის
 ხორცხვილ-ხამუსის გზა დაუფლია,
 უიღვა ოქროთი მის სიყვარულს,
 ვინც მოინდომებს, მას შეუძლია.

ქალი ვურს უკადებს მათ საუბარსა,
 შიგ ესმის კიდეო მისის განციტხვის,
 ზეაობა ისენს მის გულში თავსა,
 და კვეხნით ამას სავაროდ იტყვის:
 „არავის ჩემზედ არავითარი
 „ხელი არა აქვს. დავსადებ ხმდევსა
 „— ამს ვნახო ის თქვენი მოძღვარი,
 „თუ ის გაუძღვებს ჩემსა თავადებს!

IV

ღვინოთ ჩქრიალი, სიცილ-ვღრიალი,
 წიხილოთ წყრიალი, კბახთ დგრიალი,
 შიჯა, მუკამართ და უკავილოთ ფშვესა,
 და აი ამ დროს მართ იქითკენს,
 სადაც სხედს ბარბო უქმად ხმინი,
 შემოდის კაცი შირ-ნათლიანნი.
 მისთა სკვირველოთ ნათქვთა წყობანნი,
 სულა, ტანადობა, მოძრაობანნი,
 ჭბუყებრს სიტურფესთანა შერთვით
 წვხლით სავსეა და შემობრვით.

საქართველოს
საბჭოთაო
საზღვრო
სამართალი

მისსა საზინოს შეხედულობას
 ხელ-შეუყალი შესდგეს უფლება,
 ატობ ამ სოფლის მას უგულობას
 და მისი მუობადს ქსტორეს მხედველობა.
 გფი ესე არ ჭკავს მომაკვდავსა,
 ბეჭედი აზის მას რჩეულისა,
 მოაკარ-ანგელოზს ჭკავს ხათლოკანსა,
 ოდესაც იგი ხმლითა ცეცხლისა,
 იგვოვასი წამის უოფითა,
 ბნელს გარესენელში მტერსა ქსტეორცნიდა.
 მის დანახვასეუ შეერთა ცოდეილი,
 უნებლიე და მერთლად ქვე იუურება...
 მას მოაკონდა წელს კვეხნილი,
 და მუის სხედომით წამოიჭრება.
 მსწრფელ გაისწორა ტ-ნი მერსევი,
 ახად სტუმრისკენ წაიჭრიადა
 და მიაწოდა მ-ს ჭაფის მეორქვევი,
 დარდიმანდ-ულად მსჭეფი ფიალა:
 «შენ ის ხარ განა, რომე ასწავლი
 «ჭეეწნიორ სიტკობთ ნუ დაეკუბთო?
 «არსით მე შენი არ მწწამს ხასწავლი,
 «სწავლა მატეს უფრო მე ხაიმედო.
 «ამოდ ჭფიჭრობ, რომ შენ შემაერთო
 «მარტოდ უდაბნოს ხარონახებმა
 «და თორმეტის დღის ხამარსულებმა!
 «სიაიმოვნეთა ხვენ მიუდეეთ მარტო
 «და რას მიქვია მარხვა და ღოცვა!
 «თაფვანს ვსტუმ მხოლოდ კშს სიღამაზეს,

კვისახურებ ბახუსს და მიუყარს კოცნა,

და ფიქვ მაგ შენს რაღაც სიწმინდესს.

და მისი სიტყვა ვერ არ შეძრწუნდება,

ვერ თავ-მომწონსუდ მოღიზღარობდა

და თითებისა ბეჭდებზე წუნარა

ღვინის შერეული მას ჩამოცხობდა,

—ზოგადი ასტუდა როს ხმაურობა;

სიღვანაც ესმის როსკიამს დამკრთავსა:

აჰ! ის მტდარია და დამცთარობა

ემოსდის ამ სტუმრის სახით დაბრმავსა:

აწე რომელი სდგას მის წინედგან,

ეგ როდი არი ისი მოძღვარი,

ეს ითანე გაღილევიდგან

არის მოწამე მისი სუკარი.

V

ბრძეულს ებედობას იძუ ქალისას

ის ეურს უგდებდა უგულოდ სადმე.

მას შემდეგ ქალი ნაკლებ ხადისად

მიიძმარებობს სხვის სტუმრისადმი,

რომლის სახის მშვიდს, მდგნეს შეტუქვლებს.

ზედ არა რამე მონაქროლია,

უცხოს კი შებღის მონაზულობას

ღრმა რამე არაი შემოსწოლია.

არც აწერია მას არწივებრი

განმსტკრეტილობა წინასწარ-მეთქვის,

არც აქეს სატურთვე ანგულოსებრი:

მღელვარე მას თმა შუა კეთივის,
 კვართისა გარედ გადმოშვებული
 ხაღვათათ მშვეკრსა ტანსა უძოსავს
 საცმელი სადა რამ მატელეული,
 მისერა-მოსერადა მარტყე-წყინარი აჭვს.
 მშვენიერ ბავთ გრულათ წუობილი
 ოდნავ აჭვს წვერი მას გაუოფილი.
 სახიერ, წმინდა მისებრ თვალები
 აზვისგანშუა ვერ ნახულება.
 და მოჭვევა კეთილს მის მობრძანებას
 სიმეუდრე, როგორც მონაქროლება,
 და მუის სოცრად ერისა ერებას
 გული შეკვჩნა შესამწროლება.
 წსწყდა ხმ:ურობა. ქნის დაუჯრელად
 ერება, მოძლოდე გულით ღელეალით
 სულ-განბული. და შეუსელელად
 მსძელთა დარბაზში, ის დრმა დუმილით
 მზრუნველისა რამ სახით შეხერდა
 და თავ-მომწონეს ქაღს დასტერდა.

VI

ვით შთაიქბის სხივს, მის მხედველობას
 წარმოეჩინა ხათლად უოკალი,
 და როსკობის გულ-უდრეკელობას
 შემოეცალა უყუნი ბხელი.
 და უოკელსა, რაც ბუდობს მისში,

ცოდვითა შიგან რაც ჩაედინა,
 იმის თვალეშია, როგორც კლავში,
 თავით ბოლომდე გამოუყენა.
 მსწრაფელ მან შიგნით უდონეობა
 მკრეხელ ცხოვრების და საცრუეცა
 თვისთა ბილწით საქმით და უზნეობა;
 ამით თავ-ზარი მუისად დაუცა.
 შენანების თავშივე მიხვდა
 ცოდვილი იგი, საკვირვოდ თვისდა,
 თუ რა მკინდასის გვაშით, თვისებით,
 არს ეს ბუნებით შემკულ უხვეებით,
 და როგორ თვისსა ნათელს განთიადს
 დღე-მუდამ ქვეყნდა რუენილების წვედადს.
 აწ ეი მოზიწდე ავის, პირველად,
 იმა მადლიანს მხედველობასა,
 მის ცოდვებისთვის უკედრების ერთად
 ეწერა, ნახა, შეწვალეზა.
 მით განახლდების რისმე მკრძნობარე
 თრქოფად არის ერთგან მდგომარე
 შეფერხებული ქვეყნურ საფარებით...
 მსწრაფელ სამუდარეში გახდა წერიალი—
 როსკიშს გავარდა ხელით ფიხალი.
 თან ისმა მისის მთრთოლევარ ბავებით
 შენაჭირების ოხვრა მკრდიადგან,
 გაუთირებული პირქვე გოდებით
 დაუმხო ქრისტის წმინდის წინედაგან.

პარდავან.

1881 წ.

საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკა

საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკა

შ ი კ რ ი ი ი .

კათავდა თუ არა წაფხულა და გამოცხადდა თუ არა წვეს ეურხაღში ზოგაერთი ცვლილებების შემოღება და განსაკუთრებით კორექსიონდენციების განყოფილების გახსნა, წვენი ერთგული შაქრავა დაგვეთხოვა რამდენიმე ხნით ჭ წავადა, თუ სასიარნოთ, თუ ამბების შესატყობლად წვეს სამომდღოს სხვა-და-სხვა კუთხეებში...

თურმე, ნუ იტყვიოთ და, შაქრავებსაც ქრახათ სასიარნოთ დადებულა დრო, როგორც წვეს წარწახებულ და უბით მსუქან შარებს. განსხვავებაშიათა, როგორც თქვენც შესატყობთ, მხალად იმაში მდგომარეობს, რომ შაქრავებს უფრო კარგი დრო ამოურხვეათ სასიარნოთ—უსეა შემოდგომა, მაშინ როდესაც წვეს ჩასუქებულ არისტოკრატებს დაუნახავთ თავანთთავის ამ გვარ დროთ წაფხულა, უბის მტერა. ეს ასეც უნდა ვოფიდიეო, თუ მხედველობაში მივიღებთ შაქრავების ჭ არისტოკრატების სხვა-და-სხვა მოსაზრებას სასიარნო დროთა არსებაში. შაქრავს ის დრო ურჩევნაან, როდესაც ხალხი უფრო მხარულაა სამუშეოსის ხყოფის შვერებით, ამ დროს ეკვლას გულწრფელად აღვიარებს თავის ხისარულსაც ჭ დარღსაც. არისტოკრატისთავის კა, რაღა თქმა უნდა, ის დრო უფრო უმჯობესაა, როდესაც ხალხი მიხდვრათ არის ვაკრეფილი. ქალაქში კადევ მტერის ბუქა სდგას და მამხარება მსუ ჩასუქებულს

კაცს გარეთ გამოსვლის ნებას არ აძლევს; ამ დროს ხრის-ტოკრატი ვერ ერთა, რომ „დასასჯელ“ იკრიფლებს თავს და მუარეც ის, რომ ავლევებულ სახსლს აძლევს უმყოფელებს დაფარულად და, მაშასადამე, სუამს საამოკნების ფიადს. მამ ტუეიდად ხომ არ არის ნათქვამი — დასკეუდსა ნუ მოავ-ლებო!...

წავიდა ჩვენი შიკრიკი და დაგვტოვა ჩვენ დაღონებულება — ვეიქრობდით, იქნება ცოცხალი ველარც კი ვნახოთო, რად-კანაც ბერი მტერი გამოუნდა მის მირ-უთუნელობის წყა-ლობით. გავიდა ერთი თვე, ორი, სამი, და შიკრიკი არ-საით გამოჩნდა. ვერც არბურა შეკატყეთ რაღე მისეუდ. მის ღო-დინში და მის ბუდის წერის უფოჯინარობაში წამთარაც მოგ-კაჯგა კარს, სამს ამ ქრისტის-მობის თვისას გავიხედეთ დი-დით გარეთ და დედა-მინა შეთეთრებული დავინახეთ; თუმიც დედა-მინა ამ დღეს ისეე გაშადა, მაგრამ ღმერთი ისე გათეთ-რებულაყო, რომ ოთხს მეფეატონებმა მარხალების ძებნა დაიწვეს. ვაი შენს უბედურებს, ჩვენო შიკრიკო! წამოიძახე სიცივისაგან შემინებულმა ვინჭარამემ. ჩვენ, უკვლამ უფრები ვნაპიტო და ერთმანეთს გადაკსედეთ, გაგონა. თუ ვინჭარამეს გაგონა რაღე ცუდა ამბავი ჩვენ ერთგულ შიკრიკებსეუდ. ვინჭარამემ შეკატყო შეერთობა და განაგრძო: თუ აქამდის კიდევ ცოცხალი იყო სადმე ჩვენი შიკრიკი, წუსელის უპწა-ლად გაიუხებოდაო. მაშინ კი წაკვსჯა სიცილი და დიდ-ხნს თავეები კვლავ შეიკატყეთ ფრუტუნისაგან, თუმიც: ვინჭარამეს ჩვენი ამ გარნი ჭკვევა ძალიან სწეინდა; მივხვდით, რომ უფოცხ-ლობას შეეწუხებინა ის და, რადგანაც არც შემა გვემონდა და არც ფული მოგვეკეთადა, მსახურს უთხარით, რომ დაკატყ-რია წიგნების უთუები და ნესხლი დაქითო. დაიწყო ნეს-

ღმს გუგუნია ბუხარში და ვინტარძე მოგვიქეიოიანდა. ტუუ-
კილად არ უთქვამს იმერდს, მოჰყვა ის, რომ დამტოვდა ცუცხლს
ნურც ხაიქიოს გამოდიდევს და ნურც საქაოსათ. ეკარგა რომ
არის ეს დალოცვილი ცუცხლი; ვაი ჩვენი რედაქციას სიღარი-
ბეს, თორემ ცუცხლი რომ გამოუდევკელი მქონდეს ამ სამთარ,
განაგრძო გამოთბარმა ორატორმა, იმდენს რასმე დაესწერდი,
რომ ჩვენ ჩასუქებულ არისტოკრატებს ვაუროთ გულებს და-
უხუთქდით და სწულ სხლს ვადევ ხატილით ეუჭხით, ამას
ვიხამდო იმისათვისათ, რომ შირველებს ეგრძისთ უახანსკე-
ლის გაჭირვებული მდგომარეობა და უახანსკელს ვადევ შე-
მცირებოდა ცოტად მაინც ამ გკარი გრძისობათ...

ქამდისინ ჩუმათ მედომმა და ცუცხლში მეურებულმა ეკ-
ლამქმ აიღო მადლს თავი და უთხრა მას: ძმაო, მიხანი შენი
კარგი არისო, მეგრამ იმაში ვი ვერ დაგუთანხმებოთ, ვათომც
უფრო ბუერის წერ: შექდლოს ვარც, როდესაც არც ხატივი,
არც შიმშილი, არც თუ სხვა რამე არ აწუხებსო. გამოცდი-
ლება ხუდ სხვას გაჩვენებსო, ზიზლით განაგრძო მან, აი,
თუ განდა, მაგალითად ვიუვანოთ, იუკრიას რედაქტორი—
უფ. ჭავჭავაძეო, სინამ ეს ვატი გაჭირვებულ მდგომარეობაში
ყო—სწერდა ვადევ ბუერს და ვარც რამეებსაც სწერდაო,
რავი გამოვიდა ამ მდგომარეობიდან, რავი ღიბი ვაქნარდა—
გაზარმაცდა და ქალაღზედ წერას მწკანე სტოლზედ წერა ამ-
უობინათ. რა ჭავჭავაძე ვინდათ და ან რაღა ბუერი გავაჭი-
ნუროქო, ხმის მადლებით სთქვა მან, ჩუმი აზრის ჭეშმარი-
ტებას ცხადათ ამტკიცებსო ის, რომ ჩვენი ეხლანდელი უმ-
წვილება, როდესაც სწავლაში და მასხადამე უოვლითურის ხელუ-
დევანებაში და ვაი-ვიკლახში არიან ხოლმეო—გუდით და სუ-
ლით ხელხისკენ არიანო და, რავი ჩინოვნიუობის ბავაბზედ

დაკბიან ხოლმეო—მის სისხლის მწოველები ხდებოანო. იმის მკვლავითიგ ძევისო, დაუმატა კვლამემ, რომ გაჭირვებული უფრო ბევრსაც სწერსო და ხელის სასიკეთოსაც სწერსო— შესედეო უფ. ანტ. თურცელადქსათ! ეს ასეც უნდა იყოსო დაბოლოვა, იმიტომ რომ გაჭირვებული უფრო გრძნობს სხვის გაჭირვებასო...

ამ ბაასში მყოფებმა ჩვენ ვერა გავიგეთ რა და ჩვენი ერთგული შიკრიცა, თოკელისაგან კათიორებული და მსარხედ ხერყის გადავიდებული ვა ჩამოგვადგა თავს. უველამ ერთ ხმათ შეესმახეთ: გაუმარჯოს ჩვენს ერთგულს შიკრიცს! გაჭვით სიგონსლე, სახარულით ჩვენ ამის ხერყინი ჩამოვსადეთ და ბუხართან ადგილი დაუთმეთ! როდესაც კარგა ვაიბა, ერთი ჩარეკი წითელი კახური ღვინო გადავიკვრებიანეთ და ვსახოკეთ ეამბა ჩვენივის თავის მოგზაურობა, იმხან დაუზარებლათ გვიამბო უოველივე თავისი თავ გადასვალა და მერმე მიგვიამბირა ხელი ხერყისხედ: რაც მე ვერ ვაიბეთ—ის ვაიბობდითო, კვათხრა ჯ ჩამოვვა მხარ-თემობხედ მოსასვენებლათ. იმის ტვბილ ძილში ჩვენ მოვამირჩევეთ სტოლხედ ხერყინი, რომელიც იყო წერილებით სავსე და ხს ერთს, ხს მკორეს მოუთმენდად კვათხ-ლობდით. ბუქს რაზედმე ვკთხოვდა საზოგადოება მახესს.—ზოგი კვირისხდებოდა, ზოგი გვემუქრებოდა, ზოგი გვემეურებოდა, ზოგი დანძღვა-გინებასაც გვათვლიდა, სმაგთერთო ზოგი გაჭებდა, ზოგი მადლობას გვაძღვნდა, ზოგი გაჭებუბდა. ზოგი ხანუქარსაც გვიგზავნიდა სასლწლოთ; ერთი სიტყვით რ გვარ წერილს იტყვით, რომ არ უოფილი იყოს აქ, ვარდა, რასაკვირველია, სიყვარულის წერილისა, შესანიშნავი ის არის, რომ უყუთა სიუვედურის წერილები შეძლებულებს კუთვნიან, უფრო თავალებს, ჯ ქების წერილები შეუძლებლებს,

მშობის შვილებს, ეტობა იმედს შემდეგულებში დგალი არს
 კონია ჭ განხილი ყოფილა მხოლოდ შეუძლებლობისათვის...
 გადაკრძალით დიდის უფრადლებით ეს წერილები და დასტავდა-
 ტათ დაკაწეთ რედაქციის არხში იმათგან იმ ვამად უფრო
 სუფრადლებით კსტანით ხეთი წერილი, რომლებშიაც სამი
 არის დაწერილი ლექსით ჭ ორი კი მართლთ. იმ ხეთ წერილ-
 ზედ განვიხილეთ იმ დროებით მასხვას მაგკმა და გაკიყიეთ
 იმ რიგით: სამს ლექსით დაწერილს წერილებზედ უნდა მიგვით
 მასხვი კვლამქს, ჟინკარამქს და კობრონ-ღახვას, ორ და-
 ნარსენ მართლთ დაწერილებზედ კიდეუ მუ, თქვენს მოწილის
 მოსამსახურეს. მავსხუდით სტოლებთან სხვა-და-სხვა კეთხე-
 ში და შეკქენით კლემების ფხატა-ფხუტი. კვლამქმ უფრო მა-
 ლე კათავა მასხვი, გაკაწევტინს წერა და წაკიყითსა ვერ
 წერილი და შემდეგ მასზედ მასხვი, რომელსაც კარაფერი წუ-
 ნი ვერ დავსდეთ და გადაწვეტით მისი გაკახვის ხეხი მაკ-
 რიყის ხელით ვისდამიც ვერ-არს. აი იმ წერილიც და მასზედ
 მასხვიც, ვინიცობა და არ მოქონოს ვასმე—ურჩვეთ ერთი
 სტაქანი წყალი მიართვას ჭ მით დამშვიდებულმა ხელ-მოარეთ
 წაიყითოს,—ეკვი არ არის მამინ კი მოქონებს.

წერილი „იმედის ტებისადმი“.

არ ვიცი თუ რა გწადინთ,
 რომ პრახვით შემდეგულებსა,
 ხისხლი ხეხი თუ გწეურინთ.
 რომ მარსა აძლევთ გლეხებსა?!

სუ გვამუღებთ ჩვენ ერთმანეთს
მკამბეღეთ, ნაუძვეკებსა,
რომელთ ვახტანგი *) გვიწოდებდა
პატრონებსა და შვილებსა.

—
ჩვენ თუ ვსჯამდით მათ მონაგარს,
ვიტყვიდით კიდეც მათ მტრისგან,
ახლაც თუ ვართმევთ მათ ღვლას—
არს იგი ჩვენის მიწისგან.

—
გლეჯ-კატთა შვილნი, თქვენც იგიით,
სწავლისავენ მიიდტვიან,
წავიციობხენით რა თქვენ, ჯაკრით
საგორცსლეს მოგვიწამლიან...

—
მთა და ბარის გასწორება
დევით ღმერთს არ უნებებია...
გვიკვირს, ჩვენი შეწუხება
„იმედს“ რათ უკადრებია!

თავადნი, აზნაურები
და ხელა შეძლებულები.

პასუხი შეძლებულლებს.

დიდებულა დიდებულსა
მხოლოდ უკმეკს, როგორც უწყით,

*) ორბელიანი, იხილეთ ამ წლის ივერიისა მე-XI ნომრის მე-7 გვ.

სუნუნლოვასსა გუნდრუკსა
საქმიანს, თუ უფრო სიტყვით.

საქართველოს
ქრონიკები

ჩვენ მოდევანეთ, შრომის შედეგთა
ქებისთვის არა გვცხადიან,

.
.

ერთი სტუბებოდეს, არ გვიხდა,
მეორის მონაგარიითა;
მოვალეობა არის წმინდა—
უკვლავ ცხოვრობდეს ღვაწლითა.

მთა და ბარი ბუნებასა
თუმც არ გაუსწორებია,
მაგრამ ვარის გონებასა
იგი არ გასჭირვებია...

მაშ რასა ქქუით და რასა სტოთ,
მრისხანეთ რას გაძიხით?!
ანუ თავის რასთვის ირცხენით,
ან სტანდარდ რასთვის იხდით?!

ვაღაბე.

სანამდის კვალზე თეთრათ გადახწვრდა თავის მსუხს,
ფინკარამეზზე გაათავა თავის მსუხი და გვითხრა მოგვესმინა.
ჩვენ მოვითხოვეთ მატარა ხანს შევცადნა, რადგანაც ის-ის
ყო კარხედ სტუმარი მოგვადგა. ეს სტუმარი იყო ახალი

ჩვენი სიტუაცია-აზრის მუბაყე, რომელმაც შექმნა ეს-თხისკე
 კვათხრა, არავისუფ და არავიერსუფ ხმა არ ამოვიღოთ... რო-
 რემ თქვენ უფრანდსაფ ის დღე მოელის, რაღაღვეს უფრანდს
 მისისარსა დაადგაო. როგორ თუ არავისუფ და არავიერსუფ
 ხმა არ ამოვიღოთ, მრახსნეთ წამოაძისა გობრონ-ღახელმა,
 განა ამხთინა შეურანხებს მიყენებაც შეიძლება კაცობრიო-
 ბისადმოა, განა წმინდა მოვალეობა არ არის, რომ ბოროტ-
 მოქმედება სსოგადოებისა, თუ კერძო ზირებისა,

... გამოსაშვარებულა იქმ-
 ნასო?!... მამ დავერით ბარელამ ერთმანეთსა და დარვინის
 თეორია დაუგვიარგვინოთ, რადის ვუყურებთო?... არა, ჩემო,
 მადლა მდგომ სსოგადოების და უფრო კერძო ზირების ინ-
 ტერესებით უფრ-მოტრიდოა ეძო, უთხრა ბოლოს გობრონ-
 ღახელმა: სტუმარს, მადლან შემცდარი ბრძანდებითა, თუ რო-
 ძედამე სსოგადოების წყობადობა არ ეთანხმება კაცობრიო-
 ბის მოთხოვნადებსა, ეს იმის წყადობა გასლავითა, რომ
 შერდობას—ამ მოწინავე სსოგადოების აზრის გამომთქმელს
 და უკან დარჩენილს სულ-მძღვანელს—არავინ დაქვათხებიო.
 კარგია თქვენმა შხემაო, დაუმატა მას ჭინჭარამემ, თქვენ
 უბები მამტრათე ცემით და მომთხოვეთ კადვე, რომ კრინტი
 არ დაქმნათ! ზირუტყვისათვისაც კი გასაკება, რომ სიმწარე
 უყარილს და გაჭირების მოძრავობას წადავსო და თქვენ
 რით კერ გაიკეთო?!...

გამტრებულა ისმენდა ამ ბერათ არაფრათ მისთვის
 სხვაიმოვნო ბასს ჩვენი სტუმარი, მაგრამ ვტყუობოდა, რომ
 მის დაობებულ ტვინს მოძრავობა მიეცა და, ცოტათ თუ ბევ-
 რათ, შეიგონა ნათქვამი. უმწიადებო, რათ ყფახობთ, კვათხრა
 მან, კერ ხომ არავიერა თქვენთვის არა დამიშავებთ რაო, რა

კმა მე უბედურმაო, მეც კაცი ვარ — ჯამა მინდა და სპოო, ამისთვის ვადევნოთ თხოვნა ჩემგან.

რომ არც წყადა დაიწვას, არც მამოყრათ, არც მე მე-
ნოს, არც თქვენო... რასაკვირველია, არც წყადს დაწვავთ
და არც მამოყრას, ესდანიდელი სიძვირე რომ ვიციოთ, და
მტკიცად თვალებს დაუყენებთო, წამოიძახა ზვენი ხმა-მღელა
ბასათ გამოღვიძებულმა შიკრიკმა, მენ შენი კჭმენ სანამ დრო
გჭონდესო, მაიძახა სტუმარს, და ზვენ ზვენსას არ დავიშლით,
შენი თავი არ მოგვიკეცხოს!

სტუმარმა კარი გახსურა & წავიდა თავის გზასზედ, ზვენ ერთ-
მანეთს შეესუდეთ და მწარეთ ამოვიარეთ. შიკრიკმა შეგატ-
ყო დადონება, წამოსტა ტახტიდგან და მხიარულათ გვითხრა
— მე მიმიშვიოთ მაგასზე და განვიკნებოთ მაგას სეირსათო, სადაც
გაწითლებას მოინდომებს— იქ გავათეთრებო & სადაც გათეთ-
რებს — იქ გავაწითლებო, — მაშინ უყურეთ, თუ რა ღვეურ
ბუჭნას დავაწყებინებო, ტყუილად ხომ არ არის ზეკისაგან ხა-
თქვამით— იგი წავა და სხვა მოვა, ასე არის მათი წესით...
შიკრიკისაგან გამხსენებულები, ზვენ დაუბრუნდით ზვენს სუქმეს
და მოვისმინეთ ვერ წერილი „იმედის“ რედაქციისაგან და
მერე მაზედ მასხუნი ვინგარაძისა. მასხუნი გამოდგა ზედ-მიწვე-
ნილი, თუმცა დაუთავებელი. აი ის წერილიც და მაზედ მასუ-
ნიც.

წერილი „იმედის“ რედაქციისაგან.

„იმედისა“ წინახწარ-თქმა
ერთი ნამდვილ აღგვიხსრულდა.

„ღროებაჲ“, „ივეროსაჲ“
 იტლინკეს და წხირი გატუდა.

გავიგონეთ, სამწყხაროთ,
 რომ მათშია შური ასტუდა,
 გვანებთ, ვიდრე საახლწლოთ
 ქმარი ცოდვს სცემს... საქმე წახდა!...

გვიგვირს, მათ საქმეს აიძუდა
 გულ-გრილათ რისთვის შეჭურვებს,
 ხომ სუდავს, რომ მათი ბედა
 ბეწა სუდადა მანწიანებს?!

ნუ თუ სურს, რომ აღესრულდეს
 თვის მორეც წინასწართქმა —
 ანდერძი უგოს თრთივს,
 გვავლევინოს წვერი და თმა?!

„ღროება“-ივეროსა თანამგრძნობნი.

პასუხი „ღროება“-ივეროსა თანამგრძნობელებს.

რაც ვსმენიათ, ნამდვილ არს,
 არ გესურს იგი დაბრძოლოთ;
 ცოდ-ქმრისა გაურა „მოდა“ არს—
 შეკიდვანთ არ იღარდოთ.

თავისუფალი ცხოვრება,
 თქვენც იცით, რომ უკლასა სურს;

იკურიადა, თუ დროება
შეუდგენს საქმეს ღვთიურს.

კასაკეირვა აქ რა არის,
ანუ თქვენ რისთვის იშეშვით?
ვიკლავ მოსკვადი არის
და არ ხდება წინასწარ-თქმით...

ჩვენი სურვილი ის არის—
იტოვსდონ მრავალ-ვაშიერ,
იყენეს კვადისა კეთილის,
ძველ გზას უხვიონ აშიერ.

დინჭარაძე.

შასუხა დაუთავებელიაო, სთქვა გობრონ-ღიხელმა და
შატარა ხანს შეხერდა, თითქო რადსაც ჭეუქრობდა. არ აქ-
ნება ურავო, სთქვა ბოდოს, რომ ეს გუბლეტებიც დაუშატოთო:

მან თიყნა თქვენ ის იღარდეთ, რაც გვესმის,
ვითომც მათ თანამშრომელთა
უფიქრიათ შარტაების
დამყარება სხვა-და-სხვათა:

იკურიაა თავსა უურის
ქართლ-კახეთისა შერადთა,
ანდა რა უნდა იქურის,
უარ-ჭეოფის ღიხის შერავთა.

დროება კიდევ თავის მხრით,
 გაუფრებული ამხედ,
 ამირობს უოვლისა ღიბით
 მიწის სღოს იგი და ვლას მახედ.

ქართული
 ზეპირსიტყვი

თქვენც იცით, თუ ამ კვარ საქმეს
 რა შედეგი მოსდევს უკან,
 ძმთა ძმებსა მოაშორებს,
 დაგვაბრუნებს ას წლის უკან.

ჟერ ერთად რას ვარიტებთ,
 რომ ცაღ-ცაღვე რა უნდა ვქნათ?!
 ანუ მტერს რით ავირიტებთ,
 ან რით მივეცით მასუნს მტარვალთ?!

ამ ექსპრომტის შემდეგ გობრონ-დისუღმა წაგვიყიონს თავის ლექსათ დაწერილი მასუნიც „იმედისა“ და მის თანამშრომელების გამეიცის: ვ წერილზედ. რადგანაც ეს მასუნა ვცხანით ამ დროებით საქმოდ, გარდავსწევით სეღ-უსღებდათ მის დატოვება და გამგზავრება ვისდამიც ჟერ არს. აი დასასრულს ეს ლექსად წერილიც და მასზედ მასუნიც, თუ ამ მასუნს ავღათ რამე—ის საკვლად აქნება ჩვენგან შესრულებული და ვთხოვთ წერილის მატროსებს მოთმინება აქონიონ.

წერილი „იმედის“ რედაქტორთან.

გვონებთ „იმედსა“, ვუწინაღს უმაწვიდს,
 სხვა საქმე გამოაღვია;

რომ ჩვენის გავიფხვისათვის
იმას ხელი მიუწვია!.

საქართველოს
ხალხთა ეროვნული
ბიბლიოთეკა

გელანძღვენ უფროსთ, გელანძღვენ ველებს,
უფრო გორრებსზონდენტები,
ვიღა ჭფიქრობს გუნდრუთ კმეკვას,
რა გავგინდნენ სტუდენტები?!

თუ მართლას ღაღადებდნენ,
ველტოდნენ ჭკმშირიტებას,
სახელს და გვარს რათ მადვენ,
რათ უხევევენ მკითხველებს თვადს?!

ან არა აქვს რედაქციას
უკეთესი სტატეობი,
თორემ სტუდენტთ რაღაც ნაზღაენს
რათ გაუწვდინა ხელები?!....

მაზრების და უჩასტეობის
უფროსნი და გამგებელნი,
მოთაენი ძველ მწერლობის
და მათნი თანამგონობელნი.

ქსეთნი ჩინიანებს და ძველ მწერლებს.

უსაქმურობას იძუდთანა,
გარუმუნებთ, ხელი არა აქვს,
მოაყითსკოთ იგი თქვენთან,
სადაც თავს მუდამ იფარავს.

სტუდენტებისგან ყოილი
კიდევ თუ და შეიძლება,
თორემ თქვენგან კარგ რამ ქმნილი
ანას ოდეს არ იქნება.

—
თქვენ უნდა ჭეღაძობთ, მანამდის
კუჭები არ გაგიძვებათ;
როცა გაძვებით უელამდის,
კიდევს დასძვებით გუნველებით.

—
სახელს და გვარს თუ კიბლაკთ —
ეს არ ნიშნავს ბოროტ სურვილს,
ნიშნავს მხოლოდ რომ არა კართ
მოყვარულნი თქვენებრ თავის.

—
ანუ როგორ გაგაცნობებთ
თქვენ ჩვენს სახელსა და გვარს,
როდესაც მათით ვფასებთ,
ვიცით, ჭკუის ნამოქმედარს?!...

—
აძედასა, არხიკშია
იძენი ნაწერებია,
რომ თქვენგანს ვისმე მიღშია
ერთხელც არ მოსჩვენებია.

—
მაშ უკანვე ასებუვით,
რაც რომ ჩვენ გამოგვიგზავნეთ,
და ნულარ დაგვიმდურებოთ,
თუ კვლავც ცოდვა გაგიძვლავნეთ.

მოდგა რივი ჩემსად და მეც წარუადგინე თან მშობლივით დაწერილი მასუხი ჩემს ამხანაგებთან განსახილველად. მასუხები გამოდგნენ ზედ-მიწვენილნი და ჩუბბარეთ ისინიც ჩვენს მიერ რივს უმდაბლესათ მისართმევით მათთვის, ვისგანაც წერილები იუვენს გამოგზავნილნი.

წერილი პეტრეელი.

„უფ. „იმედის“ რედაქტორო! მართლდა, ვერ ამ წლის ეურნალის ხეადრი იფული არ გვახლდება, მაგრამ რაკილა აქ-ნამდისინ გვიგზავნიდით და იუფდს კვადროკებდით, ამ უკანასკნელ ნომრებსაც ნულარ დაგვიტყუროთ ღ თაე-თავის დროზე გამოგვიგზავნეთ ხოლმე. აქონიეთ მხედველობაში, რომ ხშირად, თქვენის ექსპედიტორის წყალობით, ნომრები რამდენიმე კვირის და ხან თვის შემდეგ მოგვადან ხოლმე. ზოგი კიდეც სულაც არ მოგვსვლიდა. რადა თქმა უნდა რომ ეს ძალიან საწყენათ გერჩება. კამედოვნებთ, რომ საკვლავოდ მოსმობთ ამ გარს უწყსოებას. იუფლებს მოგართმევთ წლის დამდევსა.“

თქვენი ეურნალის წარმატების მსურველნი—
გოგია, პეტრე და იოანეს.

პასუხი გოგია—პეტრე—იოანესს.

მადლობას ვამდენით ჩვენი ეურნალის წარმატების სურვილისათვის; მაგრამ არ შეგვიძლიან არ მოგახსენოთ ისიც, რომ მარტო სურვილით საქმე არა ეთდება... თუ რომელიმე ნომერი ჩვენის ეურნალისა დაჯარგულა იფონტაში და არ მოგართმევიათ—მისუხი ამისა თქვენე ბრძანდებით, რატომ არ

გვაცნობებთ, თქვე დალოცვილებო, თავის დროზედ, თუ რომელი სახელდობრ ნომერია არ მიგიღიათ, როგორც ვთხოვთ თვითთუელი ნომრის უდაზედ? ეინგ გვაცნობა—ქაღვრე მთავრით დაუფოვნებლავ დაკარგული ნომერია. რაც შეეხება ამას, რომ 'სოციეტთი ნომრება მოგდით გვიან, ამის მიზეზია კიდევ ის გახდავსთ, რომ ძალიან ბევრს თქვენსავით ფული ვერჯერობით არ შემოუტანიათ და ამის გამო ქესატ რედაქციას ხშირათ ფორტით ნომრების გასაგზავნი ფული არ მოეძვესოლდე. ვისაც ფული შემოტანილი აქვს—აგი გამოსვლისათანავე მისდის სოლდე კიდევ თვითთუელი ნომერია. თუ თქვენ რკა მანეთი ვერ გადაგიწვინიათ წლის განმავლობაში, რომ რედაქციას უბოძოთ, სწუადმა რედაქციამ საიდგანდა იმოუნოს უოკელ-თვე თუთსმეტა—ოცა თუმანი, რომ უოკელივე თავის საქმე რიგზედ წაიყვანოს? უოკელ შემთხვევაში გვედებით სურვილი თქენი დაკავშიროფილოთ და კამელოვნებთ, რომ თქვენც ბევრს ადარ გვადლოდინებთ თქენგან სკედრს ფულს.

თქენი მარად პატივისმცემული

წერილი მეორე.

ფუფ. იმედისა რედაქტორო! ყურნალი თქენი ჩვენ არ გამოგვიწერია, მოგვდის კი; არ ვიცით, შეცდომით არის ეს, თუ თქენ გინებებათ. ვთხოვთ გვაცნობოთ, თუ რაში მდგომარეობს საქმე. მომავალ წელში კი ნულარ გამოგვიგზავნით ყურნალს, რადგანაც სავითხვით არა გვედლიან—ისე ვართ ვართუდნი საქმეშია.

აიანასე, კინტირია და ვერიკე.

დასუბნა ათანასე — კონტრია — კვირიკეს.

არ ვიცი, მართლაც მიუღწევად გართულები ბრძანებულსა
 საქმეში, თუ უფრო კითხვა არა გეყარებათ; რომ არ განა-
 ხავთ ბირველ ნომერშივე და ბირველ კვარტალზე დაკრული
 რედაქციის წერილი. ეს წერილი განგებ წითელ ქაღალდზედ
 იყო დაბეჭდილი, რომ თქვენი უურადლება მიეჭვია და მსხვი-
 ლი ასოებით, რომ აღვიღად წაკითხათ. ამ წერილით რედაქ-
 ცია ითხოვდა ვეკლასაკან, ვისაც კი ბირველი ნომერი ხვენის
 უურნალისა ეტყავნებოდა, ეცნობებინა — სურდა უურნალის გა-
 მოწერა, თუ არა. ვინც ეკაცნობა სურვილი — უურნალი ეტყავ-
 ნებთ, ვინც კიდეც უსურველობა — არა. თქვენ კი არც ერთი
 არ ეკაცნობთ და ხვენ იძულებული შევიქვინათ გავტყავნა
 თქვენთვის ეკვლა ნომრები ამ აზრით, რომ ხვედრს ფულს
 უბოძებდით რედაქციას როდისმე წლის განმავლობაში. თუ
 მაინც-და მაინც არ გნებავდათ, ძალას ვინ გატანდათ თქვე
 დალოცვალებო, ეკაცნობებდით ამ თავითვე და უურნალის
 გტყავნა მოგესმობოდათ — სუ შეიდა კამეიკის საქმე არ იყო.
 თუ არა ახლა ამასე გამოკითხვა რა დროსია, როდესაც მო-
 მტკბული ნომრების ბეჭდვით და გტყავნიან რედაქცია ორმოც
 თუშნამდის წარაღში შევიდა, გარდა ამ წარაღისა, რომელიც
 მიეცა მას საზოგადოთ უურნალის გამოცემაში. ვიმედოვნებთ
 რომ ამ წლის ხვედრს ფულს უბოძებთ რედაქციას და შემდეგ
 ვისათვის არც თითონ შევა ტყუილ წარაღში და არც თქვენ
 შეგაწყხებთ, თუ კი შეწყხებთ მიგანხიანთ უურნალის კითხვა.

თქვენი მარად პატივის მცემული

ბავულის ზვილი.

შენს ზვიართებს გაქვინენ სუკუნენი და სუკუნეთ იგი ქართველნი.

ლ. მ. მ. მ. მ.

(ანი ვიკიში გეშენ? — ივანე სვიმონიძის, ივერია N. N. VIII და IX 1881 წლის.)

ნეტავი ეს ზეში სტატია ისეთ ბედნიერ კარსკვლავზე დაბადებულიყო, რომ ამის ასდგეს ცილის წამება, ვითომც იგი არის ბაროზნული ანგარიშების ბუდე. ნეტავი ზეენში იქამდის იყავი ედოს სამართლებსა და ჭეშმარიტებს, რომ მათი გამოჩვენება მალე იდგეს მკითხველის თვალში, ვიდრე კვამო ბირი, გინდა ეს ბირი ციდეგან ჩამოსუდ ანგელოზს არ მოუხრიდეს თითსა. ეს არის ზეში მხურვალე სურვილი და ნატურა, სუ თუ არ ამისრულდება? ასეთი მტარე ნატურა, რომ თითქმის სასაცილოდ ეა არის იქა, სადაც შერლომბის ცოტათი მაინც შემოუყარვლია მტარედი ადგილი სხობავლო უურადლებში, მტარამ რა გაჩეობა! არ ვათითრდება უორანი, გინდა რომ სხსო ჭეშითა. როდესაც არ არის შერლომბში სასტიკათ და ამკართ გამოჩვენედი მიმართულება; როდესაც უოკელი შერალი იდებს სელში კალამს ისე ეა არ, როგორც შვენებული სხობავლო მოქმედი, რომელსაც აწონილი აქვს

ცხოვრების ძალა და ღონე, მისი კარგა და ხეი, მისი მიდრეკილებანი, რომელსაც სრულად ესმის უოკელთა თვისებატყუის თვისა, — არამედ ისე, თითქმის თავში დაკრულნი იყოს, მოდესაც ვეღარა მწერალი უოკელთა თვის ნაწერში ახლათ იფიქს თვისა და ამიტომ უოკელ ნაბიჯზედ ხანა ბორბიკობს, ხან ტადანშიაც ამოთურთლებს ორმხანთის ვეენისავით: მაშინ ზემოთ მოყვანილი ნატურა არამდგომარე შესაძლოა. არამედ სავტარია. ჩვენში ვეღარა მწერალს თავისი საყუთარი ბაიარალი უჭირავს ხელში, მაგრამ უბედურება ის არის, რომ ეს ბაიარლება ისეთი უფერულება არიან, რომ რამდენიც უნდა ატრიალო, თავსა და ბოლოს ვერ გაუგებ. ამიტომაც კარით დღეს ჩვენ გულ-ხელ დაკრულია მოწამენი იმ მოკლეხისა, რომ რაც გინდ მწერვე და სამჯილ ჭეშმარიტებას აუხსნა თავი და დაიწყო ღამარაკი, რომელმაც გამოთქმული აზრის თაობაზე, მაშინათვე ეტყობივით მოგვკვივებთან და სულ ცხვირ-ბარს გამოვიგწერთან, სულ განჩინის დღეს განვეკლინებენ — აჰაი, შე მუნახათო, როგორ თუ შენ მწინახაღმდეგები შე, სამშობლოს უდიდეს დამცველსაო! — ღმერთმა შენც მშვიდობა მოგვცეს, შენ სამშობლოსაცო, ეუბნები შენა, თუ შენ სამშობლოს ეგუთნი და შეგადღიან იმაზე ღამარაკი, შე რაღა ჩახივამვილი ვარ, უფის რა ვარი მოგმარაკი, რომ არ შეშეძლოს იმაზე ღამარაკი? ეგეტ ხომ მონობლივით არ არის, შე მამა-ცხოვნებულო! ამდგარხარ და საყოველთაოთა დღადებ — ეინც თვისებს მადღა არა შერებ და ისე არ დადის, იმას თავისი სამშობლო მტრით ეუბნებო, და ამიტომ ვისაც სამშობლოს ბედნიერება სურს, უთუთ ვირაზე უნდა შედგესო, მაშ ამისთანა ღამარაკისათვის შე არ უნდა გაგაფრთხილო ჩემი სამშობლო და არ უთხრა, რომ ასეთი გადატება ცრუწინასწარ მეტყველება, მეთქი?

არ უთხრა, რომ ასეთი აზრების გაკრძელება მხოლოდ კოდელი ნინოს საქმეა, მეთქი? შენ რა გკლავს ამის გამო? გწყინს, რომ შენი მწერლობის უდიდესი რეპუტაციის ცოტა ჭკამით ჩამოდის! შენ თუ ვაი ყაფი ხარ, რატომ არ გვეუბრები, რომ მწერლის რეპუტაციას მხოლოდ იმათი დაიმსახურებ, რომ ემსახურო ხელ შეგნებულ აზრს, და არა კოდელი ნინოს ბოძვას?

მართლაცა და ხუმრობა გაშვებით, საკვირველი არ არის, რომ ჩვენ მწერლობაში, აი რამოტელა ხანია, არამტოუ რომელიმე სამოქალაქო აზრი, რომელიმე პოლიტიკური მიმართულება არ არის ახსნილი, სამუდამოთ გამორკვეული, არამედ სრულებით უბრალო სიტყვებზე, სრულებით ანბანური ჭკამბარობებზე აქამდის ხაზასო და სიწყ საგნებს შეაკენენ? მაგალითათ, ვერ კიდევარ არ არის ჩვენში მიღებული ის აზრი, რომ ქართველების გარდა კიდევ სხვა ხალხზე ჩაიგდებოდეს ხალხათ, რომ ქართველები არ არიან უკვლახე უკეთესები, უკვლახე მარდები, უკვლახე მშვენიერები, კონიერები და განხალხებულები, უკვლახე დამსახურებულები კაცობრიობის ასტორიის წინაშე, უკვლახე მოღვაწენი, რომ არიან მრავალნი კრნი, რომელნიც ჩვენზედ ბევრით დაწინაურებულან და დატკბერნიან ძალიადგან, და თუ ჩვენ კვადიან ცხოვრების გაუკეთესება, უთუოთ უნდა უბამედეო იმათ ბევრში, გავიტებდეთ იმათ გზასა და კვლას, რომ ჩვენი გზა და კვალი ამ თანეთვე დაწვეალი უოფილა და ხელ მედამ კოფოხეთის სახსლოკეს ან თეთი მის უფსკრულში უტარების ჩვენი ვაგლახი თავი, მაგრამ კვ რათ გინდათ! კვ თითქო ძალიან მხელი გასატები იყოხო, აქამდის ვერ ხეირიანათ ვერ ტაკვიტეს უბრალო სიტყვა:—რამი მდგომარეობს ამამულის საუკეო

შეადგენდა, ის ეჩქებოდა ჭა-ყუთხედი ცხოვრების მოკლახლედ გამოსვლაში! ზარკელი ვითხვავ, რომელიც ჩემმა თანამკვლევებმა მომპარათეს მე, იყო შემდეგი: „მამულის - შვილი სარ შენა თუ არაო?“ მე ეჭმდის უბრალო და მარტივი მეგონა ეს ვითხვავ, რომ მხოლოდ ხუმრობაში თუ ინძირებს იმას კაცი, თორემ რაგან. დღეებებითი დამპირების დროს ვინ შეიტყობს მასხედ ხმის ამოდებას, მეთქი. ის კი არა, თურმე ნუ იტყვით, რომ ამ ვითხვავს არამც თუ გულ-წრფელათი გამ-ღიკენ, არამედ შენა მასხუბი მასხედ არის ზომამ უურადლე-ბისა და მატევისა, რომლის დიწლიც სარ შენ საზოგადოების თვალში. თუ მაგრა შეიგარ მუხლი, მომიკვლავით გადა-ტრიალე თვალეში, დონიკრათ ჩიკარ გულში მუშტი, შექხედე მალდა ზეგასა, ამოიოსრე ასე, რომ გული თან ამოყოლე და სოქვი დარწმუნებით: „დაახ, მე მამულის შვილი ვახლავარო“, — შენა საქმე ვახისტდა — ვინდა ცალ ფულათაც არ ქლარდე, ყუელანი მოდინ შენთან. ფეხ-ჭეკმ გეგუბინ, აქვე-სართ მალდა დემტომდის, ვისვამენ თავზე ხელსა, ქონინსა თუ სუფთასა, ვეკვან დამპირებენ შენ ვაჟ-კაცობაზე და მა-მულის შვილობაზე, გაჭებენ & გადიდებენ. & უკეთ ამისთანა ბავშურ ვითხვავ შენ წაგხედა აუცილებელი სიცილი და უბრა-ლოთ უმასხუბ: მამულის შვილი ვარ, მეონი, მამ ვმამკეთილგან ხომ არ ვიქნებო!“ ვაი შენი ტყუის ბრადი! ამოიოსრე ბანი და გაქმე ამ ქვენიდგან, გინჩვენია. ამას იქით შენ აღარ გეცხოვრება აქ: არც არავინ შენ კაცთლას ჩავთვლის, შენ ხნეობაშიც ათას ეჭვს შემოიტანენ, შენ ვინებულაც მიწასთან გახწორებენ, შენ სწავლასა და განათლებას ქაშშიშის ფასს დაადებენ და ხულ მტკრათ აქვეკენ. ასეთი ძვირ-ფასი რკო-მენდარია უკვლავ წინ დაგესელება & საზოგადოებაც იმის-და-

კვართ დაგიწეებს შურებას. მოდი და იფიქრე ახლა. შენს სამშობლოში, სადაც ყოველ ნაბიჯზე ასე ერთგულად გითბობიან ძირსა და გამწარებენ! უთუთ დადი გულის სამხრეთ უსდა მოგდევდეს, რომ ამისთანა უბედურებას გაუბლო და წყალში არ გადაკარდეს.

ამიტომ გულის სამხურვალთ კმატიეები შეკლას, ვასადა სძულს თავის მუძმუღეებში ასეთი სასოგადობრივი აზრის დამცირება, ამოიღოს სძა და ერთი სამუდამოთ დამყარდეს ხეუნ მწერლობაში და აქედან სასოგადობაშიც, თუ რა არის მამული, რას ჭკვიან მისი სიყვარული, ვინ არის მამულის შვილი სასოგადოთ და ვისა ჭკვიან მამულის საუკეთესო შვილი კერძოთ?

ხანგრძლივი ცხოვრება რომელიმე ხალხისა ერთსა და იმავე ადგილზე აძლევს ამ ხალხს ერთ გამოარკვეულ ფერს, რომელიც არის მისი საეუთარი ფერი & განარჩევს სხვა ხალხადგან, რომელიცა სცხოვრობს სხვა ადგილზე. ეს ფეროვნობა მარტო გარკვენობაში კი არ იხატება, მკვალთად ბირის სახეზე, თმაზე, არამედ გამჯდარია ამ ხალხის ყოველი წევრის ძვალსა და რბილში. ადგილის მოყვანილობა, ჭავის თვისება, წყალი, ნიადაგი, ღუქმა შურის საშოკარი იარაღი, რომელიც ამქნებულა მიწის თვისებაზე, ყოველივე ესეები იქამდის ძაღუძათა მოქმედებენ კაცის ბუნებაზე, რომ მოკიდებული ტუვის ფერიადგან ვიდრე ესამდისინ, ხეობისა & კონების თვისებადდინ, ყოველი წევრი ამ ხალხისა საოცრათ განირჩევა ყოველ წევრისაგან სხვა ხალხებისა და საოცარი შზგავსება აქთ ერთი ერთმანეთთანა. მკვალთად, ყოველი რუსი განირჩევა შვილა ქართველისაგან, თუ ცხვირ-ბირს მოყვანილობათა & გარკვანი ფერთა არა, ენით, ხასიათით, ჩეულებით, ჭკუნი-

რობასუე შესჯდულობით, აუცილებლათ, კაცის მთელი შინაარსი, ამ სახით, მტყიცეთ არის შესჯეებული გარემორტყმულ ბუნებასთან. ბუნების გაელენასა აქვს მარტო ის ადგილი ეი არა, რომ აი კაცი დაიბადა ერთს ადგილსუ, აღიზარდა ერთ ხელსში, დაბურდა და მოკვდა ამ ადგილსუ, ე. ი. მარტო ერთი კაცის სიცოცხლის განმავლობაში არ იხატება მასსუედ ბუნების გაელენა. ეს უყანასენელი მოქმედობს შთამომავლობით, ის ცვლილებანი, რომელნიც მოახდინა ბუნებამ რამდენიმე საუკუნების განმავლობაში რომელიმე პირის წინაპრებსუ, სრულიად გადავიან შეილის-შეილებსუედ. ამ გვართ, კაცის პიროვნობა შესჯეულია გარემორტყმული ბუნების ვითარებას არა მარტო თავისი საკუთარი მდგომარეობით, არამედ ამ ბუნებისაკენ მიდრეკილება დაუოღილი აქვს დედის მუცლიადგან. ეს ბუნება არის მისი მაცხოვარი, მისი სულის ჩამდგმელი, ის ამღვეს მას ცხოვრების სახსარს, ის თხოულობს მისგან იმ ფიზიკურ მოყვანილობას და ზნეობით თავისებებს, რომელნიც გადმოსდებია წინაპრებიდგან და რომლებიც საჭრონი არიან ამ ბუნებაში საჩნოს საშოვნელათ. ერთი სიტყვით, კაცი ქუდავს, რომ მთელი თავისი ღირსებითა და ნაკლულეკვანებით მუდგეკა აღნიშნული ბუნებისა, სადაც მას შეუძლიან ნაკლები გაჭირებით იცხოვროს, ვიდრე ისეთ ადგილს, რომელიც სრულებით სსკა გვარი თავისებისა. აქედგან აინსნება იმ ადგილის საუკარული, სადაც დაბადებულა კაცი თავისი მამამითურთ, ვინდ ეს ადგილი ნაკლებათ იუოს ამკული ბუნებითი სამდიდრით, ტყუილათ ეი არ არის შემდგარი ჭკვიანა და ღრმა ინდაზა—შესჯეული ჭირი მიარსენია შესჯეკარ ღზინსაო მართლათაც, ყოველ ახალ რასმე მიხვეკას მუდამ მოზდეკს მკელი ზეულობის დაეიწეება. რადგანაც ზეულობა

ჭკვიან კაცის ბუნების მიდრეკილებას, რომელიც იმალება მხოლოდ სახერმდიოვი ზედ-მოქმედებით ერთისა და იმავე გარემოებისა; ეს გარემოება ხელ-ხელა ახდენს კაცში ცვლილებას, მანამ არ დაქაადებს ისეთ ჭურჭელს, წხეობითს თუ ფიზიკურს, სადაც ჩვეულება იმოქნიხს სამუდამო ბინას; ახალი ჩვეულება, რომელმაც უნდა განაგდოს ძველი, ვერ მოთავსდება ძველ ჭურჭელში: ამიტომ აუცილებლათ საჭიროა ბრძოლა ძველსა და ახალს შუა, და ეს ბრძოლაც არ არის ადვილი საქმე, როდესაც ძველის გარდა საბრძოლო ბევრი სხვა რამა გაქვს, მაგალითად, ლუქმა ბურის მოგება, კაცური ღირსების დაცვა და სხვანი. კაცი შეეჩვიას ბუნებას, ადგილს, ეს ადვილი არის ერთგული მოწამე ათასი სამწარისა და უფრო მრავალი სიამოვნებისა. აქ კაცი თავის-თავისა ჭკრძნობს, როგორც თავის საყუთარ სახლში. უფროს იგი, კადერსება და შექსარის მის. უფროს მისი კეთილის მყოფნი და ეყარება მისი მტრები. ადგილის სიყვარულთან ერთათ დივის გულში ატრიათვი სიყვარული ამ ხალხისა, რომლის წევრიც არის კაცი. ეს სიყვარულიც ასეთივე გასაკები და ბუნებითა, როგორც ადგილის შეყვარება. გაზიადებულ, რომანტიკულ გრძნობას აქ არა აქვს ადგილი. კაცს უფროს თავისი მქმამულენი, როგორც თავისი მოძმენი, რომელთაც იმავე გარემოების იღლიაში აუხილებათ თვლი, რომელთაც ახილთ პირველმა, რომელნიც არიან იმავე წრის შვილნი, იმავე ბუდისანი, იმავე მინაწრით, იმავე მქსედულობით, როგორათაც პირველი. ხალხის წევრი თავის მოძმეებში ქხედავს თავის საყუთარ თავს, როგორც სარკეში. რომელი გარემოებაც ხელს უწყობს ჩემს მოძმეებს ცხოვრებაში და უმსუბუქებს ბუდას, იგივე გარემოება მქსარჩლება მე; რაც იმით არიანებთ, ისავე საწიანთა ჩემთვის. ჩემი პირდაპირი სარკე-

ღობა თხოულობს, რომ ჩემი მოძმენი იყვნენ ბედნიერათ. ამ-
თი სარგებლობა, იმათი სიმშვიდე და სიმხარულე მარტებს
მე და მხარული შთანბეჭდილება ისტებს ჩემ ვარსებაში. ეს ის
ბუნებითა კადე, რომლის ძირშიაგ გამოჩნაე-ჩქაყებს ასრეთ
წოდებულა სამშობლო და მისი აუცილებელი სიყვარული. ეს
ისეთივე უაღრესი მოკლენა ბუნებისა, როგორც ჭამა-სმა, მი-
ლი, სიყვარული. იმათ არც გაზვიადება უნდათ და კერძონიან
დაამცირებს. მაგრამ მომიყვანენ რამდენსამე მაგალითს, ამის
წინააღმდეგს. ამ მაგალითებზე მე გიტყვი შემდეგ ჭეშმარიტე-
ბას—კაცი იბადება ორი ხელით, ორი ფეხით და სხვანი. ეს
არის და არღვეკელი ბიოლოგიური ჭეშმარიტება. და ნუ თუ
ასეთი მაგალითა, რომელსაც დღეს ჩვენს კსუდავთ თბილის-
ში კუკიას ხადის ყურთან, სადაც აჩვენებენ ერთ ქალს, დაბა-
დებითვე მოკლებულს ორსავე ხელებს, ნუ თ ამისთანა მა-
გალითის მაყურებლებს ეჭვი მოგვივა, რომ იქნება ზემოთ
მოყვანილი ჭეშმარიტება მართალი არ იყოსო? აგრეთვე თა-
მამათ შეგვიძლიან კითხვათ მამულის სიყვარულზედაც, რომ
არ შეიძლება კაცს არ უყვარდეს თავისი სამშობლო და ამი-
ტომ არ იყოს მამულის შვილი. მაშასადამე ამ საგანზე ჩვენ
შეგვიძლიან სამუდამოთ შევწვიტოთ ბაასი. და ვინც ამასვე
კადევე ამოიღებს ხმას თავ-მოწონებით, იმას უყუროთ ისე,
როგორც ორი წლის უმაწილს, რომელსაც უყვირს, რომ იმას
ოღლი—ოღლი თაღლია. «კატეხიზა» ქქონია.

რაცა ესლა ჩვენთვის ცხადია, რომ სწოვადოთ უკელა
კაცი მოყვარე თავის სამშობლოსი და ამიტომ უკელანი მამ-
ულის შვიდნი ვართ, აქედან ავიღათ გავიკებთ კერძო სა-
განს, რას ქქიან «საუკეთესო მამულის შვილობა»? ცხადათა
სხანს, რომ აქ ხარისხზეა მიმდგარი საქმე. მაგრამ ეს ისე კი

არ უნდა გვემოძღვოს, ვითამც ზოგს, შეიძლება, ძალიან შე-
კარდეს თავისი სამშობლო, ზოგს უფრო ნაკლებათ, ეს ისე-
თივე უარობა იქნება, როგორც ისა, ვითამც ზოგი კაცის-
თვის ძალიან იყოს საჭირო ჭამა-სმა, ზოგისთვის ნაკლებათ.
როგორც უჭმელ-უსძლეობა ვეკლასათვის მომაკვდინებელია,
აგრეთვე ვეკლასათვის კრთხიანათ არის საჭირო მძიმელის სი-
ფუარული. მაშასადამე, ხარისხი, რომელიც ერთს უთავაზებს
საუკეთესო მძიმელის შეიღისა სახელს და მეორეს არა, ამენე-
ბულია სრულებით სხვა ნიადაგზე. ჩვენც გავშინჯოთ ეს ნიადაგი.

მე ვარ უძლეურა კაცი, გამომიტანეს წუღის-ძირს ჭ და-
მაწინეს საუფრებლათ ჭეუწიერობისა. ესედავ ამ დროს, რომ
ჩემი პატარა ბიჭი ჩავარდნილა წყალში და კვლარ ამოხულა.
თუ არავინ უშველა, უნდა დაიხრჩოს. ვწუხვარ სძინლათ, მი-
ღონდება გული, მიბნელდება თვალებში და შეველა ვი არ შე-
მიძლიან. გავიდა ცოტა ხანი, შემსხეს ძირზე წყალი. ავანი-
ლე თვალება და დავიხახე, რომ ერთ უცხო კაცს წამოვიდ-
ნია ჩემი შეიღი ზურგზე და გახარებულს გამოჭევე ნაძირზე.
დმერთმა უშველოს ამ კაცს! მაგრამ რა დასკვნა შეგვიძლიან
ჩვენ გამოვიყვანოთ აქედან? შეიძლება თუ არა, რომ ამით
გაკარჩიოთ ხარისხი, თუ ან მე რამდენათ მივეარს ჩემი შეიღი,
ან უცხოს, რომელიმაც დაიხსნა იგი სიკვდილიდან? ვეკლანი
დამეთანხმებინ, რომ აქ სიუვარულის სარისხზე არც ვინ სა-
ჭირო ღაბარავი, რადგან მიძის უფრო უყვარს თავისი შეიღი,
ვიდრე უცხობ კაცსა. აქ მხოლოდ იმაზე შეიძლება ითქვას,
რომ მე თუმიცა სძინლათ მივეარს ჩემი შეიღი, მაგრამ ვერ
გამოვადექ იმან გაჭირვებაში ჩემი უძლეურობის გამო. აგრეთვე
საუკეთესო მძიმელის შეიღია იმასა ქვეან, ვისაც მოხდევს
შეძლება, რომ საუკეთესო და თვად-საჩინო იარაღი მისცეს

III

რა ხაზით ვუყურებთ ეს მოკლეობა ჩვენი მამულის დამცველებს და როგორ აღვიარებენ ამას ჩვენ შწკროლობაში? — ამ კითხვის ახსნა ჩვენ მოგვიხდება ორ მხრით, ტეორეტიკულად და პრაქტიკულად. ტეორეტიკული მხარე ჩვენ დაგვანახებს, სადამდის გასტანს აზრის ძალა ჩვენი მხსნელებისა და რამდენათ გამოარკვეული და ძალუმი შეხედულობა აქვს მათ პატრიოტულ კითხვებზე და მოკლეობაზე. თავიანთი პრაქტიკული მოქმედებით დაგვანახებენ, რა გზას უნდა ადგეს მამულის საუკეთესო შვილი, პირველ შემთხვევაში ჩვენ დიდ სამსახურს გაგვიწევს უ. სვიმონიძის სტატია — «რანი კი ვა ვაით გუშინ»¹ მუარეში კი თვითონ ჩვენი პატრიოტების საქმენი, რომელთაც სახითლით მოვძებნით.

მანამ თითონ განხილვას შეუდგებოდე, არ შემოდინან არა ვსთქვა ერთი მოკლე შენიშვნა, რომ რაც უფრო ძალუმი, სალი, საფუძვლიანი, კრცული და მართალია ტეორეტიკული რწმუნება; იმდენი გაუჭრობულ ცეცხლს ანთებს იგი კაცის არსებაში, იმდენი მომტკებული მომხრენი ჭეკს მას და იმდენათ წარმოუდგენელ და გაბედულ ნაბიჯს ადგმეინებს კაცსა პრაქტიკულათ შესრულებაში მოყვანისთვის ამ რწმუნებისა. წინააღმდეგ, რამდენათ ტეორეტიკული აზრი შევიწროებულია, ღანბარი, უსაფუძვლო ჭ დახრდომილი; იმდენათ მას მოსდევინ მძინარე და უგულო პრაქტიკული მოქმედებანი.

ამ მცირე შენიშვნის შემდეგ, მივმართით უ. სვიმონიძეს, რომელსაც სხვა პატრიოტებში უჭირავს თითქმის ერთი უმირველესი ადგილთაგანი და რომელიც თავის გულ-წრფე-

ლობით, მატროსხებით, აზრის სინხთლით, ერის სამშენიერით თითქმის ვეკლას მითზუდა დგას კაცილებით მდღა. თავის მშენიერათ შედგენილ სტატიაში იმან ასე დაწათიხათ, მარტივათ და ვრცლათ გამოხატა ჩვენი პეტრიოტების მიძინთულების თავი და ბოლო, ასე გაასუფთავა მათი ზოგაერთი ჭეჭვიანი და უგუნური აგებლება, რომ ჩვენ სხვა აღარა მოგატონოვება-რა, ავიღოთ ეს სტატია და გადავძინხოთ ბეჯითათ. აი, რას მოგვითხრობს უ. სეაძინიძე:

თემდა ებოლიტაეური ერთობა, შეურუვეელი კავშირი რუსეთთან ჩვენითვის იყო და იჭებდა ძვირ-ფასი საუნჯე (გვ. 22. 'ივერია' № IX.), მაგრამ ჩვენ ვერ მოვიხმარეთ ეს საუნჯე, ვერ ვისარგებლეთ მისი ძვირფასი თვისებით, ამიტომ დღეს ჩვენა ვხედავთ

ჩვენს ერთობას დაკარგულს
და მამულს აოხრებულს,

სამდელოებაში ქრისტეს მცნებათა ვარჯიშების მაგიერ დაარსებულ ვახსურ ტაყიას, რომელიც შედგენს მის გონებისა, წინობისა და რელიგიის უმთავრეს სარწმოს; გლეხ-კაცს შემინებულს, რომელიც, გარდა თავის სოფლისა, ვეღარსად გამოსულა, არაღვან მის ენაზე აღარავინა დაძარავობს; თავად-ზნაურს, გამარჯვებულს თავისი ახალი მდგომარეობით თავისუფალ და განუსაზღვრელ ცარცვა-გლეჯაში დაობლებული გლეხ-კაცობისა, — ნაცვლად უწინდელ თოფ-არაღის მამაცით ხმარებისა, იგი ვარჯიშობს იფუფუნებაში, ებრუტულა პრანკ-კარესში და სსკანი. ამისთანა კარეშობა, რასაკვირველია, ამცირებს მთელი ხალხის ღირსებას. ერთი სიტყვით, სამართ-

ღიან მატრიოტულ აღტაცებაში გულზე სკედა მოწოდება უ. სვიმონიძე ათავებს თავის სტატუსს ამ მწარე სატყუებლად: „რანი ვართ დღესა? ზემოთ მოგვანლია სურათი ჩვენი დღევანდელი ცხოვრებისა, რასაკვირველია, შირდაშორ გვეუბნება, რომ დღეს ჩვენა კართ მეტათ უძღურა და სუსტი კია.“

ამ ერთი მატარა კითხვა მივცეთ უ. სვიმონიძეს და მერე დაუბრუნდეთ იმას, თუ გუშინ რადანია კუთვნილებათ. ჩვენ ვერ გავიგია, უ. სვიმონიძე, მამ რადას ნიშნავს თქვენგნით გამოთქმული აზრი, სხივდი ასოებით ამოწეობილი: „მოღატიყური ერთობა, შეურყეველი კავშირი რუსეთთან ჩვენთვის იყო და იქნება ძვირფასი საუბრე? ეს იმას სომ არა ნიშნავს, რომ ოთახში სიმაღი უტრიალო ჭრის წისკვილებსა და კარების გაღების უმაღ ვამტერო იგი ქარტაში?! თუ ეს ბუვიდეხელი დასკვნა გამოდის თქვენი სატყუებიდან, მაშინ უნდა მოგახსენოთ მოწინებითა, რომ თქვენ კარგათ არა გცოდნიათ ბრძოლის უმთავრესა მოთხოვნილება, ანუ თუ გესმისთ ეკ მოთხოვნილება, უთუოთ თქვენი კაბინეტი უფრო ფართოთ მიკანიათ, ვიდრე საქართველოს ტერიტორია. მაგეთი ვურდღღის გულისხანი არ იყენენ ჩვენი წინაპარნი, რომლებზედაც ჩვენი გონიერი მოკტი ი. ჭავჭავაძე მოგვითხრობს გულ-საკდღეს, მაგრამ თითქმის მართლდ ღქვას:

„შენს ზვირთებს გატყუნენ საუყუნენი
და საუყუნეთ იგი ქართველნი“.

მაგრამ მე სრულებითაც არა მაქვს სახეში, რომ ამისთანა საუყუდურით მხოლოდ თქვენ შიკაელდესით გული. ამას მე ვამბობ სხვათა-შორის, რადგანაც ეს გამაქარწყლებელი სენი გულ-

ში მაგრათა აქვსთ გამკდარი ჩვენი სამშობლოს «საუკეთესო შვილთა». მანამდისინ ეს სენი შეადგენს უმთავრესს მამულის ჩვენი მხსნელებისას, ვადრემდის სრულებით იტყვილი იქნება უოკელ-გვარი ოცნება ჩვენი ხალხის განხლებებისა. მანამდისინ ბევრი ჩვენისთანა «ვაე-ვაფი» იტყვის გულ-დაჩაგრულობით—*«რანი ვართ დღესთა?»*

მაგრამ ეს არაიყრია. რაც იყო, იყო. მანამ ეს გამოითქმებოდა, ჩვენ მანამდისაც ვიცოდით, რომ მიზეზი ჩვენი მწერლობის დამცირებისა და ჩვენი ხალხის მიძინებისა იყო მისი ძალათ მაცხოვნების გაუბედობა და რაღაც დაუოღილი შიშა, რომელიც აძიულებდა მათ უმოქმედობას და ხელების გულზედ დაწობას.

IV

მართლაც, დღეს მაგდენი არაიყრია ვართო, დაღონებით გვეუბნებიან ჩვენი მხსნელები, მაგრამ ახა გვენხეთ, თუ რა დიდი რამენი ვიყავით გუშინაო!—*უმატებენ თავ-მოწონებით. რამდენადაც ამ წიწადადების პირველ ნახეარში ისინი თითოს ისრთან და თავმდაბლობით მოგვათსრობენ ჩვენს უბედურებაზე, იმდენათ მეორე ნახეარში ძალდა უჭირავსთ თავი და უეცრს აღარ აძლევენ საღამსა. «ქუდი მტკრიათნი რომ მხურამსო, მეწისჭილე კი არ გეგონოვო», ღამპარაკობენ ქართველი ვრის მაგიერ. წარსულათ თავის მოწონება და ქება უოკელთვის მოხუცების, უბედურების ნიშანია: ქალი რომ შედის საბერეში, ეღმანტება პირის კანი, სხეული ჭყარტავს აფორმების ღაწათს, მამინ იმი-სა ნუგეში მხოლოდაღა არის წარსული სამშენიერის მოგო*

ბა. ღმერთმა დაიყაროს ამისთანა ქალისგან უოველი ახალ-გაზღვის ყურები. მაგრამ ჩვენ მწერლობაში არავის სჯერა, რომ ამით მხოლოდ ბებრულ შთაბეჭდილებას მოახდენენ ქველ ცოცხალ მკითხველზე. ჩვენ მწერლებს ჰგონიათ, რომ საუკეთესო მამულის შეიღებისათვის დიდათ მანუგაშებელია წარსულის დარსებანი, რადგანაც აქ ქუდავენ ჩვენი გამოკეთების, გამოჩევის გზა-მანგებულ ვარსკვლავს. საზოგადოთ უსაფუძვლოა ის აზრი, ვითომც წარსული დარსებანი ესლს ამეობდნენ ხალხსა, ან რაიმე სუგემს აძლევენ მომავლისათვის. ერთ ღროში რომისა და საბერძნეთის ხალხი გაცილებით წინ იდგნენ თავიანთი განათლებით მთელ ქვეყანაზე. იუმიორე ღრო, როდესაც კაცობრიობის განათლების ჩირაღდანი ხელთ ეპურათ არაბებსა. დღეს პირველი ორი ქვეყანა ძალისძალობითა და ვაი-ვაგლახით უკან მისჩანჩადებს განათლებულ ხალხებს, და უკანასკნელი ვაი, არაბეთი, თითქმის კელურ ქვეყანას წარმოადგენს. სუ თუ რომელსაძე მათგანს ესლს უღივის გულში უსაფუძვლო იმედი, რომ ისტორია დაბრუნდება უკანკე და ამ დაკარდნილ ხალხთა ისევე სათავეში გაიყვანს?!

მაგრამ ჩვენ პეტროტებთან კილაფა ჰკვიან კაცს წამოსცდენია ისტორიული კანონი: აწმეო, შობილი წარსულისგან, არის შობილი მომავლისა, ვერ გაუგიათ ამ კწონის აზრი ჭ ჰგონიათ, რომ უოველ შემთხვევაში გამოდგება ისლ-წარმოიდგანეთ, რა ხაირათ უფურებათ ეს კანონი: თუ წარსული ჩვენი იყო დარსებით შემეული, აქედგან მომავალიც კარგი უნდა გგვინდესო. თუ მომავლის სიკეთე გწამთ, უთუოთ უნდა იწამოთ, რომ ადბათ წარსული კარგი უნდა უოყილი-ყოყო. თორემ რის იმედი გაქვსთო? თუ წარსული ჩვენი კრისა იყო სისამბლე, მამ მომავლამა როგორ უნდა წამოგაყე-

ნოს ფეხსეო?—მაშ კარგია, თუ თქვენი კანონი მხკითი უნი-
ვერსალურია, მაშ როგორ მოხდა, რომ სკანდინავიის ბედრუკი აწმ-
ნო არის შობილი ბედრუკი, სტეტკი წარსულისაგან? თუ კი
ანდაზა—როგორიღ მაშ, ისეთი შვილია მუდამ გამოდგება,
მაშ რატომ დღესაც ისეთ სიძალღეზედ არა ვდგეკართ, რო-
გორც წინათა ვმდგარვართ? შემოთ მოყვანილი ისტორიული
კანონი მიწერება სწორადგათ მთელი კაცობრიობის განათ-
ლებას, რომელიც მუდამ წინ იდგის, ფართოვდება და იზრ-
დება. აზრი, რომელიც დაიბადა ერთ ხალხში, კეთნება სხვა
ხალხთა. შეიძლება ამ აზრის შირკელი აკვანი, კ. ი. ის ხალხი,
რომელმაც დაიბადა მოწინავე აზრი, სრულებით დაემოსს
ძირსა რომელიმე მხენე გარემოებით, მაგრამ აზრი დარჩება
უკვდავი. და ასრეთ კაცობრიობის აზრი უკეთუ დღეს ერთ
სიძალღეზედ სდგას, ხვალ უფრო ძალია იდგმება და სხვანი.
ერის ცხოვრება კი ისეთ იშვიათ შემთხვევაზედ არის ამენებუ-
ლი, რომ მხელას კაცმა სთქვას—ამა-და-ამ გარემოებას მოჭეკება
ესა-და-ესაო. ვინ იცის, რამდენი გარემოება ვადიხლართ-ვად-
მოიხლართება და რა გზაზედ დაგვაუენებს. ამით მუ ის კი
არ მიხდა ვსთქვა, ვითომც რადგან ასეთი შემთხვევითია ერის
ცხოვრება და ბევრითი ვერ ვიტყვით, როდის რა შემთხვევა
დააწეკება მას კისერზე, ამიტომ ხელ ერთია, ვერდებით ერის
წინ წაუენებას თუ არა. სეძი აზრი სრულებით ეწინაღმდეგება
ამას. მუ ვამბობ—მართალია ერი სძირად ჩავარდება ხოლმე
სხვა-და-სხვა მოულოდნელ გარემოებაში, მაგრამ სიმეუდროის
შერიოდში აუცილებლათ სიჭარბა, რაც ძალი და ღონე აქვს
ერსა, იღვანოს გაუმყობესობის გზაზედ, რადგან, რაც ერი
ძალეშია განათლებით და მის იარაღებით, იმდენი მომეტებულ
წინააღმდეგობას გაუწევს ცუდს, მამაკვინებულს და დამამო-

ცადგან შთავიგებულა სამართლუა. დავიკუროთ, რომ სჯულში განათლებას მეტათ დიდი ადგილი უნდა სჭეროდეს, რადგან საქართველოსა ქვეყანდა ერთი საყუთარა ვათადიკონი თბილისში, დანარჩენ სხვა ქალაქებში ზ საფილებში: ეკესი მიტროპოლიტი, ოთხი არსიკეპისკოპოზი და სუთიგ ეპისკოპოზი, რომელთაც ეკესმდებარებოდნენ მრავალი მღვდელნი. ექრისტეს მიერ დაკონხნია ზ დანარჩენი. ამ სამღვდელთა წოდებას აქვეანდა ცათმდის ხელის გონებითი და სწობითი არსება ზ არსებითარ მანუ, ხელის დამხატურელ ძალას არ ანუნდა. სურსფერს ეკესი სუ შვეიტანთ, რომ ქართველი მეომრების გულისდობას და ეკესტობას არა ქონის სამხედვარი, რომ ერთი ქრთული უოკელთვის მოკრეოდეს ორმოც-დაათს სხვა ქვეყნელს, რის გამოითაც კერძონის სულმწივედ დიდმა ფრიდონმა მართლდა უთხრა თავის ვარებს: «ობრძოდეთ ისე შეუბოვრად, როგორც ობრძვიან ერეკლეს აკურხიოთ.» იქნება ედგმ გამოიქმნოს სჯენი წარსული ცხოვრების ნამთენებში ნამდვილი ისტორიული მასლები, რომლებიც ამჟამათ დავკიმტვიტებენ, რომ მართლდა უოფილად ასეთი გმირული ერი, ასეთი განათლებული თაგისა სამღვდლოებითურთ, ასეთი მდიდარი, როგორგორსაც გვიხატენ ვერ უსაფუძვლო ისტორიკოსები, და მათი კლასში ამ შხრით არაფერს არ ასეიადებს.

მკვრიამ იმსუე რაღას იტყვიოთ, რომ რაც გა სჯენთვის ისტორიას შეუხსნავს თაგის ფურცლებზე ზ ეკესის მიტროპოლიტი თავით ხელის, ეს ისტორიული ფაქტებია.

მასხუდებთან ასე, რომ სწულებითა კვარტაქენ თაგისნი ხორცეს და სასხლეს!

მაგალითათ, ვახთვის და რახთვის არის საჭირო შემდეგი თვალზე ხელის დაკარება, გონების მიძინება და ცხელი

დი ტუფილი: გლეხ-კაცობის „სიკეთე მდგომარეობდა იმაში, რომ დამხატვრელის უღელს მონაობის, მოკლებული (C) იყო და სარკებლობდა იმისთანა განწყობილობით წოდებისა მონას, რომელიც სდებს ამსიკება (ბატონულობა?! რასაკვირველია! სეტყვი ისე მობრუნდეს მაშინდელი ბატონ-ულობა! არა?!) და ზღვილად (დაახ!) ატანინებდა გარეგან გაჭირვებათა. ბატონ-ულობის სამკვლეს სენს მაშინდელს დროში (ჰეი, რა დრო უოფილა ის დალოცვილი!) სრულიად სხვა (კარგი, განა!) ხასიათი და თვისება ქმნიდა. ა კიდევ ცოტა ქვემოთ — „ბატონები მაშინ ემუბიჯენ იღებდნენ მცირე გადასახადს (მაგალითად, მუდამ დღე ემას უნდა ბარში ეყურნა თავის ბატონისათვის, იმის თვალის დახამსებამდე შეეწირნა მისთვის ყოველი სამუშაო დღე, უნდა მუდამ ეძღვნა თავის ბატონისთვის და „ბატონისთვის“, რაც კი სულს ქვევით ეხდა, მოკლებული შინაური ცხოველებიდან, კვთულობიდან, ვიდრე თავის ცოლამდის, ჭლამდის და კიდევ სხვა რამემდის. სულ არაფერი უოფილა, თქვენმა მზემ! ძლიან „მცირე გადასახადი“ უოფილა!... თავად-აზნაურობა შემკული იყო ვაყ-ვაცობით, მხნეობით, გულადობით, სამშობლოს წინ დიდი სამსახური მიუძღოდა და სთავილეთი მიანდა გვარულობით, ჩამამკვლობით ეამუნა (აღბათ, თითონ გლეხებს მოეგონათ, რომ თავად-აზნაურობას „წმინდა სახელი“ უდით. რა ხართ უწყენებით ამ სულელებს თვინათა „ბატონებისათვის“! თითქო ბრეკება არა უოფილან, თითქო, წყნა ისტორიკოსების სიტყვით, გლეხ-კაცობა მაშინ ძლიან განთლებული იყო! არა ეს იმით მოგონილს არა ჭკავს. მაგრამ, რომ არც განთლებული თავად-აზნაურები მოიგონებდნენ! სწორეთ ციადგან ჩამოსულა ასეთი ცილის-წამება. მახლა!) „კარგი ჩამამკვლობით მხოლოდ

მამის ამპარტავნობს, როდესაც მოკლებულია კარგად თვისებათა (როცა ოთხ-ფეხზე დაიარება? რადგან ხვეწი თავადნი ოთხ-ფეხნი არცა კოფილან ჭ არც არიან, რადგან მისინავე ცურა თავისებისნი არიან და იფეხენ, ამიტომ ასეთ ამპარტავნობას არ უნდა ჰქონდეს ადგილი; მაგრამ ადგილი აქვს. მამისადამე, ესეც ციფგან ჩამოსულა.), ადამიანურ სიკეთესა, და ხვეწი თავად-აზნაურობა იმდენად რაცხდა თავის-თავს მადლა მდგომარედ ამ ნაკლუდეკენებაზედ ჭ იმდენათ იმედი ჰქონდა თავის პიროვნებითის ღირსებისა რომ, კგონებთ, თითონვე გამოსთქვა :ნდაზა: თუ ეარც თითონ არ არის, ცუდაც გებრი-შივილობა! (სწორეთ გლეხების ამპარტავნებაზე გამოსთქვა იმდენ ხვეწი თავ-დაბალი თავადები. რა მისვილი ხადხი უფილან!)... მარტო ამ სათხოიან განწყობილებით ბატონთა და უმათა-შორის აიხსნება ის ფეხტი, რომ ტუეკობიდეგან დაბრუნებული გლეხები, რომელნიც კარკელს ბრძანებით უმობიდეგან სრულებით განთავისუფლებულნი იყვნენ, თითონვე ექებდნენ ბატონებს და თავის ნებით უბრუნდებოდნენ მათ, რათა არ დაჩნდინიყვნენ ღვთის-ამარა, უმატრონოდ და უმფარველოდ. (კანა არ ტუეურებათ, რომ ამ მოკლენის მასე-ნები ორი კარკილება მოგვაგოთ, რომელნიც კართმანუთთან ისე კერ მოთავსდებიან, როგორც ცეცხლი და უინუდი! თუ სათხოიანი განწყობილობა იტაცებდა გლეხს ბატონის წიხდეკეშ, მამის რადით არ მადამთ იმ კარკილებას, რომ გლეხები იმიტომ იწუკდნენ ბატონისკენ, რათა არა დაჩნენილიყვნენ ღვთის-ამარა, უმატრონოდ და უმფარველოდ? ხომ არ შეიძლება, რომ თავადებს ემფარველათ გლეხებისთვის, ჭ არა გლეხებს პირველებსათვის, რადგანაც უკანასკნელნი იყვნენ მრავალნი და პირველნი მცირენი. თქვენც თითონ რამდენიმე

სტრუქონით წინ აღვიარებდით, რომ გლეხები იყვნენ თავიანთი მშვენიერი ბატონების ძვირფასნი. იქნება შეგდომით მოგივიდათ ჭ თქვენი აზრი ეი ის იყო, რომ გლეხები თუშტა ათ-ას-ერთ მრავალი იყვნენ ბატონებზე, მაგრამ ისეთი უძლურნი იყვნენ, რომ თავისი ბატონობა არ შეეძლოთ და ფეხებში ეფინებოდნენ შესანიშნავ დეკებს - ბატონებს? გამორკვევით: სთქვით თქვენი აზრი.) რასაკვირველია, ბატონ-უმობა, როგორც ბუნების წინააღმდეგი და ადამიანის ღირსების დამამცირებელი დაწესებულება, მაშინაც სამაგვლს სენს შეადგენდა, მაგრამ, გამორკვევთ, ეს სენი მოკლებული იყო თავის გამრყენელს და დამამცობელს თვისებასა: (იქნება არც აქ გვეურობთ, რომ თქვენი სიტყვები ერთმანეთს აქარაფშუტებენ? რათ მოგდათ ასე, სავკირველია! თუშტა არ ვარგოდა ბატონ-უმობა, ადამიანის ღირსებას ამცირებდა, მაგრამ არ იყო გამრყენელია. მაშ ადამიანის ღირსების დამცირება გარყვნილება არა გგონიათ თქვენს? ძალიანა სცდებით). **თეორია: № VIII. გვერდი 65—67.**

არა ხაკლებ მჭკრმეტველებსა ჭნახვით თქვენ იმ აზრის გამოკვლევაში, ვითომც მეთორამეტე საუკუნე ზენი შოლიტიური ცხოვრებისა აშენებული იყო კონსტიტუციაზე, შეფის უფლება განსაზღვრული იყო ხელის წარმომადგენლობით. მაშინ, როდესაც ასეთ სიტყვებზე მოგიუყვებიან დაპარაკს და გააჭეს ვადაშს უღმერთო ჭრატენი, უცებ თითონვე გადაცემდით ისტორიულ ფაქტს, სადაც . . . ზედ დაყურთხებს მთელი ხელის სურვილს,

დასამტკიცებლათ იმისა, რომ ზენი ხელის მოწინავე შირნი იმყოფებოდნენ ევროპის მეთორამეტე საუკუნის კალენის ქვეშ, მოჭევით სხვათა-შორის ის განკარგულება ერკვლესი, რომლის ძალითაც ერკვლემ განთავისუფლა ბატონ-უმობადგან

ის გლესნი, ვინც ტყვეობადგან დაბრუნდებოდნენ. ამ განკარგულებიდან წევნ მწერლებს გამოჭეუთ ის დასვენა, ვითომც კრეკლემ ამით პირველი ნაბიჯი გადადგა ბატონ-შემობის წარულებით მოსპობასზედ. ღმერთო ჩემო, რას არ მოიგონებს კაცის გამოურკვეველი აზრი! ამ განკარგულებით წევნ მხოლოდ გვესმის ის უნუგეშო მდგომარეობა გლეს-კაცობისა, რომელშიაც იგი იწრწეობდა, იტანებოდა და ვაგლანობდა იქმდის, რომ ტყვეობაში ყოფნა ერწივნს სამშობლოში დაბრუნებას და ბატონების უღელსე ქედის მიღებას. მაშასადამე, ურკელეს მხოლოდ ასეთი რადიკალური განკარგულებით შეეძლო უკან დაბრუნებინა თავისი ხალხი.

VI

ნულან ვიღამარეკებთ იმაზედ, რომ წევნი ხალხი, დიდ-დგან ბატონმდის, მღვდლიადგან ერმდის, ბატონიადგან უმამდის, მწერლებიდან შკითხულებამდის, სულ ერთსა და იმავე ენაზედ ღამამარეკობდნენ, რითაც ასრე თავი მოსწონთ „მამულის სუკეთესო შეილით“. ნურავინ ნუ გაუწერებთ მათ უცოდინარობისათვის ამ უბრალო ისტორიული ანბანისა, რომელიც გვიმოწმებს უველგან და უოკელთვის, რომ: რადგანაც მეცნიერების შესწავლა და ლიტერატურისთვის მოცადება ურკენია ბუნებას ათასში ერთისთვის; რადგანაც მეცნიერებასა აქვს თავის სამხლვარში ათასი მოვლენახი. რომელთაც უცოდინარი კაცი ვერც კი წარმოიდგენს; რადგანაც ამ სსვა-და-სსვა მოვლენას ერთი და იგივე სიტყვით ვერ გამოჰსატაკ და უოკელ-მათვანს უნდა უძღვნა თავისი სახელი, — ამის გამო მეცნიერე-

ბის ენა განიხილავს უბრალო საღამოარყო ენიღებს. მაშასადამე, თუ ჩვენში მეცნიერებასა ჭკონდა გადგმული ბურჯი, უთუოთ განათლებული ხალხის ენა გაუგებარი იქნებოდა. მეცნიერებისთვის. და უკეთეს ჩვენში ის მეცნიერება იყო, რომელიც არ აღემატება გაუნათლებელი კაცის შესაძლებლობას, მაშინ იმისთანა მეცნიერებაზედ ღამაჩივიც არა ღირს და თავის მოწონება ხომ უადგილოა.

მხოლოდ ერთი ეს ვიციბხოთ, მაშ მართლად ჭეუიღებს ჩამომხსნადრნი ხომ არ არიან ჩვენი პეტროტები, რომ ასე აშკარათ ტყუილებს შესდგომიან, ასე გაძრას ამხინვეტენ და ასამკვლებენ ისტორიულ ფაქტებს? აღბათა აქვთ სახეში ისეთი წმინდა რამ მიზანი, რომლის მიღწევა მათგან თხოულობს ტყუილსა, იმათი აზრით.

მართლადაც და, თემცა მათი ნაწერების გაგება უძნელესია ჩინეთის ენის გაგებაზე, მაინც, ბევრი მიშისა და მოკრძალების შემდეგ, იმათ სიტყვებში გამოსჭვრეტავს ნაღველი იმის-გამო, რომ ჩვენი ხალხი ვერ აქყოფება თავის ქერქში და მოკლებულია ეტნოგრაფიულ თაოსნობას. ეს ნაღველი მეტათ პეტო-ხაგვიან. ხალხთა ეტნოგრაფიულ განსახლვრებას და დამოუკიდებლობას მსხვილი ასოებით ჩასწერს ბოლიტიკური ისტორია მეცხრამეტე საუკუნის მკორე ნახვრისა. ამა შესედეთ თითონ რუსეთს, რა დღე დააუქნა ოსმალოსს! შენ როგორ შევიძლიან უცხო ხალხის დაძვრობა და მისი თავისუფლების განადგურებაო! მიზდგა და სულ ზურგზედ ბოლი აადინა, თემცა თითონაც პრავალი ზიანი მოუვიდა, მაგრამ რა სათქმელია ზიანი, როდესაც წმინდა აზრი ცალახში ამოუთარბლიათ მტარვადებს?! მასთან ისიც უნდა ვსთქვათ, რომ ზიანი აუენებინა რუსეთში ვერ მამულების ჩამორთმევიით და

მერე შეამსებინებს ფულითაც, ასრეთ წოდებულა სამხედრო კონტრიბუციით, რომელიც უნდა გადაუხადოს ოსმალმა, ერთი სიტყვით, ბევრი მაგალითები რა სსჭირთა, მკრადრე თუ მაღა უნებურათ აწუდება ისეთ უმსგავს მაგალითებს, რომლებზედაც კერას იტყვი ბირ-და-ბირ და დაცინვას კიდეც ბეკრნი კერ მაგიხვდებაან,—ჭო მაგალითები რა სსჭირთა, როდესაც ესლანდელ დროში პოლიტიკური აზრი ისრე მომწიფდა და ბიტკრიცა, რომ ყველასთვის გასატეხია ერთენობითი დამოუკიდებლობა.

როდესაც მე მიუსვდი ზეკნ მატრიოტების ამ ხალკელს, ამ დედა-აზრს, რასაკვირველია, ძალიან მიამბა, რომ ისინი სრულებით წყაღში გადასაყრელნი არა უოფილან, მაგრამ სსწეენი ის არის, რომ თავიანთი ტუევილებით, უთავ-ბოლო მიკიბ-მოკიბვიით სამუდამოთა ჭკრგაკვენ ხელხის რწმუნებას ამ წმინდა ხალკელის სინამდვილეში. მე რომ დავიწყო ზეენი მეფეების ქება და, სსხვათა-შორის, ვაღვიარო, რომ ისინი იმიტომ ამრავლებდნენ ზეენში თავადებსა და აზნაურებსა, რომ უნდადათ ხელ-ხელა მთელი ხალხი გაუ-თავად-აზნაურებინათ და სამუდამოთ მოესბოთ სსხვა-და-სსხვა წოდებანი, უოფილიყო ერთი წოდება, მეთქი, თავადების გაგლეხება სსწეენი იქნებოდა და გლეხები რომ სულ მიღაად გათავადებულდიყვნენ, ეს სამოთ დარწმუნდათ იმითა, მეთქი. აი, რა დემოკრატი მეფეები გვეკანდნენ და რა ჭკვიანთ გაჭეუვანდათ თავიანთი აზრი, მეთქი. რომელი მეთხველი არ იტყვის ჩემზე, რომ ეს კაცი ან სულელი უნდა იყოს, ანა სწადიან ზეენი მოტუეხება; ორსავე შემთხვევაში უკადრისი კაცი უოფილან და, აბა, მაგის რახინ-რუნს რა ბავი აქვსოა! ამასთან უნდა ისიც ვსთქვა, რომ ჩემი

ახსნა ისტორიული მოვლენისა არაფერში არ ხამოუყვარდება
ჩვენი პატრიოტების ისტორიას.

საქართველო
საქართველო

VII

„როგორც ბერიო, ისეთი კრიო“, ამბობს ანდაზა, ანუ
„როგორც შინა რაცა სდგას, იგივე წარმოზღინდება“. პრაქ-
ტიკული მოქმედება ჩვენი პატრიოტებისა სრულებით შეესაბა-
მება მათ ტოროტიკულ გზა-დაფინტულობას. ვინმე პატარა
კარბე შეადგინა რიცხანი ქართული ახაბანა. უოკული კარბე
იტყვის ამხუჯ, რომ დემკრთბე უშველოს იმ კაცსა, კაი საქმე
გაუკეთებიაო. მაგრამ „მამულის საუკეთესო შუბლი“ აღრუნს
პირსა ჭ მოჭეკება, მოშლილი წისკვილივით, ერთ კაი-ვაგდასს:
„უჭ, რამოტელა ღვაწლი მიუღის სამშობლოს; დმი! უჭ, რა შე-
სანიშნავი კარბე უოფილა და ჩვენ კი არ ვიგოდიო! უჭ, რა
ბურჯაო შეეყენა საქართველოს და რამოტელათ წისკია წინ
იმისი გონებითი ძალაო! ჩქარა გადაძალეთ ისტორიის ფურც-
ლები და იქ, მამულის მსხნელების საიში მოაქციეთ ეს დადე-
ბული სასულიო!“ ასეთი უწრო კება ზოგს სრულებით ხელს
აღებინებს შემოაბაზე, ის სარცხილით თავს კვლარ გამოჭ-
უოფს გარეთ; ზოგს კი ისე გასულილებს, რომ ეგონება, მართ-
ლა იმოტელა საუნჯე მიმინიჭებია სამშობლოსათვის, რომ
მომატკებული აღარც კი უნდა-ღა რამეო. ერთის სიტყვით, თრ-
საკვე შემთხვევაში კაცს ხელს აღებინებენ წინარ და სისარცხ-
ლო შემოაბაზედ. ატორი ვინდა, პატრიოტული მწერალი,
ახაბანის გამაგრებელი საზოგადოება, სადგილ-მამულო ბან-

კი, რომლებითაც განისაზღვრება მთელი ხალხის გამოყენების
 ახმარება, ზვენი მხსნელების აზრით, — უოკელი ესეებია, უთავ-
 ბოლო ქებით, ისეთ წვრილმან და დაცემულ სავსებში შედგე-
 ნენ, რომ არც კი ღირან რიგიან სახასილოთ, არც სავკირკელია.
 ისეთ ცოტა მოთხოვნალებს უშენებენ ზვენი ერთგული მატ-
 რიოტები, რომ კაცი თვალ-დახეჭული აღასრულებს იმითა, &
 რაღა სავსიროა იგი ან მომზადება, ან გონებითი განსწავლობა,
 ან ფედავი და ან ხედავი. წამოროსჲ შენ თვატრში: ეძიებო
 სავკარელია, შენ როღა აქვეყნებო? და უდიდესი აქტო-
 რის სახელი მზათ არის შენთვის. დასწერე, რომ თავ-და-ახნა-
 ურობასა და გლეხებს, ბატონსა და ემას ერთი და იგივე წა-
 დიდება აქვსთ, ერთ ტაფაში იწვიან და ამატომ რაღათ შე-
 ავიწროებენ ერთმანეთსათ, — და ამ უგუნურ ბოჯგისათვის შენ
 გამოხეილი მწერღას სახელით იფორებს და ამავე სახელით
 მოჰყვება. ახანას გამავრცელებელ საზოგადოებას რომ აღა-
 რა უნდა რა დღეის იქით, რაკი ბათუმში გასწრა სვილა, რა-
 მელმაც თავის მოვალეობა აღასრულა და ამ დღეებში სამუდა-
 მით დაიკეტება! განათლად საზოგადოებაში მთელი ბათუმის
 მზრობა, აღადგინა მათ ბნელ გონებაში და ცხარე გულში
 საქართველოს დიდი სახელით, შეჰქრა ერთი აზრითა და წა-
 დიდით დახარხეხ საქართველოსათანაო და ესღა უნდა დაიკე-
 ტობო, რადგან ერთ წელიწადში აღასრულა თავისი მატრიო-
 ტული მოხსიო.

და ამ სახით, ვინც კერძო საქმეს ადგა & აკეთებს რას-
 მეს სამშობლოს სახელით, იმას შეუძლიან ერთი თვალის და-
 ხამხამებაზე უდიდესი სახელი დაიმსხეროს მამულის მხსნე-
 ლებს-შე, & ვისაც განსაზღვრული საქმე არა აქვს, ან არ
 შეუძლიან, არც ის არის სამუდამით ამედ-მანდილი, რომ მა-

მუღისადმი არ მიუძღოდეს რაიმე ღვაწლი: იმას ნება აქვს მი-
ნიჭებული, რომ თავის მდიდარი სუფრიდებს ~~თათბორად~~
ნადარდნი ღუგმა, რომელიც უნდა ძაღლსა რგებოდეს, გადაუგ-
დოს საწვალ ღაზარე — საქართველოს, ან თუ იგი უფრო ვერ გა-
უმეტებია, აქოს და ადიდოს ჩვენი მატრიოტები, სადაც კი
შესჯება, თუატრში უფვიროს ჩვენ აქტიორებს და მეტარდე
აქტირისებს „ბრაო“ და „ბისია“, შეერთებული ხმა-ძაღლ ტა-
შის-კერასთან, და მეტიც საჭირო არ არის. მისი სახელიც
ისტორიის მანტეონში გამოიჭიმება. ამიტომაც გხედავთ, რომ
ჩვენი მატრიოტების რაზმს შეადგენს ჩვენი უძღური თავად-
ახნაურობა, გლეხობა ამ მამულობას კერძ გაიგებს და არც
მონაწილეობას მიიღებს. იმას უჩვენე ნამდვილი საქმე ჭკვიან-
ნი აზრი, მაშინ სრულებით სხვა მოთხოვნაღებებს წაუფიქრებდნენ
იმათ, ვინც მონადომებდა ნამდვილ მატრიოტებში ფეხის შე-
დგმას. მაშინ თუათონ ერთიანი კითხვები სხვა ნიადაგზედ
ამენდებოდნენ.

... ესლანდელი „მამულობა“ მართლა უძღური თავ-
ვადებისთვის ჭამ ავილია, ჭამ სახელს მოიძოვებენ სულ ტყვი-
ლათ, აბა, ან რა მატრია უნდა შედგეს ამ არაბრობიდეგას, ან
რა უნდა გააკეთოს იმან ხალხისთვის!

კათაგებ ამ უნუგეშო სავანზე ღაზარაკს ერთი კითხვით,
რომელიც მე უნდა მივმართო ჩვენ მივარეკლებს: შეიძლება თუ
არა უფკადვი გაგხადო ჩემი სახელი, უკათუ ამას იქით უფარა-
ლებ საადგილ-მამულა ბანკებსა და, რამდენი ეს ბანკები გაჭყიდან
ქართველების სახლ-კარს, მამულ-დედულებს უცხო კაცებსზე,
იმდენი მოვართო შემდეგი ბასია: გიხაროდეს, მიმადლებ ელო
სამშობლო, შენი უძრავი სამკვიდრო შეიქნა მოძრავათ, და-
ხურდავდა. თანხა, რომელიც აქამდის უსარგებლოთ გედო მი-

წამი, მოვიდა სულთა და მიეცა სარკებლან მოძრობას, რა-
 მაც არის ხელანდელი დროის ნამდვილი სამდებრე, ეხლა
 ფიქრი ნულარა გაქვს, რაჟი შენში ერთი ჩაისხა ბანკი თავის
 პროცენტებით, იმედია, რომ მალე აიხსნა თავს, მიკვარ მი-
 წაზედ მიტედიღს. მალე შევესწრობით იმ ნეტარს დროს,
 როდესაც საქართველოს თავად-აწნაურობაც და გლეხობაც
 სრულებით გაიხთაისუფლებენ თავს მამულ-დედულიდგან, უკ-
 ნასენელი განხდება ფულაანი უცხოელების კუთვნილებათ, და
 ჩვენი ხალხი იცხოვრებს სხვების მიწაზედ ქართთ. მოვლა
 მანინგ აღარ მოუხდება მამულს. ახლა სხვამ გაიხეთქოს თავი
 მის მოვლაზე, თუ კარგია! ერთ-მანეთში, მამულთა გრამო-
 ტების წყალობით, დაუსრულებელი ჩნდება სომ სრულებით
 გათავებების და უკვლახი ეიცხოვრებთ ძმურათა და სიუეკრუ-
 ლით! და ასეთი ბედნიერი შედეგი მოზოკეს ჩვენ „სადგილ-
 მამულთა ბანკს“. უდიდესი დაწესებულებაა ეს ბანკი და მა-
 ლეც მოგვაპოვებს თავიდან მამულების დარდებს“.

შემოდთან თუ არა ასეთი აწრების გავრცელებით დავი-
 მსახურო მამულის მისხელის სახელი? ჩამწერთ თუ არა ბატ-
 როიტების საიში? მიუმტებთ თქვენ დიდროან-დიდროან სა-
 ხელებს ჩემ სახელსაც თუ არა?

სტ. ჭრელიაშვილი.

ფიჭვანში ჩვენი აბატონების.

სწორე მოგახსენოთ, მე არ მახსოვს რა თვეში ან რა წელში იყო მე რომ გავკემტხავრე „ჰერ-ნახის“ ქალაქისკენ, მაგრამ ის გა, რაც „ჰერ-ნახელების“ ქალაქში ვარჯი რამ ვნახე, ისე დაბეჭდა ჩემი გულის ფიფარსუდ, რომ კერაფერა მანქანების ძალა ვერ მოშლის მას აჭიდგან, აჭამომდე განუძებული ვიყავი, მიხდოდა რომ ჩემი ახალი ცოდნა მცოდნოდა მე მარტო, რადგანაც ის იმისთანა ცოდნა არის, რომ მართლად უურადლების დარსია და აღმამაღლებული უოკედივე დარემულისა! მაგრამ მამულის მოუყარუობამ და მათა სიყვარულმა აჭამდისინ მიმიყვანეს რომ, აი, დღეს მიხდა უძღვნა იგი მათ, ვისთვისაც არის სჭირთა და სასარგებლო, თუმიცა ისინი აჭამდის უკეთურები არიან, რომ თავის დღეში განძრახ მადლობასაც არავის ეტყვიან. სწორე მოგახსენოთ, რაც მე ასალი სათქმული მაქვს ჩემი მოძმეებისთვის, ეს რომ სხვა ქვეყნელებს გარდავცე, სწორეთ რომ უდიდოს მიძღვნიან; არა, მგონი, ვიღაც არ დამაყრონ, აქნება იმისთანა ბურჯიც ამიგონ, რომ უკვლავ გამკელელ-გამომკელელს ეძახოდეს: აქ მოდი და აქ მნახეო!

ვიწიობ, ვიწიობ და, როგორც ზეკითა ვსთქვი, არ ვიცი გა როდის გავკემტხავრე; მაგრამ ეს სულ ერთია შეითხველისთვის, — ხაქმე იმაშია, რომ (მე) გავკემტხავრე. ეს გავკემტხავ-

რე. რომ გაგებდნენ და კიდევ მიკედი ორ დღის უკან ანერ-
ნახის“ ქვეყანაში. მე, როგორც ქრისტიანული ქართველი, გავსწიე
ერთ დიდ სასტუმროსკენ, რომ ხალხს ს თვალში მივხედავ და მუ-
შუნებინა ჩემი თავი, თუმიცა ვი არა მქონდა: მაგდენათ დიდი
შემდეგა. დილის შვიდი საათი იყო და ჩაის დროც მოკვდა.
შეუწყეთ ბიჭს მაშინვე ჩაი, ჩაის შემდეგ ცოტა რამ სან-
წილათ მერე სადილი და სადილის შემდეგ სიარის კუდიც.
ამისრულის უოკელის ფერი, მაგრამ ვაი ამ ასრულებას, ერთის
მხრით, და ნეტარ ამ ასრულებასაც, მეორეს მხრით: პირვე-
ლის მხრით იქამდის გავეყირდი, რომ ვინაღამ ჭეუიღვან არ
შევიძალე. აი სქმე რაში იყო: მოიტანეს სადილათ ჯერ ერ-
თი რიგი, მერმე მეორე, მერმე მესამე და მეოთხე. მაგრამ
იმისთანა რამ გემრიელი ხატმელი იყო, რომ ვერ შევიძლე
წარმოდგენა და სწორე მოვასწოთ, ძალიანაც დავეფიქრდი.
დაუძახე ბიჭს და კვითხე.—თუმიცა ვი მეთაქილებოდა ის, რომ
გჭამდი და არ ვიცოდი რას ხატმდი,—ბიჭო ეს რა ხორციე-
ლი იყო ასე გემრიელი მეთქი. იმან ჯერ გაიციინა და მერმე
მითხრა: ბატონო, პირველი გახლდათ კაცი, ე. ი. აღმია-
ნის ძალა—უკანა ზურვის ნაწილი, მეორე კაცისავე სიარბილე,
იმისვე ქონში გაუთბული, მძრთ და ნიგვზით შეხვეებული,
მესამე კაცის სუკი, დაკეპილი და მოხრკული, და მეოთხეც—
რმე ნაწოვ. ბოძის ნეკნული. ვაი არ არის, მამ რა არის?!
კაცის ხორცი! ერთი კაცი რომ მეორე კაცს ჭკლამდეს და მის
ხორცი სჭამდე! წავიწიე ბიჭისკენ და, რომ არ ახსნა უოკე-
ლიფერი, სწორე მოვასწოთ, იმავე მინუთში გავათავებდი.
როგორც იყო თავი შეიკვე. იმინც გულ-გახეთქილმა დაიწ-
ყო: ანა, ბატონო, კაცებს ვი არა ვხორციეთ, ეს სასტუმროც,
როგორც სხვები, ხანჯებს (თავადებს) კვეთენისო: ისინა

დიდი უბა და მოასხდის პატრონები არიან! სახამდისინაც მუშაობენ მათი უბები—მუშაობენ, მერე, როცა ედებან, შეკედრებიდგან ეძახნიან საჭმელს აკეთებენ და ჭყვიდნან, ასე რომ, როგორც სიგოცხდის დროს, ასე სიკედილის შემდეგაც სარგებლობენ უბებიდგან და მოასხებიდგან. აქ სულ ექვსი სოფელია: ევრ-ნახია, ვარქეძო და ერთი ერთმანეთში მიდნან, ვიდრეობენ შეკედრებს და შეკედრებენ.

ჰა! ჰა! წამოვიძახე ძალა-უნებურათ აღტაცებულმა, სასახლურდობარ არის, ძამ რა არის?! აქამოდე წყენი თავადები მარტო უბების სამუშაოთ სცხოვრობდნენ მათ სიგოცხდის დროს, ეხლა სიკედილის შემდეგაც ვი ძარვებლებენ, მერე როგორა, კაცო, და! შეიძლება თურმე, რომ ერთი კაცის ნებაჭრა უნახსენელ თუთხეკე—ოც თუთხამდის ავიდეს. ამხედებან, ღმერთმანი, წყენი თავადები, და უბე, ევრ-ნახია წინ წაწყვას. მაშინ ისინიც, როგორც სომხები, ათას-ნახირ შემწეობას მისცემენ წყენს დატყუდს სადეს! ამ საქმის შემტეობს, აბა, რა დაბეძობათუბოდა, აფიჭეთ! მერე მეც ერთი თავადთავანი ვარ და დიდი უბა-მამულის პატრონია.

მივეცი მაშინვე სასტუმროში საჭმლის ფასი და, თუმიც ათას-ნახირი საქმე მჭონდა ევრ-ნახია“ ქალაქში, გამოუსვი წყენსკენ, დედოფლის მადონივით, სახარებლათ. ეს კა იყო, აი, ეს მედო აქამოდე გულში და ბარაქლა წემს გულს, რომ ასე აქამოდე მიც დაიტოვა! აბა, ხეშო კარგნო, ვინ დაბეძურებს ხეშოვის ვიდდოს, თუ ღმერთი გწამსია!...

აბა, სასტუმროებო, იგივეთ შეკედარი კაცები, გახეუთ ევრ-ნახიულათ საჭმელები! აბა, თავად-ახსარებო, გაუიდეო თქვენი შეკედრები, არ გინდათ, ქრისტიანებო, ფულა?! მერე რა კარგ დროს მოგესწროთ და! სწორეთ იმ დროს, როდესაც

ტყე და მამული სულ გადაჭყაფეთ, როდესაც უძებია, ცოტა
 არ იყო, თქვენ სიტყვას აღარ იგონებენ და მატონებს — გუ-
 რათ. ახა, თქვენც, ტყბილი საჭმლის მოყვარებნი, „დიდნი“,
 მიჭმართეთ სესტუმროებს! მაგრამ ჯერ კი, სანამ შეეჩვიოდათ
 კაცის გულ-ღვიძლის ჭამის, სუძბუჭათ უნდა მიართვათ; ვინ
 იცის, ვინ თუ ბევრი მიართვათ სისხრბით და გაწყინოსთ.
 რაკილა შესჭამთ კაცის გულს, მერმე კი სულად გეშინიანთ,
 არაფერი არ გაჭირსთ, & უღამეთ, რამდენიც სულსა და გულს
 უნდოდეს! ეს კი გახსოვდეთ, რომ წულის ანუ ღვიძლის მა-
 კერათ სისხლი უნდა დააღოთთ სოღმე და ფეჭრება განდგე-
 ნით თქვენგან შორს სადმე; თუ შინა-თქმობედ წამოწოდ-
 ება სარის გულათ მჭმლის სამოთხის შშეჩიერებასაც მიარ-
 თმევთ, ხომ უფრო კარგი და მატონსანი, თქვენც ისინი-
 ნებთ [REDACTED] მადლობას დაიმსახურებთ,
 — მეტა სთმ თქვენთვის ბედნიერების გარეშე აქნება და
 დეურამიც გამოართოს...

კოტეჯი.

კოტეჯი მთის მკვეთრულით იშინებოდა
 კოტეჯისთვის მარტოველი იყო იმის ცდილობა
 კოტეჯი და იგი მარტოველი მთის მკვეთრულით — კოტეჯის
 კოტეჯის მარტოველით მკვეთრულით დარტყმის
 კოტეჯისთვის კოტეჯის მკვეთრულით კოტეჯის
 კოტეჯის მკვეთრულით კოტეჯის მკვეთრულით
 კოტეჯის მკვეთრულით კოტეჯის მკვეთრულით
 კოტეჯის მკვეთრულით კოტეჯის მკვეთრულით

საქართველოს
საბჭოთაო მთავრობის

*
*
*

ვუძღვნი გულთხდის მეგობარს მ. ც.

საყვარულო მეგობართ, გონება მომძებურია,
ნახე ეს წუთის სოფელი, რა უნდოა და ჩქარია:
სად ღვინისა ნახე, აქვე გვერდს ჭირი აფარია, —
ნუ შეჩნები... შეინახე, ჩემი სული, გაბარია.

რა დადგები სასწორეს, სულეულა შენა მტერია,
ყოველივერი შენ გიშლის, გაბრუნებს, რაც სხვას სჯერია,
გიუოლებს, გაბრმობს, ვიზიდავს, გითვისებს რაც თქვია,
გატყუებს, გიჭყვას, გაჩურებს, დაგაბამს, თუ მოგერია.

გაიგანი, დააკვირდი, სოფლისაგან შორს გამოდი,
გამოგლიჯე შენი თავი წვეულებსა, გამოშორდი,
არ დაბრუნდე—მოგაუოდონ გამობა, წვეულა. ჭკა ზ ღოდი,
მამაცურად გამოიტერ, სამართლისაგან მოსაწოდი.

თვალი მოავლე შორიდგან ცხოვრების რეკა-სერილობას,
რას წუღია ნ.მ.უ.ი და რას უმარებს ცილობას,
შეწესდა სიბრალედიით, ერჩდე თავისი ცვლადებსა,
მერმე შეერთე მოუკასთა, დასმინდე გამოცდილებას.

ცხად მისი ამოქმედებისათვის დასაწყისად მისი
 განხილვისათვის დასაწყისად მისი
 — ცხად მისი ამოქმედებისათვის დასაწყისად მისი
 ცხად მისი ამოქმედებისათვის დასაწყისად მისი

ზუგდიდისაგან „თიფის-ვიტუვის“ კონკრეტული მოვლის
 შარსი. 7 1881 წლის იანვარი 01.

ეურნალი „თიფის“ მეცნიერ ნომერში მე, სსკათა-შორის,
 წავიკითხე ზუგდიდისაგან კორრესპონდენცია ავადკეთებისა,
 რომელშიაც ეს მატე-ცემული ავტორი ეხება ზუგდიდის მო-
 ლიცის წინოვნების მოქმედებათა შემდეგის ცდილ-წამებით:
 ოც-და-ორს ოქტომბერს, როდესაც ზუგდიდის მოლი-
 ცის მხახურთავსს ეჭანს ~~_____~~ ქუჩაში
 სტამდენს, მას მიემკვლა მოლოდ ერთი მისივე ამხანაგი
 „ეურნეტიტა“, რომელსაც ვითომ ცემა-ტუებაში განკუელს ისე,
 როგორც კარგი მემწეურე მეძებარი, გაუვსია ზუგდიდის მო-
 ლიცის „სუდის“ ხაწილება სხვა-და-სხვა გვარი სხივრებით;
 ეს „ეურნეტიტა“ როგორც წიხუბების და სხივრების მოყვა-
 რული, მასთან შემთხვევის მაძებარი (?), თავის ნებით გაქრე-
 ულა ამხანაგის ეჭანისა მოსახმარებლად, თორემ არავითარი
 მინდობილება მას არ ჰქონია; მისკლისათანაც „ეურნეტიტა“
 დაიწყო ვითომ უფარილი, დაუმას ვაზას რუხებს, მოვიდნენ
 ოთხი დაიარაღებული ესაღნიგები, მოსახოვა მათ მატრონება
 (ტყუი-წამალი), მაგრამ არ აღმოუჩნდათ, ამიტომ „ეურნეტი-
 ტამ“ კვლარბიფერი მოახერხა, გარდა იმისა, რომ ხან ერთს ეჭა,
 ხან მეორეს და მერმე გამკრა სადღაცა. გარდა ამისა ავტორი
 ზემო აღნიშნულის სტატეიას უმტეიგებს „ეურნეტიტას“, სხვათა

მორას, ასე მხეთის ქრთამთ იღებს, რა-ათა მხეთის
 დაქმყოფილებული „სიმოღნიტელნი ლისტების“ დაქმნი
 მთა მართალი ვაჭრის სტუსადოში დაბმის დაქმნი
 თუბდა, მართალი, ხეში მოყვანილი კორრესპონდენტის
 ისეთი კასიციხე მინაარსის შექონია, რომ მასზედ გამოლა-
 მარაკებს არც ვი იყო სავადრისა, მაგრამ მ. ვერ მოვარდ
 ზუგდიდის პოლიციის წევრთაგანი & მერე, როგორც დაქმნი-
 ლებითი მცოდნე უოკლივე ამ საქმის კარგობებისა & იმა-
 სიც, თუ საადგან, როგორც და რა მიზნითთვის წარმოსდგა
 ეს კორრესპონდენტად, აღსადგენელად ნამდვილის ჭეშმარიტე-
 ბისა, კამლვე ხემს თავს უფლებას ვაწეო მატოე-ცემული ვურ-
 ნალი „იქელს“ მეთხველ საზოგადოებას, თუ რაში მდგომარ-
 იობდა ნამდვილად საქმე.

წარსული თუკომბრის კორრესპონდენტის & არა თვ-და-ორს
 რიცხეს, ზუგდიდის მოვკტოეს, სახელადობრ ვიორვი ნიკოლა-
 შვილმა, მართლაც, დიდით ადრე, სამსახურში მიმავალს ზუგ-
 დიდის „უბრაველების“ ჩინოჩიას დ. უ...ს მიუყენა ქუჩაში შე-
 ურაცხება, ხელის შეხებით, როგორც ესდა ამბობენ ღორის
 დაქმრისათვის. ჩინოჩიავი ვ. ამ სავანზედ მამინვე მიიქდა მას-
 რის უფროსთან, სადგომზედ, და სთხოვა მას ამ საქმისათვის
 დამნაშავესადმი კანონისაქორ მოქვევა.

მარას უფროსმა მოასმინა ჩინოჩიავის ვ. კანცხადება.
 ვაკ ხეჩა ნიკოლაშვილის „უქხდის უბრაველებამა“ მოასმომ-
 ლად ვერ მარას ზედამხეველი, რომელსაც საჭაროებისთვის
 მოასმინა ორი ვსადხივი, მერე ვაკ ხეჩა პოლიციის პრისტავი,
 მაგრამ ამის აღმოჩინის მიუღლი ზუგდიდის ვაჭრებმა, დემუ-
 ტიტებთ—დათიის ჭედიას & ნიკო ხაბურხანიას თაოსნობით,
 ისეთი წინაღობდა, რომ არა თუ დროზედ აღსრულეს

მზრის უფროსის მინდობილება, არამედ კვლავ იმ აზრობეს მას მიჰყვია ამისა. ამიტომ მზრის უფროსი იძულებული შეიქმნა მისის სადგომიდან, სადაც მე ამ საქმისთვის მისმობილი ვიყავი, გავეზარე მე, „რუსეთის უმრავლესობის“ სექრეტარი, შესატყობლად, თუ რა უკრილია და რა მიჰყვია აქამდის ნიკოლაშვილის მისთან მოუყვანლობისა, რისაც დასამტკიცებლად მსურველი შეუძლიანთ ახლონ მზრის უფროსისგან უ. ქუთაისის გუბერნატორისადმი № 9709-თ მოხსენება.

მე წავკვი მარტო. მივედი თუ არა დანიშნულს ადგილს, ვხსენებ, რომ მთელი ზეგდიდის კვლავი თითქმის უკვლავ თავიანთის „პრეპარატივით“, რაცისთ ექვანსამდის, შეკრებილან ნიკოლაშვილის დუქხანთან და სხიზღარის ხმით უვირან: ებოლიციას არა აქვს უფლება მეორე გილდის „უპრეპარატივით“ დემუტაციის ნება დაურთველად დაიბაროს. ამიტომ წვევს არავის არ მივსევამო მზრის უფროსთან ნიკოლაშვილის წვევანის ნებასაო და სხე...

თუმცა მე და სხვაც ბევრი ვეცადეთ ტაბილის სიტყვით და არა მიუხარით ვაჭრების აღრეულობა დაგვემშვიდებინა, მაგრამ ვერ მოვასერხეთ; ამიტომ მე დავსტოვე ისინი იქვე და, თანხმით მზრის უფროსის მინდობილებასა, წავკვი მისთან და მოვასხენე ყოველივე დაწერილებით; რამოდენიმე მინუტის შემდეგ დაბრუნდნენ სხვა ჩინოვნიკებიც, რომელთაც მოასხენეს ვისაც ვერ იყო საქმის გარემოება ისე, როგორც მე.

მზრის უფროსმა შეადგენინა ორი პროტოკოლი: ერთი ჩინოვნიკი უ. შეურაცხების და მეორე ვაჭრების მიერ ებოლიციისადმი წინააღმდეგობის თაობაზე და განდასცა „სუდს“; „სუდმა“ განხილდა პროტოკოლები, იგნო მოხსენებელი ზემოთ ჰქვად და ხაბურხანა ვაჭრების აღრევაში და ებოლიციის წი-

ნაღმდეგობაში დამნაშავეთ, რასათვისაც ისინი ვერ დატუს-
 ლდა და მერმეთ თავებ-ქვეშ განათავისუფლდნენ.

ჭედიამ და ხბურზანამ, ერთის ჩემთან უკანაფილით
 მყოფი შირის დარწმუნებით, მაზრის უფროსისგან მათის და
 ეჭვების წინააღმდეგობის თაობაზედ პრეტორიოსის შედეგსა და
 გამოძიებელისაგან თვით მათი დატუსალება მიაწყრეს მხოლოდ
 ჩემს მოქმედებას, როგორც ვითამც მონდობილების გარეშე
 ამ საქმეში მონაწილეობის მიმდებარის, და ამიტომ ისინი და
 რამოდენიმე სხვა ეჭვებიც, კიდევ ვიმეორებ, ჩემთან უსამოყ-
 ნების შექონი შირის აგუღიანებით და რჩევით, ორ-გზის
 მიიტყნენ ვერ იბევე დღეს ტელეგრაფით და მერმე საკუთრად
 ამ საქმეზედ შეკრებილის დაპურაფიისგან წარდგენილის თხოვ-
 ნით უ. გუბერნატორთან ჩემზედ სწავრებით.

უ. გუბერნატორმა ეს სწავრები განისილა და, როგორც
 უსაფუძვლონი და ურიგონი, დასტოვა უფრადღებოდ და ერთადვე
 ამის ნაცვლად ჩემი სამსახურადგან დათხოვისა, როგორც მი-
 სის მაზრის უფროსისადმი № 4395 მოწყობილობისგან სჩანს,
 დაითხოვა თითონ ერთი ჩემზედ მომჩივნთაგან დაპურატო-
 ბისაგან. აი ადგილი, სადაც გვონებ შესაძლოა მოვიყვანო ორი
 იგავი: „მტერი მტერს ვერ დაკლებს, რასაც კაცი თავს და-
 აკლებს, და აქლემები წაიყიდნენ კობჯი შუაში გახარისაო“.

შემდეგ ამისა მე მინება გავაგონო მკითხველთ „კიდევ-
 ვიტყვის“ კორჩესპონდენციის მეორე ნაწილში მოხსენებულ
 „ისმოდინიტელნი დისტების“ გარემოება:

როგორც სჩანს ზუგდიდის „უბრაყდენიის“ საქმიდან, ამ
 1881 წლის სექტემბრის თვეში დ. ზუგდიდს მოეატრეთ:
 ოსკებ მკადლობლიშვილმა და სეფე ადამამ შამოიტანეს „უბრაყ-
 დენიაში“ განცხადება შემდეგის შინაარსის შექონი: 11 Август-

та 1881 года изъ Зугдидскаго Мироваго Суда бы-
ли выданы намъ четыре исполнительныхъ листа
для взысканія съ Вахта Мгалоблишвиани восемь-
тысячь руб., должныхъ имъ намъ по четыремъ
вексямъ за №№ 2910, 2911, 2909 и 2912, и ли-
сты, оставшіеся неоплоченными, пропали у насъ.
Заявляя объ этомъ, просимъ соответственнаго рас-
поряженія о розысканіи упомянутыхъ исполни-
тельныхъ листовъ съ тѣмъ, чтобы о результатахъ
розыска были бы поставлены въ извѣстность. При
этомъ просимъ выдать намъ удостовѣреніе о по-
дачѣ нами настоящаго заявленія“. საფუძველს ზედა
ზემო აღნიშნულს განცხადების და თხოვნის უკუდას
„უპრ-
არაკლებად“, დაად, გაგზავნა ქუთაისის ტაშაში დასაბუქდავით
კამოცხადება. დაკარგულს ლისტებს დაძებნის თაობაზე და
ძისთან მისცა მთხოვნელთ, თანხმით მათის თხოვნის, მოწ-
მობა; იმ გარემოების დამამტყიცებელი, რომ მათ ნამდვილად
შემოიტანეს „უპრარაკლებად“ ლისტების დაკარგვის თაობაზე
განცხადება.

ეს მოწმობა მის მიმღებთ წარუდგენილთ ზეგადიან მომ
რიგებულ სასამართლოში გუთხოვნილთ ნაცად დაკარგულს
ლისტების მათი პირების მიცემა. მომრიგებულმა მსჯულმა
ამ საქმის თაობაზე დასაბუქდავით დროისთვის, მკ. თეთსმეტ
წარსულ სექტემბერს, მოახმო ეს ვახტა მკალაბლაძეილი,
რომელსაც ეპართა დაკარგულ ლისტებში განცხადებულა რვა
ათასი მახუთა თსებ მკალაბლაძეილის და სეკე ადამიანი,
და ჭყითხა: სურს თუ არა მს, ვახტას, რომ თსებ მკა-
ლაბლაძეის და სეკე ადამიანს, თანხმად მათის თხოვნისა.

მიეცეს ღისტების პირები. ვახტა მკალობლიშვილმა უნა
 უნა და განაცხადა: მე, მართლაც, ღისტების აღდგენის
 მკალობლიშვილის ჭ დაძაძის მეშვეობით რვა-ათასი მანეთით, მკა-
 რამ მე ის ფულები სრულდით მიეცეა მათ, ღისტები, რომ-
 ლეზუდამ ესენი დაძაძისგან, მაკათ მე ამ-და-ამ კრებთან
 დაძაძისგან და მე „დაჯიგის“. მოძრეებელმა მსახურმა ეს
 მასუბა არ მიიღო მატე-დებში და თავის განხიებით გადა-
 წყვიტა—ოსებ მკალობლიშვილისთვის და სეფე დაძაძისთვის
 დაკარგულს ღისტების მაგიერათ მათი პირების მიცემა; ამ
 განხიებაზედ ვახტა მკალობლიშვილმა თავის დროზედ გადა-
 იტანა ქუთაისის ოლქის სასამართლოში ამხელადიურა საჩი-
 ვარი, მაგრამ რით გათავდა არ ვიცი.

ამხელე საქმიდან სხანს, რომ ოსებ მკალობლიშვილმა ჭ
 სეფე დაძაძის დაკარგულს ღისტების თაობაზედ აღდგენის
 ხისხლის სამართლის საქმე წინააღმდეგ დათა მკალობლიშვი-
 ლისა, რომელიც ვერ-ფერობით არიგებს ღისტების მოძრეა-
 ში დაძაძისგან და რომელიც, როგორც გავიკეთ მრავლის
 დაძაძის კრების საშუალებით იქედოვნებს დაძაძისგან ვახტა
 მკალობლიშვილის ხეყება, ე. ი. ის, რომ ამ უგანსეხელმა
 ღისტები დაიხსნა და დახია.

როგორც თათის განაცხადებს, მოხსენებულთ ოსებ
 მკალობლიშვილს და სეფე დაძაძის დათა მკალობლიშვილის
 წინააღმდეგ, ღისტების მოძრეის თაობაზედ ხისხლის სა-
 მართლის საქმის აღდგენის განცხადება ანუ თხოვნა დაუწერა-
 ნებით ქუთაისში მცხოვრების ხეყიდი ვეჭილის უ. რ. თავის
 რის დასამტკიცებლად მსურველთ შეუქედით შავი ამ თხოუ-
 ნის დღესაც წახონ ოსებ მკალობლიშვილის ხელში.

ამით გათავებ ხელს „დაჯიგ-ვიტვის“ კორრესპონდენცია-

ზედ მკითხველებთან ბაასს ჭ ღარ ვრანს სეჭროდ კანკარ-
 მო ესრეთი შესახებ დანაშთენის სიტყვებისა ჭ ფრანკებისა,
 მაგ. ჭანი, უურცქვიტა, მემწევერე მექებარი, ჭდექანსა ჭსსსე,
 რადგანაც ეს ნაწილი ამა სტატიისა თავით თავისით ამტყიცებს
 მისი ავტორის, როგორც წნობით, კვრეთვე გონებით
 ისევე დრმა სიბნელეში უოფენსა, თორემ, ჩემის ფიქრით, ცო-
 ტაც არის მატეოსნების არათუ მექონი, არამედ მამებარაც არ
 მისცემდა თავის თავს უფლებას აღნიშნული ფრანკების წარმო-
 თქმისას.

შემდეგ იმ გარემოებების, რომელნიც მე ზემოთ მოვი-
 ვვანე, კვონებ, კვკვი არ უნდა იქნეს მასში, რომ წამოთხველი
 ამისა ცხადათ დაინახავს, ერთი იმის, რომ უფალი „კიდევ-
 კატევის“ სტატია სრულებით მოკლებულია უოკელგარს ჭემმა-
 რიტებსა და არის დამყარებული მხოლოდ უშუალო ცოდის-წამე-
 ბაზედ და მეორე კიდევ იმას, რომ ავტორს იმ სტატიის წე-
 რის დროს ჭქონია მიხნათ რითიმე შეებდალა ზოგიერთა ზუგ-
 დიდის პოლიციის ჩინოვნიკების მოქმედება ჭ მატეოსნება ჭ არ
 ის, რომ ეცნობინებინა მკითხველი სსზოგადოებისთვის რაიმე
 გარემოების სინამდვილე და ჭემმარიტება.

უკანასკნელ უოვლისა ვსთხოვთ უ. კორჩესმონდენტს, „კი-
 დევ-კატევის“, გადასადოს თავიდაცან საბუდარი, გამოხნდეს ჭ
 დამტყიცოს, თუ რომელმა ზუგდიდის პოლიციის ჩინოვნიკ-
 თავანმა აიღო ერთი ადგილობრივი ვაჭრის პრიაკშიკებისგან
 ასი მანეთი ქრთამთ, დასწვა რვა-ათ-ასი მანეთის დავმყო-
 ფილებული ლისტები და დაჭერინა გამომძიებელს სეტუნ-
 დოში მართალი ვაჭარი. წინააღმდეგ შემთხვევაში ჩვენ იმუ-
 ლებული ვიქნებით მივიქცეთ სადაც ვერ არს მის თბილი ბუ-
 ნავიდაცან გამოსაუყვანთ.

აღუქსანდრე წერეთელი.

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

შიშართვა აპოლონისა კოხტაშვისადმი.

(გადმოღებული რუსულიდან)

აპოლონი (პოეტებს)

ცოდნ: უხრწნელის ზემდარიტების
მე წაგინერკეთ თქვენ გონებაში,
მღერდეთ სიმღერას ხელის ვეეთებისს,—
ხალხთ გული გქონდეს მორჩილებაში.

ღირა, სიმქია, მომართულება,
მე ხელ-ღებით თქვენ მოგანდეეთ:
წარუდით ქვეუნი: დ. ვით ვარსკვლავება,
გზახედ ამგდარსა გზა უხვეუკეთ.

„ცნობე“ უკვლას მძობა—ერთობა
და სიყვარულის მტყვიცა კავშირა,
რომ მძობა შკელა დანაგრეულების
იყოს უოკედთვის ხალხთ შორის ხშირა.

წარუდით, არქვით თქვენ განდევნილებს,
სახსლში უთრთოღვლად ხელების მრკვლებს,
ხაზიხდროების, ბორბოტის მუნელებს
და განუწევად სიმართლის მდენებს,

რომ ქვეყანას არა წავა-ღატაკის,
 ოხვრე-კვხვისას, მტარებლის, ტანჯვის,
 არა მადანთა ქვიფ-ღახინისთვის,
 არც ბურთ-მოქვინათ მკმძღებლებისთვის.

აგნობეთ იმით, რომ არის მხარე,
 სადაც ერთიან დიდი და მღარე;
 სადაც ღამის, გურდღელს, აქვსთ ერთი ბინა,
 ვეკლას ედო-სწორად უნათებს მოვარე!

წარიუვათ ხადხა იმ უცხო მხარეს,
 რომელსაც ძალა ვოჯოხეთისა
 ვერ უხმობს კარებს ბნელის ხისდითა,
 ხათლით ბრწყინვადებს ის ვეკლასთვისა.

სად უხუფესა მძას თვის უმცროსსა
 არ ჭხრის რკალივით, არ ქვლავს წიხლით;
 სად კარუხილობის მსკით მომქმედს
 არა აქვს ბინა თვის სისამაღლით!

სადაც ხიკეთს, დეაწეს, შრომას კეთილს
 არ ჭველობს ბორბოტი და ბორბოტება,
 ძღაყრი არ სჭედეტს უძღურს, დავრდომილს,
 იქ საკეთის წილ საკეთე ხვდება!

სადაც გუნდრეკა შირ-მოთხეობის
 არ აღრჩობს უღმრთოთ სიძარბლის მქონეს

და პასრი ეშვი სასტიკ მტარულების
არ ღრღინის უწყალოდ სუსტ, ნაკლებადონებს,

მარჯვით, პოეტნო, რომ შესარულებთ
ამ წმინდა კანონს თქვენის ვადისა,
და ოხუნა-ვენესის ოძი კვრა გმდეკსთ!
მოხებრ არ ჩაფლოთ მიწაში ისა...

პოეტები (აპოლონს).

მგალობელთ შეფევ! იგი, პოეტის
გზა მხელი, მიძიკ, მტათი გრულია!
უოველ განაჭირს აღმატების —
ველებით, ძეგვით შემორტემულია!

გებურ-გრიტეა მის ემუჭრება,
ველა უოველის მხრით მისი მტერა;
დასწერავ — შეფელა და შემოკლება...
სრულად ქარწულდება ეს ნაწერა!...

იუფილე კანდელიაი.

4 ივლისი 1881 წ.

ს. მეყვინბევა.

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

წერილი კლდარსკობაზე.

(კავთახვიდგან).

ძალიან მიმძიმს ჩემს შიროკნებაზედ ღამბარჯი, მეტად-
 რე მამინ, როდესაც ეს ღამბარჯი უნდა სექვეწოთ გახდეს
 ბეჭედში. მაგრამ უკანასკნელ დროს ისეთი დღე დამაუენეს,
 რომ ხმის ამოუღებლობა ჩვეთვალე დიდ დანამუღლობათ, რად-
 გან «მტერს დახუდრს უნდა». მაინც ვი ვეცდები, რომ ჩემს
 თავზე ნაკლები ვთქვა. ვიტყვი მხოლოდ იმას, რომ მე გახ-
 ღავართ ერთი უბრალო სოფლის მასწავლებელი კავთახვიში
 და, იმედიც მაქვს, არ ვითვლები უკანასკნელ მასწავლებლათ
 ჩემი მოვალეობის სინამდის აღსრულებაში. ახ მისრულდება
 სამი წელიწადი, რაც მე გავიქვი ჩემს უღელს აღნიშნულ სო-
 ფელში. და, ვისაც მოუწადინებთ ჩემი ვინაობის გაგება, თუ
 როგორც ესტხოვრობთ ერთმანეთთან მე. ჩემი შეგირდები და
 მათი მშობლები, ამ მოწადინებულთაგან ჩემზედ მედამ საკეთის
 მეტი არ თქმულა რა. ზოგჯერ ისეთი ბედნიერება ვეოფილ-
 ვარ, რომ ჩემი მოქმედების ქება საგაზეთოთაგ გამხდარა,
 თითქმის სხვა მასწავლებლებიათვის სამაგალითოთაგ.

მე ამას თავის მოაწონებლათ ვი არ ვამბობ, არამედ
 იმისთვის, რომ ჩემისთანა რეპუტაცია ხელში სხვასაც ბევრს და-
 უშმასხურნა, სხვანიც არიან ისეთნი, რომ კებისთვისც, შირადი

ინტერესების გარდა, ჭკუანაზედ არიან მრავალი სხვა ინტერესებიც, მაგალითად შეგნებ კაცის დირსებისა, აღსრულება წმინდა მოვლუობისა საზოგადოებისადმი და სხვანი. მაგრამ ამისთანა შეხედულობის გამო თითქმის ყველა მათგანს გამოსჩენია ვინმე ჯორის წახლება: იმ მარჯვე კაცი, რომელსაც არ ასვენებს მათი მოქმედება, . . . და რომელსაც ამის-გამო მოუწადინებია მათთვის გზაზე სრინიის გამოღება, ნასტომის შემლა, ორმოს გათხრა და შიგ გადავდება.

ვისთვის არის საზიანო, რომ ხალხმა თავზე ხელი მოისვას, იმდენათ გაიგოს თავისი გარემოება, . . . მტრის თავზე კაკლის მტკრევა; . . . რომელნიც მას სწუწიან ერთგულათ? ვისთვის არის საზიანო, . . . მოიურევინოს ზურგიდგან მრავალი მარაზიტები, რომლებიც მას არ აძლევენ მოსვენებას?—ეს . . . მოკლენა გახლამთ საზიანო იმისთანა უსეინადისო კაცისთვის, რომელსაც შეუძლიან სარგებლობა გლეხის უცოდინარობით; იმისთანა კაცისთვის, რომელსაც არ აუყანკადება ხელი წაჭვლიყოს გლეხ-კაცს შირთან მიტანილი ღუგმა და თითონ საიდოს ჩასაფურთხებელ შირში. ასეთი შირნი გახლავან, საუბედუროთ, და კიდევ ისე მიჭევათ თავიანთი წამიღწული, მურტალი საქმე, რომ ხალხიც გარდაცულდათ მათგან და უგუნურების, ბრძების თვალში შტიოსანი კაცის სახელსაც თითონვე მოუღობენ. ამისთანა შირები ხეენში, გლეხმა რომ გაიგოს რამე ჭკუანიერობისა, დაჭკარგავს ხეენდამო მორჩილებსაო, თავზე დაგვაჯდებაო.—გასძახიან ამისთანა მხინუნი შირნი. ჭო, დეე იმისონ, რ.მდენიც უნდოდეთ, მაგრამ მხელი ის არის, რომ ამ უჯამო მხილთან თითქმის სისხლს უშრობენ იმ წენარ მუშებს, რომელთაც შეუბამთ თავი ხალხის განათლების უჯელში.

სწორეთ ასეთი ხისხლის დამშრობა გამოძატევეს მეცა, ერთი რაღაც სიბხელის, ჭორიკანობის, ცილის-წამების უძვერების ჭ ხინიღისე ხელის-აღების ნაშანი, რომელიცა ეს რამდენიმე თვეს, ერთგულთ და მამაცათ შეუღვა ჩემზე ათასი ხატიღების გავრცელებას. მართო თავისი მურალი ესა კი არ ამოიწიას ჩემი რამდენადღის დასაშობლათ ვავთის-ხვევლების თვალში. სხვა-და-სხვა ჭორების გავრცელებით, რამდენ მე იმას თავს ვერ გაუფადრებდი ჭ ამიტომ ვერ ხვავამენდინებდი ხმისა, — არა. იმან უფრო სამართო ასმარესზე გამოქყო თავი და მავრაც ვაადგა იქ ბურჯის, ამ ასმარესის შესარცხვენათ ჭ ჩემი ბიროვნობის დასამტარებლათ. ეს ასმარესი გასდამთ გასეთი. მაგრამ რამდენათ იმან მოახერხეს ამ ასმარესის შეურაცხყოფა და დამცირება, იმდენათ შორს გაუფრინდა თავისი უმთავრესი წადლი — ჩემი ვინაობის გატეხვიანება. და რამდენათაც მე უღონო ჭ უძღური ვიყავით ენის ტღავუნით ბრძოლაში. იმდენი მომტეხულ სხურეკას ვინმარ ამისათხა მხელან და მავნე პირების დასახმებლათ და თავზე დაფის დასახმებლათ ბეჭდის შემწობათ.

იმდენათხაც ხებას, რომ დალაგებით და, შეძლებისამებრ, მოკლეთ ვაძობათ, რაში მავრამარეობდა საქმე.

მეცათ, მშენიანკ დღეს მე შევიტყუე რომ აღნიშნულ გმირს შეუკულებინებთ ვავთის-ხვევის მამასხდისა და გაუბედინებთ ჩემსხელ სახერხის შეტანს გარის მარის უფროსთან, მეორე მშენიანკ დიღას გასეთი დაბრუნებამა, ამ ჭორიკანობის უმთავრესს და უდაღესს დედა-ბოძმას, მოძიოტას შემდეგი მოულოდნელი ექმქაში თავის 257 ნომერში: «სოფლის ხეცვალში შემოიტანს გარის მარის უფროსთან სხივანა ადგილობლივ მასწავლებელსხედ: სოფ. ვავთისეკს თავის ხარჯათ მო-

უჭრია სკოლისთვის ფაჭვის ხეები და ბაგი ტყის მტროს-
ბისთვის მიუგეძელი ქონია. ამ ხეების ჩამოსატანათ საფეხს
გაუგზავნია 80 უღელი ხარკი, მაგრამ დაუბრუნებლად
წარუღებია რადგანაც იმათ სკოლის მასწავლებელს ჩამო-
ტანა დაუსწრია და დიდ ბანია კიდევ შეუძრუა თაგის
სახლზედ. ამბობენ მასრის უფროსს დაუნიშნავს ამზე გა-
მოძიებას.

ეს 30 ხე, თუცა გვიან, მაგრამ, რა თქმა უნდა, მაინც
დაუბრუნდება სკოლას, მაგრამ ვინდა დაუბრუნებს ამ ძვირო-
ბაში საფეხს თვის დაკარგულ დღეების ფასს? საწყალი კავ-
თისკეი, არაფერში არა აქვს ბედია.

საიდგან მოდის ეს ხმა? ვის განუდომა: გკრძებში კავ-
თისკეელების დარდი და შწესარება? უ, სახლქალქელს, რომე-
ლიც დაუძინებლათ ცეცხლს აუენებს კავთისკეელებს; თავის
ძმულ-დედულს საქმეებში. აი საიდგან მოუვლიან ხოლმე ეს
ხელი და ნამუსზე სულ-აღებული პირია. რა ხაირათ ებრა-
ლება კავთისკეელები, რა ხაირათ იტანება, რომ ამ საწყლებს
აღარავინ დაუბრუნებს ამ ძვირობაში თვის დაკარგულ დღე-
ბის ფასს! ერთი კვათხოს კაცმა რამდენა თთხმოცი დღის
ფასი წაურთმეკა ამ გულ-ხელი მებატონეს მართლა საწყალი,
მის ხელში, კავთისკეელებისთვის? იმდენი საკეთე ღმერთმა
უ, სახლ-ქალქელს მისცეს, რამდენი იმის კავთისკეელებისთვის
ქნდოს! მაგრამ დაუბრუნოთ თავი ამისთანა ვაწერს, თითონ
ფაქტი დაუბრუნებს იმის გკრძებსა და რა საჭიროა სხვა გა-
კიცება, მეტადრე მის საქციელში გლეხებთან!

10 ქრისტეშობისთვის, კავთი-ხევის მამსახურთა თაგის
მოწმებით იყო წარდგენილი უ, გორის მასრის უფროსთან
ხელს გასამტყუნებლათ, აი დაიწყო საქმის განჩევა: უკველმა

მოწამემ, რომელიც თითონ მამასხლისისგან იყო დაწამებული, ახეხა: 1, სოფელ კაუთისხევს ტყე აღებული არა ჭკონია რა, მხოლოდ იყო მიტყმული ათი თემანი, რომლის დარებული 12 ხე უკვე მოტანილია; 2, სოფლის მოჭრილი ხე ჩვენს მასწავლებელს არა წამოუღია რა და ან სოფლისას რას წამოიღებდა, როცა სოფელს ტყე აღებული არა ჭკონია? 3, ჩვენს მასწავლებელს, თავისი მეცადინეობით თუ ფულის მიტყმით თავის კიბიდან, ჩვენთვის აუღო სამოცი ძირი დავით თარხანოვისგან—ამ ხეების საღებში ჩვენ არაფერი გადაკვიდია. მასწავლებელმა თავისათ სოფელს ასუქა, და ეხლა რომ მამასხლისი ტყუილუბრადით ცილს სწამებს, შეუძლიან ხეები ჩვენ სრულებით არ დაგვანებოს, რადგანაც თავისი საკუთრებაა. ამიტომ უმორჩილესად გთხოვთ ამ ხეების დარებული ფასი მამასხლისს გადასდეს. უკეთუ ჩვენს მასწავლებელს ცხველამეს დიდი მეცადინეობა არ გაქნია ჩვენი შკოდის ეხლა სამირველიც არ აქნებოდა ჩაყრილი; თუ აქნობამდინ შენობა არ გაკეთდა, მიხეზი ის არის, რომ კარგი დიდი რა მიზანია შენობა (19 არშისი ხეგმა 18 სოვანე, გულის სიმაღლე 5 არშისი და ძირსაც სარდავები. სულ კამიტალური კედელია. შენობა კეთდება ინვისერისგან აღებული მდანიით).

ამის შემდეგ უ. მაზრის უფროსმა დაადგინა განაჩენი: რადგანაც კაუთისხევის მამასხლისი ტყუილათ ცილს სწამებს მასწავლებელს, ამისათვის დაისჯოს იგი, მამასხლისი ი ნაობასტში დამწყვედვით რამდენიმე დღე და მიეტყოს უ. მასწავლებელს კობიო, რათა მან ხასამართლოში უჩილოს მამასხლისს ცილის წამებისათვის და ჩვიდლის თაობაზე ხარჯის მოსახიოვნელათ.

ახლა, ასევე ქალაქლო კორჩესმონდენტო, არც ეხლა

გაინძრევით—გაიგოთ, სიმძრში ხართ თუ არა? თქვენ ბატონობათ უოველ კაცს თქვენი არშინათა მომძვინვარებოდა ახლულ-აღა და თქვენი ღიშის კაცები დატაცებით ღუგმას სჭამენ, გგონიათ, მეც კვრა უნდა ვიყო! რასაკვირველია, თქვენ წინათვე გაქნებით შეტუობილი კავთისევის მამასხლისის ამბავი. რატომ ეუფს არ აუწევთ „ვირის ახანში“ თქვენის ხელით წაგდებულ მამასხლისს?!... განა ეგ არის თქვენი მამაცობა, კაცთ-მოყვარობა და მეგობრის გატანა?... ნუ გასხლტით, უმარვილო, განზე, ხომ ხედავთ, თქვენი ხელითა კვდება „შენი ჭირამე, ბატონო, შემადგინეს, იმისგან მოვსტუევიდი, რა... შელოც (ე. ი. ახალქალაქელი) ჩემი მტერია და სხვა გლეხობისა, ღრუჯით იმეორებდა საწყალი მოხუცებული კავთისევის მამასხლისი. ეს სიტყვები ძალიან კარგათ ახსოვსთ კავთისევის შუების მწრუნელებს.

მაგრამ მარტო სეოლისთების არ გამოვდგე მუნე კაცი, ახალქალაქელი კორრესპონდენტის სიტყვით; მარტო სეოლის ნიკთებით არ განესაზღვრე ჩემი გამგლეჯი წადილება. თურმე ნუ იტყვით, ხალხის გაფარგვა და მისი სარხოს დახელება მე სანატრით გადამიტყვევია, როგორც შესხივის მტრადივით უმანკო უ. ახალქალაქელი, რომლის სუსხი მათრახები ასე შწავათა ხედებით მართლა საწყალ კავთისეველებს და ახალქალაქელებს. თურმე ნუ იტყვით, მე გამოძისა ვაბე-უბეები კავთისეველების საცხოვრებლით! დმერთო ჩემო, ეს როგორ მომსკლია, რომ მე ჩემი ასეთი საქციელი მოლოდ გახეთით შევიტეე! განა ასეთი დაუდევნელობა შეიძლება! სასოფლო დუქანი იმიტომ დამიკეტნია, რომ ამის შემოსავლით სახლი ამიშენებია და ამით მივმარებია ხალხისთვის!... მაგრამ უური მათხოვეთ ცოტახანს დუქნის დაკეტაზე.

დუქნის დაკრება, რასაკვირველია, დიდით სამწესწარსო
 დროსათ არა მარტო იმ შინთა, რომელთაც კლესნიკობისათვის
 ცოტაც არის გული შეტკივით, არამედ სხვა შირებსაც. მაგ-
 რამ უკვლახზე ძლიერ არის ჩემთვის ხავეთივ სამწესწარსო,
 რადგანაც ვერ წინეთ მოღლი წელიწადი წესდების დამტკიცებას
 კსდო, მკრე გახსნაზე რამდენი ვაიკატდასი გამოვიარე: სძ-
 ვერაც ამის თაგობაზედ სიკვდილის გადაერნი გზაზე მისვლა-
 მისვლაზე, ბერველ ამის გამო დღეები დამიდამება უსძელ-
 უჭმელი, რასთვის ვიტანდი ვანა ამ ვაებას? ვანა იმიტომ,
 რომ ბოლო დროს ესე თავი შეკერტვიანა და სხვა სოფლე-
 ბისათვის მავალითა მავკვანა? ხე თუ, მხლქალაქელა კოარუ-
 სმონდენტო, ამის ჭეიქრობდით, რომ სხეში მე ესე შერცხ-
 ვენა მღო გულში? ხსლდი, ძალიან, რასაკვირველია, ვაი აზ-
 რით შენდებთან, მკრამ, ვანა არ შეიძლება სხვა-და-სხვა მო-
 ულოდხეა კარეშობის გამო ან ტყვნილი წავდოს, კადიწას,
 ან გაქურდოს, ან შიგნიდგან უღადატოს ვანძემ და ხვეთქოს?
 — ხომ ვაი აზრით არიან ამეხებულნი, ვანა რა ბრალად ამშე-
 ჩებელი, ან სხვა სხვლის მატროხებს რადო ვინა შეკმინდეთ,
 რადგანაც ამა-და-ამ კაცს ესე უბედურობა უწყია, რეჩტ ველარ
 გახედეთო?... მე ძალიან მოვიწადინე ამ დუქნის გახსნა, რად-
 განაც ვაი მიწისნი აჯუ. მკვრანა, მაგნი, სიკვდილისათ მოიჭე-
 თდა, ვანოვიდი მითმი თანამეშრომე, იმეწამ ვეს, უკვლამ მი-
 მტრუნა, უკვლამ თავისი უიბე არნია სხოკვლო კეთილ წყობი-
 ლებას, ასე გამიხვეთ ვერავის ემოკებდი რეჩტ კითხილაც მიძენდო
 საღამოობით დუქნის გახსნის მაღება, რადგანაც მე არ შემიქ-
 ლო შირის ცხოვრების გამო, (ხეში სხეში ვეჩ დუქნის ვერს-
 ხანვეარზედ იწება დამორებული), ვაიაც ეს მავანდე თუღის
 მაღება, ანგარიშის დროს, უოკვლოთვანს რამეხებოდა, რომ

თარბ თუმანი მანც ვახუში არ ჩეღაგებინა. ვეკდა მისნ/სულ
 ერთათ გამოხუო თავი, ჩამოვარდა ქართული ყანების და გებდა.
 მუც მივერი სასოწარვეითალებას, რომ ძარტოვამ ვერ შევსდელ
 მისა წარმოება და საქმეს თავი არავინ დაუდო. სეოლას რომ
 ვერ ვუღალატებდი, როდესაც ის უფრო საქარო საქმეა ხელ-
 სისთივის, და მუდუქნეთ ვერ დავსუდებოდი? ამიტომ განვიძ-
 რახე—მოვემორებუდიევი ამისთანა გავავლახებულ საქმეს, რად-
 გან, კეთილი საქმის მაგიერ, ყოველ ნაბიჯზე იბადებოდა სხვა-
 და-სხვა ბოროტება. ჩემ გაცილებას უნებლიეთ უნდა მოხუო-
 ლოდა დუქნის დაკეტვაც, მაიტომ რომ სხვამ არავინ არ მოჰ-
 კიდა ხელი ამ ფრთად სასარგებლო საქმეს. დაიკეტა დუქანი,
 ვინ იტყვის, ძალიან უსიამოვნო ამბავი მოსდა, მაგრამ აქ მუ რაში
 ვარ, ჩემი რა ბრალია? ისა რომ მე არ დავეყვი დახლიდრთა-
 და სეოლას არ ვუღალატე? მე რომ არც თავ-და-პირველ დავ-
 პირებავარ ვისმე, რომ მასწავლებლობას მივტოვებ და დუ-
 ქანზე დავსუდები მუთქი! მე თუ დუქნის გამართვა ვიკისრე მ
 აღვასრულე, წარმოება უნდა მიუღ საზოგადოებას აქლო
 ხელში, რადგან მათი ფული ტრიალებდა, მათი ინტერესები
 მუშაობდნენ და მათ მესობლებს უნდა ესარგებინათ სავაჭროს
 სითაფით. მხოლოდ ამ იმედით ვხელმძღვანელობდი დუქნის
 გასხნაში, იმედი გამოვირუდა და დუქანიც დაიკეტა.

მაგრამ ახალქალაქელი კორრესპონდენტი სხვა ბიჭი და
 სხვა ნაართაფა სარგებლობს ამ დუქნის გაუქმებით იმედი ც-
 რეთის ფურცლებზე. ახა ვერა უცდეთ, რა წიარით ამ ხან-
 ვებს ჩემ ანგარიში! ის ამტკიცებს, ვითომც მე ვწერ ანგარიშ-
 ში: 1, 320 მ საქონელი ვეჯით, ბოჩკებით და აბშიკებით,
 100 მ. კასაშია და 100 მ. კადეკ ვითომ სხვა საქონელი
 ვიყადეთ. შემდგარი ბრძანებით, ჩემი ანგარიში ხელ სხვას

ამოხსნა — როგორც რევიზიის წევრებმა გვიჩვენეს, საქონელი აღმოსხნდა 320 მ., კვეთით 600 მ., კასში ხაღდა აღმოსხნდა 100 მ., რომლითაც ვიყიდეთ კიდევ საქონელი შემდეგ რევიზიისა. მაშ ხელ საქონელი კვეთით, კასით 480 მ. აქ არ არის შერეულ-წელი წინეთ გადახდილი დუქნის ქირა 40 მ. და მატერიალს 10 მ.“ ეს წნდა ხაღდათ დუქანში და არა 420 მ., როგორც თქვენ იწერებთ, მაგრამ მაგარი ის არის, რომ ამ იფულით იყო ზოგაერთა ისეთი საქონელი ხასყიდი, რომელიც დარჩა გასხვიდგული, დუქანს გაუხდა ამხანაგათ, როგორც იტყვიან ვაჭრები. თუმიც ნიკთები სრულებით წამხდრებდა არ იყენებ, მაგრამ არ იფიდეზოდა — ხაღხი მათში ცოტ-ცოტობით საქარობდა, დუქანში ბლომ-ბლომით ეწყო. ამასში, რასაკვირველია, მოტყუებულები კართ. რადგანაც წინეთვე უნდა ვგოდნოდა, თუ რა საგანი უნდა ყოფილიყო ბევრი დუქანში და რა ცოტა. ამის გამო დღეში ვაჭრობა არ აღემატებოდა ორ მანეთს, როდესაც ხარჯი ამასზე ხაგლები არა ქჭობდა დუქანსა. რას ქეიჭრობთ, რა ვაჭრობთ კიდევ ვაჭრობა. უფრო ცარიელზე არ დაერჩებოდით? 2, უკვლავ ეს შემოხსენებული საქონელი ისეა ჩაკარდნილი, როგორც ქ. თბილისშია ხასყიდი, ზოგაერთა კიდევაც ხაგლებით. ამას ერთი მათხარით, თუ რომელმა წევრმა წაიღო გაყოფის დროს 10 კ. 25 კამეკათ, 7 კ. 20 კ. და 10 კ. სამონი 25 კ. მამის მე შევამღებ ამასაც მასზეა გაველა. მანამდისინ კი თამამით ვიტყვი, რომ ეს ცილის-წამება დიდი მიჭარვანა ჯ მხოლოდ თქვენასთან ვონებს დახმულებს შემუგნით, უ. ახალქაქელს. 3, თამშიკები და ბოჭკები, რომელთაც უიდეის დროს იყავი არა აქვთ, სამი მანეთი იყავი დაგუდვით. აქაც იფიფიფებს უსურნულნიანთ თქვენთვინ. თამშიკები და ბოჭკები არის ჩაკა-

რდნილა არა უმეტეს 80 კ. მართალია, არის იმისთანა ბოჭკუებიც—არაყისა და თაყდისა, რომელნიც ქალაქშივე არიან და მუდანი 4 მ. რასაც დამიმტკიცებენ თვით წვეკრები, რომლებმაც წაიღეს. თქვენ ჩამციებისართ ქალაქში მუქათათა ცაქეთ ნაშოვნია! 4, „დუქნის მუშაობა ძალიან კარგათ შეიძლებაოდა 420 მ. (480) და მაგალითი მოგუჯეთ, ასაქალაქელო, თქვენი ღვიძლის ძმის დუქანი, სადაც 100 მ. 45 დღეს 200 მ. იჭა. ერთის წლის განმავლობაში, რასაკვირველია, ათასი თუშნის მატრონი გახდება თქვენი ძმა. ამას დამარჯობით და თანაც ჩვენს გელანძვლათ — ერთი ასათ საქონელია დაფასებულია. დახეთ აწრებს! დახეთ ღოღიყას!—ჯერ მრასკა უსაფუძვლო, როგორც ზევითა ვთქვით, და მერე ღოღიყა. 5. თქვენ იწერებით მარტოთ—მარტო ნაიკეტა თუთსმეუთ დღე დუქანი და ახგარიშობდაო. ტუვილია. მე ვი არ ვახგარიშობდი, ახგარიშობდა რევიზიის წვერი თანადასწრებით სამა გამკობის წვერებისა და თითონ მე აკტიურ მონაწილეობას არაფერს ვიღებდი, რადგანაც ორ კაცს მიანდო უჩალობამ ძალიანის აღწერაც და ბუსგალტურიის შემოწმებაც. თუ რაც დახლიდრებს ფული დაქლოთ, რატომ მამინეე არ გამოვართვით, ამაზედ იმას მოგასსენებთ, რომ ნებით არ იძლეოდნენ და სისამართლოთი გვიანდებოდა, დუქანი უფრო იღუბებოდა, რადგანაც სანდო დახლიდარს გერ გამოვობდით. უცხო მარებზე რათ არის ოროღი თუშანი ნისიაო, შეითსავთ. უცხო მარებზე ნისია რაც არის, წესდების ძალით, დახლიდრებს დაქლოთ ვიდათ, რადგანაც მათ ნება არა ქქონდათ უცხო მარებზე ცაქეთ. ბეერმა წვერმა წაიღო ნისია, აღარ შემოუტანია. შვეტუობინეთ მრასკა-ჯერ, მოგჯერ გამოარინცვაც დაუბარეთ. რომ კარაფერი შევასმინეთ ავდექით და წიღის ფულში გა-

მოუბარეთ, თუ წევრებს რათ ვამღვევდით იმაზე მეტს, რაც წესდება ნებას არ ვამღვევდა, ამაზე იმას მოგახსენებთ, რაც იხრო კაცია; რომ თქვენისთანა ბიჭებს და სხვა უფრო კარგმა მხნადილოსნებმა ბევრჯერ წაიღეს კარგი მსუქანი ვინანა იმ სიტყვები: საღამოთა ნუმი ბიჭის ხელათ მოგართმევთ ფულსათ. ბევრმა საღამომ ჩაიარა... ერთმა წევრმა, რომელიც განდევს თქვენი უამის კაცი, ბოთლები სულ მალეწ-მალეწა, რატო ჩაიხათ არ მამღვევთ და დახლიდარაც კინაღამ გაგვიბერტყა, რასა იქ ამისთანა პატროსხს შირბუთან! ს, რომელიც ერთმა წევრმა უ. საყვარელიძემ წარმოადგინა დასადაარი და თითონ თათბდა მის თაკეუბობას, კარგათ იფოდა, რომ უ. საყვარელიძეს შეეძლო მასუჩის გება დასადაარის დახამაულობაზედა, მეუბნება უ. ასაღაღაქელი და თანაც დარწმუნებულა, რომ მამის ეი უტყველია და უ. საღაღა კარგა წავადოდა სწამე განა თ. დავით თარხახივი, რომელიც ილია კახისძის თაკეუბობა, ვისზე რა ხაკეუბი კაცია ან პატროსხობათ, ან ქონებათ? მაგრამ სწამემ მანაც უკეძურათ ჩაიკოტლა, 7. დასასრულ მინდა არავიც უამბო ასაღაღაქელ კორრესპონდენტს:

იფო ერთი პატარა ბიჭი ქვეუხასა არაბეთისასა, ის თაკვის დედა-მამამ მიიბარა ოსტატს, რომელსაც თაკვი ამღვევდა მხეთისა. პატარა ბიჭი პაკეუბში რომ თამაშობდა, აი რას ეუბნებოდა თაკვის ამისსაკებს: კე, ბიჭო, გაამდიდრა მამისკმა ხელათ ნუმი ოსტატი — მე როცა მიგებარე, არაფერი ებადა ნემ ოსტატს და ესდა ესედაც უოკელ თაკე, მამა რომ ფულს მისცემს ხოლმე, ხან საღინებს უიდეულობს, ხან სკამებს და აი ესდა სასაღესაც ამენებსო. როგორ მოგჩონს ასაღაღაქელი, ეს ამბავი? მართლად პატარა ბიჭმა გაამდიდრა? — თქვენ ბრძანებთ — არაო, ვანა? ბიჭები რა გეტყვიან — არა იმ

მეტარს ბაჭმა განმეიდრათ, რატო წახეთ არ იყო კვლევა, მა-
ნამ ის შეუბარებოდათ? მისინ კი მოხვალ ვინებისზე და იტყვი-
ქო მართლად სწორეთ მხეთით განმეიდრდა, რატომ წახეთ არ
იყო მდებარაო! სხელი 700 მხეთით არის დამუდარა, დე-
პოში შეშობდა სულ 705 მ. და 28 კ. ამ ფულიდგან უკლავ
წევრებმა თავ-თავიანთი წაღეს, დახდიდრებს დაედო 300 მ.,
კადევან საქონელია დაჩხენილი და მერ, თქვენა ჭკვით 700 მ.
სახლები ჩაგადე! შენმა შხეპ ძალიან მოკება ქქონია დუქანს.
მაშ რადან უყურებთ, თქვენ ხომც ვაქვთ შეძლებ., რომ ერთი
ათორდე ასეთი დუქნები ვამბართოთ, ხელოთ ათსებოთ, ჩაქ-
ცხით ფულით. კვ არის რადა თქვენი ღოღოვა? ჭკვიანო კა-
ცო, განა შეიძლება გაღაშქრება კაცთან, ისიც ბეჭადით, რომ
რაც მოკვადგენთ შირზე, არახუნოთ და შავ კი ერთი მისხა-
დი ჭკუა არ ჩაატანოთ?! ხარცხედი არის! მაგასთანა წერს
კაპულანია და სოფიოს სექცია. მაშ შენ რადან ხელებს ამტვრევ?

ა. ცხეუაძე

[Faint, mostly illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

P. S. ბოდოს არ შემიძლიან დავმადო მიხეზი, რომელ-
მაც მაიძულა მომეპარათნა თქვენთვის, უ. რედაქტორნო, რომ
ეს ჩემი წერილი დაგებუჭდათ. ამ უშუქილო და უჩხინადისო

ცილისწამებაზე მე მეუდამ გამზადებდი მასუხებს და ვგზავნიდი იმავე გაზეთში, რომლის შემწეობითაც უ. ახალქადაძეც მამრობდა ტყავს ჭ მოულოდნელი ნატილებით მართლაც ბრკეს მადენდა. მაგრამ, რადგანაც ჩვენი ძველი უაიფის შწერლება გახლავან თავადების გუდას მწველები ჭ, მოტყუილებულნი, აჭამდის გამოუღიან მათგან ზურვის მიცემას, ამიტომ ვერ ვვლირსე ჩემი მასუხების დაბეჭდვას. ეს დაქაობა აჭამდის გასუფლომია 'დროებსა' მარღებში, რომ უბრალო სალიტერატურო კანონის აღსრულება მის დანაშაულობით მიანწნია, იმ კანონისა, რომლის ძალითაც მომასუხეს აქვს ნება იმავე ორგანით გასცეს მასუხი თვის მოწინააღმდეგეს, სადაც უკანასკნელმა გამოიღიაშქრა. მე აჭამდი დამდაბლებული და წელში მოწვევითი არ ძველნი უ. მესხი, ჩამოვიტყრა სოფლიადგან და ვარწმუნე იგი ჩემი მასუხები დაბეჭდნა. მაგრამ ისეთი გამაგრებული ქაონია თავადებისადმი დაქაური მოქცევა, რომ ვერ უმტყუნს თავის კარსეკლავს, არ დამიბეჭდა და, ჩემ საბუთებზე, ისე ატყვიბა, რომ კინაღამ თვით რედაქციაში არ შევიტყენ გლახული თვით ს. მესხისაგან, მის ძმისაგან ჭ კიდევე კილაც რედაქტორის მცველებისაგან.... მაინც მადლობელი ვარ უფ. მესხისა, რომ არ გამღახეს, თორემ, რომ ეცემნათ, პეტრონი არავინ იყო, ისე შერჩებოდათ, როგორც თავის დედის ტყბილი ძემუ—აბა ერთ კაცს რა გამოვიღოდა იმოტელა ჯოგთან! მხოლოდ იმას კი გულის ფიფარზე მაგრათ დავიწერ, რომ კასერში მკრეს ხელი და ისე გამომაგდეს რედაქციადგან. სამახსოვნოთ ეს არ არის ურიგო, იქნება როდისმე გამოდგეს. ამასაც კი მოგანსუნებთ, რომ ესლახნულ დროში არამც თუ რედაქციაში, არამედ არც ტრანსტირებში, არც ხარდაფებში ჭ არც ახნოებში არ დამმართვია ისეთი საქმე, რომ ჩემ საცემ-

ღათ გამოხადებულნი უოფილიუენენ, უკანასკელ ნაბიჯზედ
 მდგარიუენენ, ან კინწის კერით გამოვედუ კინმეს იქიდან.
 ან ვიფოდი თუ „დროების“ რედაქცია ასეთ ნაბიჯს გადასდ-
 გამდა, რომ ხელ უკან მოიგდებდა ტრასტირებსაც, ზოდვლებ-
 საც და ერთკარ ადგილებსაც, თორემ რა გამაბუდვინებდა იქ
 ფების შედგმას!

ა. გ.

დასტურებულია...
 (The following text is extremely faint and largely illegible due to fading and bleed-through from the reverse side of the page. It appears to be a formal document or a letter with several lines of text.)

დასტურებულია...
 (This section contains a few more lines of faint text at the bottom of the page, likely a signature or a concluding statement.)